

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

MARTYRIVM SANCTI MARTYRIS DIONY,

SII AREOPAGITAE, ET SOCIORVM EIVS,

*Authore Simeone Metaphraſte. Citatur autem hæc hiftoria
in Synodo Florentina.*

LIM quidem fides ſita erat in figuris & ænigmatibus; & nube umbræ tecta erat lux veritatis. Poſtquàm autem noſtræ ſalutis magnum peractum fuit myſterium, & qui finxit ſingulatim corda noſtra, ſuæ benignitatis in nos miſericordia, citra peccatum natus eſt ſicut nos; & alia ſubiit, quæ ſunt humanæ imbecillitatis, vt ego primam recipere nobilitatem; & poſtremò condemnatus fuit morte Crucis; & nè dicam ſingula, (ſunt enim multa intermedia œconomix carnis ſuſcepta myſteria) ſinem accepit corporeus aduentus; incipit clara manifeſtatio veritatis; & in cælum aſcendit meus Chriſtus, & ad ſedem pater-

Octobris 9.
Cap. 1.

nam reuertitur; & qui ex ipſo procedit, ſpiritum demittit diſcipulis, vt eſſent duces gentium infidelium. Per quem beatus quoquè Paulus ex umbræ deductus fuit ad veritatem. Tunc tunc zelo Chriſti percitus, quemadmodum ipſe captus fuit ad pietatem; ita etiam orbem terræ ad ſe ſtudebat attrahere; & Chriſto per fidem coniungere. Et vt ea omittam, quæ ab ipſo Amphipoli facta ſunt, & in Theſſalia, & omnibus in locis, in quibus eius ſermo, perinde ac quædam ſagina, multos venatus eſt ad pietatem; eorum ſolum meminerò, quæ Athenis facta ſunt, per quæ ab Apoſtolo ipſo magnus quoquè captus fuit Dionyſius; qui patriam quidem claram, & parentes claros conſecutus, ad magnam peruénit gloriam. Nam iuſti quidem erant, ſi vlli ex Athenienſibus, nè dicam ſoli; ita vt iuſtitia in ſigne illis eſſet, æqui amicis, maſtucti hoſpitibus, benigni in familiares, & vera bonitas erat eis bonitas, non oſtentatio, quæ habet improbitatem magna ex parte inſidiatam; immò quidam apertus animæ foetus; & character internæ affectionis.

Hic apertè
dicitur Spi-
ritus ſanctus
à filio pro-
cedere.

Act. 17.
Patria & pa-
rentes S. Dio-
nyſij.

Postquàm autem fuit Paulus Athenis, & congreſſus cum Epicureis & Stoicis, qui Pythagoræ dogmata ſectabantur, inſtabat operi, nempe vt eos abduceret à dogmatibus impietatis, & traduceret ad pietatem; & euertret templa ſimulacrorum, & perſuaderet Athenienſibus, fore vt relurgerent in vltimo die iudicij, & darent pœnas eorum, quæ feciſſent: ij, vt qui eſſent alijs affecti ſuperſtitioſius, & in multas diuiſi eſſent opinionones, aggrediebantur eum ſubſannare; vocantes eum annunciatorem nouorum quorundam dæmoniorum. Nè autem ab eis appeteretur ſola ſubſannatione, ſed moleſtum etiam aliquid ſuſtineret, dans rationem eorum, quæ ab ipſo prædicabantur, apprehendentes eum duxerunt in Areopagum; qui tunc quidem erat locus congregationis; & Athenarum erat adhuc iudicium. Nam eſt tunc Romani in omnes obtinerent Imperium; Athenienſes tamen & Lacedæmonios ſui iuris dimiſerant. Cùm eum ergò adduxiſſent in illorum conſpectum, qui & propter ſedium altitudinem, & quæ euacuatur, ſapientiam, ſe magnificè circumſpiciabant; & ſimul eorum, quæ fiebant, auditores & iudices præſidebant, quorum vnus etiam erat Dionyſius; cuius & in dicendo, & iudicando præcipuæ erant partes. Quænam eſt hæc noua, quæ à te dicitur, doctrina; Paulo dixerunt, ſapientiaq; & ingenioſa decreta; & quis eſt Ieſus Deus & homo; & in ligno vitæ dator & iudex, à quo in ius vocatur quilibet redditurus rationem? Quædam enim noua & aliena deſers ad aures noſtras. Volumus ergò ſcire, quid hæc ſibi volunt, & quò tendunt.

Cap. 2.
Act. 17.

Areopagus
apud Athe-
nas.

Ille autem res eorum primùm extollens & laudans, nè inſuetis & alienis verbis iritarentur, (ſram enim, ait ille, auertit, ſe ſubmittens, reſponſio) Viri, inquit, Athenienſes, per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video. Transiens enim, & adſpiciens ea, quæ colitis, inueni etiam aram, in qua inſcriptum erat, Ignoto Deo. Quem ergò ignorantes colitis, eum annuncio vobis: ſi eum fortè contrectaueritis, & inueneritis; eſt non ſit longè ab vnoquoque veſtrùm. In ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus. Hæc cùm illi audiſſent, quoniam grauib; ſententijs plena erat oratio; tanquàm ſono tonitru eſſent obſtupefacti; elingues & muti euaserant. Cùm autem vix tandèm dixiſſent, Audiemus te poſtridiè; eum dimiſerunt è iudicio. Egreditur ergò

Cap. 3.
Prou. 13.

Dionysij
conuersio.

gò Paulus, non inanibus, vt vulgò dicitur, manibus; sed secum accepto, qui eum sequebatur, Præsides, & classis sophistarum princeps; hoc magno, inquam, Dionysio. De quo, tanquàm quispiam victor Olympicus, aut dux exercitus, suæ linguæ erexit trophæum; & hunc fructum collegit ex oratione, quam habuit ad Athenienses. Ijs enim, quæ de Iesu dicebantur à præcone veritatis, cum à se prius visam in tempore passionis innouationem sibi ipsi explicuisset luminarium, & hanc humanam despectisset sapientiam, sectatur verbum veritatis, & adiungitur Apostolo; & regenerationis lauacro consummatus, fit simul discipulus, & præco Christi, qui est primus doctor veritatis.

Adhæret
Paulo Apo-
stolo.

Cap. 4.
Ab Hiero-
theo insti-
tuitur.

Et cum primas fidei exercitationes & disciplinas à beato percepisset Hierotheo, & in verbo, & in vita ab eo doceretur; & sancti spiritus communionem ab eo consequitur. Deinde ascensiones in corde suo disponens, philosophatur veritatem; quarit cum veritate, de anima, de corpore, ac de substantia rerum gerendarum; mortificat omnia membra sua, quæ sunt super terram, carni multas leges constituens ad obediendum spiritui; docet aures auscultare quæ diuina, & quæ sunt de Deo audienda; ijs autem, quæ sunt extra ea, diuinum metum inexorabilem adhibet ianitorum; & totum oculum traducit ad veritatem contemplandam. Quòd autem ad linguam pertinet, etsi non in ijs, in quibus oportebat, olim edocta fuerat, philosophicè tamen & Atticè; multaque cum diligentia erudita erat. Itaque breui Dionysius (O miraculum) superat omnes, qui præcesserant; & cum potestatem non suffuratus esset, nec rapuisset, sed per gradus transisset inferiores, & pulchrè pasci didicisset; ad superiora mox peruenit, & pascit postea cum experientia; & cum modeste parère didicisset, imperat modestius; & cum docuisset cum veritate; obijissetque omnes boni ordinis partes, tandem ei mandato Athenarum pontificatu, clauis præsidet Ecclesiæ, ostenditque suum generosum animum, & pugnat pro grege; expellitque bestias, & eius, quod morbo laborat, curam gerit; & quod longè est remotum, reducit; & vt semel dicam, sicut eius magister, omnibus fit omnia. Cum sic autem docuisset, & de Trinitatis diuinitate diseruisset, tractat de supernis virtutibus.

Fit Atheni-
ensium Epi-
scopus.

1. Cor. 9.

Cap. 5.
Apostoli ad-
funt migrati
à corpore
sanctissima
Virgini.

Cum verò ad tantam peruenisset gratiam, vt quando Deiparæ, quod Deum suscepit, corporis emigravit spiritus, simul adesset cum Apostolis, qui per spiritum & nubem ad hanc sacram accesserant sepulturam, non amplius existimant oportere vna ciuitate, nempe Athenis, circumscribere tales opes gratiæ; sed volens multiplicare talentum, & sequi sui magistri vestigia, relictis Athenis, & terra, & mari multa passus grauia, nec tamen ab eis retardatus; sed supernarum rerum contemplatione inferis omnibus superatis, ad regiam urbem peruenit Romam; & accedit quidem ad Clementem, qui tunc sedem tenebat Apostolicam, quique à magno Petro fuerat edoctus; & cui ab illo fuerat credita sedes. Ad eum ergò accedit Dionysius, & cum ei suum exposuisset Euangelium, & opus sacri ministerij; ei, vt qui esset iisdem moribus & sententia, communicasset, ipse eum adhortatur, vt transeat ad partes Occidentales. Cum ex ijs ergò, qui eum sequebantur, ministris per vicos & ciuitates alios alibi distribuisset, & salutare Dei Euangelium iussisset prædicare; ipseque Rusticum & Eleutherium, illum quidem chrismate sacerdotij, hunc autem, nempe Eleutherium, honestatum diaconatu, accepisset adiutores; nò secus ac magnus Apostolus Sylyanum & Timotheum; & ad Gallos venisset Occidentales; non solum verbis doctrinæ, sed etiam signorum operibusungebatur munere Apostolatús; medius apparens ijs, qui in vnaquaque ciuitate conueniebant; & de pietate verba faciens sine intermissione; & inducens auditores ad agnitionem eius, qui ipsos creauit.

Clemens S.
Petri disci-
pulus.

Annunciat
Gallis Chri-
stum S. Dio-
nysius.

Cap. 6.

Lucianus
presbyter.

Venit Pari-
sios Diony-
sius.

Cum sic ergò veritatis verbum prædicaretur, & diuina quidem fides confirmaretur, amoueretur autem omnis fraus demonum; quendam ex ijs, qui cum eo versabantur, inelytum, inquam, Lucianum, qui etiam presbyteri dignitate erat ornatus, (eum enim sequebantur multi ex ijs, qui virtutem amplectebantur; simile enim, vt dicitur, simili delectatur) misit ad ciuitatem insulæ * Belbecensis, prædicaturum pietatem; ipse verò simul cum Rustico & Eleutherio ingressus interiorem Galliam, cum hoc responsum habuisset ab Angelo, venit in ciuitatem, quæ dicitur Parisij, vt cum in ea verbum seminasset pietatis, & redimitus esset corona martyrij, cum fiducia sisteretur coram Deo Agonotheta; quod quidem est summum eorum, quæ desiderantur. Cum ergò venisset ad hanc Parisiorum ciuitatem, & eam inuenisset plenam

nam incredulitate? quæ eorum quidem, quæ in ipsa erant, pulchritudine & excellentia ciuitatibus magnis erat longè inferior, impietate autem ad eò erat omnibus superior, vt ne possent quidem cum ea conferri; vndique ab immanibus occupata habitatoribus, & tanquam vallo aliquo valde munita eorum crudelitate; & eam opponens, tanquam aliquod aliud præsidium. Adde quòd cum omnium fructuum esset fertilissima; & abundaret maxima rerum omnium copia; ciues suos magis incitabat ad vitia. Cum in hanc ergò sic affectam venisset ciuitatem; obibat persecutus, si quem locum aptum inueniret ad quietem. Quod autem quærebat consecutus, pro viribus statim templum habuit; & vt qui in regione aliena esset hospes & aduena, & multos haberet aduersarios propter diuersitatem opinionis; excitat oratorium & templum, quod planè erat salus animarum. Nam cum maximam piorum multitudinem in eo congregasset, & puros sacrificatores Deo exhibuisset, sanctum gregem, vt semel dicam, templum effecit: cuius ipse erat pastor, non mercenarius, quemlibet, qui errabat incredulitate, veritatis fistula ad fidem reuocans; & eos qui errore agrotabant, curans salutaribus medicamentis scripturarum; eos autem, qui iam erant contriti, doctrina alligans; & ad veram ducens sanitatem. Sed vt certa nobis via procedat oratio, hoc quoque eius admirabile, vt ex illius Epistolis sciri potest, narrabo.

Construit
templum.

Dionysio erant quidem alij quoque ministri; vnus autem ex ijs erat etiam Demophilus, qui ciuis erat Atheniensis, habituq; & vita monachus. Monachatum autem ei imposuerant pura & sacris initiante manus Dionysij; apud quem hoc ipse prius ministerio functus erat, vt præfesset ianuis templi. Is cum aliquandò vidisset suum presbyterum, quendam impium atque peccatorem ad pœnitentiam conuersum, illique procedentem, misericorditer excepisse, calcibus quidem reuerenter accedentem, peccatorumque remedia verecundè querentem, adstans exturbauit, ac contra disciplinæ ordinem reiecit: sacerdotem autem optimum non veritus est lacerare conuicijs, miserabilem eum dicens, qui impium iustificasset. Ac tandem, Exi, inquit, sacerdoti, cum similibus tuis, contra fas omne irrupit in adyta; & sancta sanctorum prophanare ausus est. Ceterum pontifici Dionysio, tanquam magnum quid effecisset ad virtutem, describit quod factum fuerat, susque deique iactans in illa audaci epistola, quòd Deum vltus esset; quòdque sancta, cum violanda essent, summa cura ac diligentia seruauit; atque illibata custodiuit. Quid ergò ille? Num, vt vulgus solet, fuit animo perturbatus; aut reputatus est vel parum quid omninò mutauisse de ea bonitate, quæ ei coaluerat? Hoc minimè dici potest. Neque enim factò vltus est eum, qui peccauerat; sed factò & sermone salutaris erudit, quæ simul ad virtutem & omnem moderationem informat & componit, illam scribens Epistolam; & exemplum mansuetudinis Aaron, Dauid, & alios adducens. Cuius vt omittam aliam ad bonum exhortationem, meminero certè visionis, quam ei narrat, vt quæ sancto Carpo apparuerit. Sic autem se habet ad verbum;

Cap. 7.
Monachū
tempore
Dionysij.

Demophilus
monachū
ueritas;

Epistola
Dionysij
ad
Demophilū
monachū,

Cum aliquandò in Creram venissem, me sanctus hospitiò excepit Carpus, vir, si vllus alius, propter maximam mentis puritatem, ad Dei contemplationem aptissimus. Is nunquam aggrediebatur sanctam mysteriorum celebrationem nisi in precibus, quæ illam præcedunt; ei prius appareret sacra & beneuola visio. Ipsum igitur (vt referebat) infidelis quispiam aliquandò molestia affecit. Molestia autem erat, quòd ille quendam ex Ecclesia traduxisset ad impietatem. Cumque eius celebritatis, quam vulgus Hilaris vocat, dies agerentur, qui debuerat benignè, vt virum bonum decet, pro utroque precari, & Dei Saluatoris accepto auxilio, alterum quidem conuertere, alterum autem bonitate vincere, & non cessare eos admonere per totam vitam, donec pœnitentiæ tempus superesset, & sic ipsos ad diuinam deducere cognitionem, vt iam tandem & quæ illis erant ambigua & obscura, patefcerent, & ab ijs, quæ præter rationem audacter admiserant, respiscere legitima seueritate cogentur: is nescio quo pacto (cum intrà semetipsum id antea passus non esset) tunc vehementem indignationem atq; amaritudinem imbiberat animo. Et sic quidem affectus obdormiit: erat enim vespera. Circa verò mediam noctem, quo tempore consueuerat ipse semper apud se ad diuinos hymnos vigilare, expergiscitur quidem, & surgit, cum somnos parum quietos, & crebrò interruptos, nec absq; perturbatione cepisset. Stans igitur ad diuinam precem & collocaionem nō satis intentè, irreligiosè angebatur animo; & agrè ferebat, dicens non esse iustum, si viuant impij homines; qui vias Domini rectas peruer-

Cap. 8.

Missa cele-
bratio ante
quissima.

Visio Carpi
S. Pauli discipuli.

Eccē Christi
immemsam
erga peccatores
humanitatem,
modo velint
respicere.

Cap. 9.
Humilitas
S. Dionysij.

Multos conuertit.

Cap. 10.

Domitianus
mittit suos
qui Dionysium
suum perdat.

peruertunt; & propterea Deum rogabat, ut aliquo fulgure amborum omnino viram eriperet citra ullam misericordiam. Hæc autem cum dixisset, visum esse sibi, aiebat, repente videre domum, in qua stabat, prius motam, tum demum è tecto mediam in duas partes diuisam; & quendam ante se ingentis luminis rogam; cumque (videbatur enim deinceps sub dio esse locus) è cælo ad se usque deferri. Cælum autem ipsum patere apertum conspiciebat; eiusque cardini Iesum insidere; innumerabilibus humana specie ei assistentibus Angelis. Et hæc quidem vidisse, cum supernè adspiceret; & se esse admiratum memorabat. Vbi verò ad inferiora deflexit obtutus, ipsum quoque solum, instar vasti ac tenebrosi cuiusdam profundi discissum se vidisse, aiebat; atque illos viros, quibus malè erat precatus, ante se ad os illius profundæ voraginis stare trementes, & miserabiles; ut qui mox à pedum suorum instabilitate mergendi viderentur. Infernè autem serpentes è voragine prorope cernebat, & circa illorum infelicitum pedes ita instabiles ac nutantes, aliquando quidem in globum colligi, & ingrauari vnà atque pertrahere; aliquando verò dentibus & caudis, ore, gutture, linguis ac toto corporis motu, vim immensi pavoris incutere; ut qui modis omnibus deorsum illos præcipitare molirentur. Fuisse autem & viros quosdam in medio, qui miseros simul aggrediebantur; vnà exagitantés, trudentés, atque pulsantes. Videbantur autem illi iam esse casuri; partim quidem inuiti, partim autem sua spontè; cum à malo sensim & cogerentur simul, & inducerentur. Dicebat verò Carpus, se, dum deorsum adspiceret, fuisse lætatum; atque superiora neglexisse, grauius & indignè ferentè; quòd nondum illi cecidissent. Et cum sapius eo desiderij ferretur impetu, illosque; & ipse niteretur impellere, semperque frustra moliretur; ægerrimè tulisse, & eos esse execratum. Cum ecce vix tandem reuocatis ad superna luminibus, vidit cælum, sicuti & prius adspexerat; Iesum autem eius, quòd fiebat, misertum, è supercaelesti suo throno surrexisse; & cum ad eos usque descendisset, clementissimam eis manum porrexisset; Angelosque simul opem ferentes; aliunde alium tenuisse viros. Tandem verò Iesum ipsum sibi dicentem audiuit. Iam me deinceps percutè; sum enim paratus sæpè rursus pati pro saluandis hominibus. Et hoc est mihi gratum; modò homines in futurum peccata abominentur. Sed vide, an tibi vile sit, hanc istius profundi & cum serpentibus mansionem; Dei ac bonorum clementiumque; Angelorum præferre consortio. Hæc sunt, que ego audita, vera esse credo.

Dionysius itaque in rebus omnibus erat admodum mitis, misericors, & ab ira alienus, ut quo altior euadebat factis, eo semagis modestia demitteret; regula factus omnibus ad virtutem; & lucerna ad deducendum ad id, quòd est melius. Quocirca nec eam abscodi sub modio fuit is, qui est solus author omnium; sed in alto ponit per virtutem; & fama protinus peruadens, canebatur in ore omnium, in omnibus omnes vincere Dionysium. Porro autem omnes ad eum confluebant, non solum populares & forenses, sed qui erant eruditi & insignes; & qui prius laborabant insaniam, & feris crudelius lacerabant Ecclesiam, ad illum virum venientes; & admirabilem illam & diuinam linguam audientes, cordis sui moliebant duritiam, & ad veram & primam lucem accedebant per baptismum; quo magis erant inflammati ad vitium, eo feruentiores ostendentes Christianismum; & ad summam, nihil tam erat in ore omnium, quam Dionysius. Cum ergo hæc fama sic peruaderet, doctrina autem dilataretur, & fides confirmaretur euidentius, res ad sauiissimum delata est Domitianum, vel, ut magis propriè dicam, Dæmonianum; qui contra Deum locutus fuit iniquitatem in superbia & contempione; & manum Deo inimicam extulit aduersus fidem Christianorum.

Hic ergo quid machinatur? vel potius quid docetur à patre suo satana? Omnes quidem, qui, quæ Christiani sentiunt, despiciere, Dionysium autem solum de medio tollere; hoc sciens, quòd si eum solum vicerit, omnibus fuerit superior; si minus omnes fore Domitiano fortiores. Postquam autem hæc mente agitasset, cum excitat ira aduersus martyrem; & furoris quærens medicamentum, nullum aliud inuenit, præter eius mortem. Cum itaque omnes, qui eius Imperio parebant, congregasset, eosque assumpsisset, qui erant ei amentia similes, mittit ad quærendum martyrem; Et, si ei quidem, inquit, persuaseritis, ut ad nostram traducatur religionem, hoc est, quòd desidero; cumque eum acceperitis vobiscum, reuertimini. Sin autem adhuc permanserit in impia religione; eum morte condemnate. Illi autem cum hæc audissent ab Imperatore, & furore accenderentur, qui in eis habitabat, & ad res gerendas acres

videri

videri vellent ei, qui miserat, postquam venerunt in Galliam, tanquam feræ quædam irruunt? & cum omnem, quæ circuncirca sita erat, cõturbassent regionem, corruptunt simpliciores, vt docerët, vbinam beatus Dionysius versaretur. Postquam autem audiuerūt eum versari in ciuitate Parisiorum, illuc veniunt. Deinde percontantes de rebus Christianorum, inueniunt fidei doctrinam esse dispersam per totam ciuitatem: de miraculis martyris fiunt certiores, quod omnes scilicet, qui malè se haberent, curassent? & idè incredulorum ad eum confluisse cateruam, & se adiunxisse vero Dei cultui: & quod omnis Gallia, quæ multis prius grauius vitijs seruierat, & factis, quintiam subiecta erat cultui simulacrorum, collum suum ex his subtractum, doctrina Dionysij, subiunxit iugo Christi.

S. Dionysij
miracula.

Cum ergo hæc, & multa alia facta esse, ad eorum venisset cognitionem, & Christi gregem augeri, & suos deos vidissent habitos despectui, & sua mysteria contemni, & inclinam esse impietatem, magis accenduntur, & rogant vbinam habitaret, qui eorum erat author: & repente in beatum irruentes Dionysium, eum simul ligant cum ijs, qui cum ipso erant, in ore diuinam adhuc habentem doctrinam? & præsentem, rabiem & furorem spirantes ad examinationem. Ingreditur ergo vir generosus simul cum Rustico & Eleuthero, mente firma ac stabili, & libero animo, perinde ac si vocaretur ad festum, non ad certamen. Arroganter igitur & asperè, vt eum perterrefacerent statim in principio, ei dicunt: Tu es, o execrandum caput, qui nostros deos nihili facis? & contendis de medio nostram tollere religionem? Responde ergo, quod sit tuum genus, quæ te tulerit patria, & quod tuum studium. Ille autem, amore in Christum ei addente animum, & faciente eum confidentiorem. Ego quidem, inquit, o vos, vt & genus, & patriam omittam in præsentia, me Christi seruum esse confiteor, & eum solum, & patrem, qui caret principio, & coæternum eius colo spiritum. Aufugi autem à vestro errore, validissimus (In meo enim Christo habeo fiduciam) vestrorum deorum oppugnator, Christianorumque ad virtutem exhortator promptissimus. Ad hæc facite, si quid est vobis imperatum. Videntes autem maleuoli, sancti constantiam cum prudentia coniunctam, iram mutant in adulationem, & Nè tuam, o Dionysij, dicunt, canitiem affeceris contumelia, neque charos sodales morti acerbè tradideris? pare rectè consulentibus, & Imperatoris potentiam, per nos te rogantem, reuereri persuadearis? o chare & bone Dionysij, dijs nostris sacrificare persuadearis, & eris cum tuis primus eorum, qui sunt sub Imperio. Ille autem. Vester, inquit, hic error est peior priore, si putetis fore, vt me, aut meorum aliquem seducatis. Hoc enim sciatis, quod nos non honores, non contumeliæ, non blanditiæ, non tormenta, neque aliquid aliud omninò separabit à Christo.

Cap. 11.

Capitur S.
Dionysius
cum socijs
suis.

Constantis
vox eius.

Blandiuntur
ei persecu-
tores.

Deinceps ergo cum non possent persuadere, deposita persona & simulatione, cum ira magis efferbuiscent, & è cathedra furiosè, & mente quodammodo emota surrexissent: A vobis, o amentes, Dionysio dicunt, & ijs qui cum ipso erant, dii cõtēnnuntur? & Imperator irridetur? & artibus magicis, perinde ac miraculis, eos, qui eius parent Imperio, ab eo abducitis, & ad vestras partes traducitis? Sancti autem. Similes eis fiant, qui ipsos colunt, eis vna voce dixerunt: Nos autem non magicis artibus, vt dicitis, sed Dei nostri, & viuifici eius spiritus inuocatione & operatione, cæcis visum, mutis sermonem, claudis ingressum, & demoniacis præbemus curationem. Quorum nè sibi quidem possunt vestri dii quicquam præbere, vt qui sint ligna & lapides. Os enim habent, & non loquuntur: oculos, & non vident: aures, & non audiunt. Vnum hoc solum vobis efficiunt: accendunt ignem, qui nunquam desinet. Aduersus hæc cum non possent Tyranni contradicere, toruè & insanè eos adspicientes, strictis gladijs se parant ad cadem: & cum, tanquam signo dato, eos eduxissent extra ciuitatem, victos ducunt ad quoddam cacumen, & tradunt licitoribus, vt eos interficiant. Intercæ autè petunt sancti tempus precandi, & flectunt genua. Tum sacrosanctus Christi martyr Dionysius, sublati in cælum oculis. Domine Deus omnipotens, fili, inquit, vnigenite, & sancte spiritus, sancta Trinitas principio carens, & in quam non cadit diuisio, suscipe seruorum tuorum in pace animas, quoniam propter te morte afficimur. Et cum sancti, Amen, acclamassent, conuersus ad lictores. Facite, inquit, quod fuit vobis imperatum. Illi autem primum quidem beati Dionysij, deinde Rustici & Eleutherij caput amputant.

Cap. 12.

Sancti vt
edant mira-
cula.

psal. 113.

Iste locus
mons mar-
tyrū hodie
appellatur.

SS. martyres
capite puni-
untur.

Sed nec in hoc quidem (O Dionysij) is, qui propter nos passus est, fuit oblitus eius. qui propter ipsum moritur? sed miraculum etiam ostendit in amputatione. Etenim

Cap. 13.

Dionysius
fert caput
cum

suum mani-
bus.

cum suum caput tanquam aliquod præmium martyr suis accepisset manibus, transit ad locum idoneum. Ferebat ergo ipse caput in manibus, tanquam aliquod trophæum, à diuina omninò portatus gratia: neque prius dimisit, quam mulieri diuina quadam omninò occurrens prouidentia, in illius manibus deposuit, veluti quendam thesaurum. Iacebant autem neglecta sanctorum martyrum veneranda corpora, feris & auibus ad edendum exposita, & nec iusta quidem sepulturæ consecuta. Lictores autem ne hæctenus quidem irasci desierunt: sed etiam in ipsas furunt reliquias, statuentes eas in maris profundum projicere, nè vel inanimata efficerent miracula, & idè attraherent multos ad agnitionem. Quod etiam, vt eis visum erat, factum esset, nisi hoc malum consilium ad effectum deduci Deus prohibuisset. Nam cum sensisset eorum consilium ea, quæ preciosum martyris caput acceperat, cui nomen erat Catulla, mentem suam communicat fidelibus, vt Deo gratam & acceptam. Et cum splendidam & lautam apparasset mensam, lictores accipit conuiuio. Interim verò dum ij conuiuium inibant apud mulierem, quidam ex fidelibus accipiunt martyrum reliquias, & eas abscondunt. Deindè finito conuiuio, cum eam rem deprehendissent lictores, ira valde erant perciti: sed feruorem iræ sedârunt munera, & vehementem furorè dissoluit mulier pecunia. Cum illi autem recessissent, in quadam domo deponit Catulla martyrum reliquias tertio mensis Octobris, miraculis affatim profluentibus, perindè ac aliquo fonte pulchrè & suauiter manante. Non multum temporis intercessit, & conuenientes Christiani, templum gloriosis excitant victoribus, & in ipso eorum preciosas deponunt reliquias: Ad gloriam Dei patris, & Domini nostri Iesu Christi: Quem decet honor & adoratio, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Catulla eri-
pit liciori-
bus corpo-
ra martyru.

EPISTOLA PISSIMI AVGV-
STI DOMINI LVDOVICI, AD HILDVINVM
VENERABILEM ABBATEM MONASTERII SAN-
ctissimorū martyrum Dionysij sociorumque eius, de colligendis in
corpus vnus textus his, quæ in Græcorum historijs ex
preciosissimi martyris Dionysij notitia
passim scripta repererat.

IN NOMINE DOMINI DEI ET SALVATORIS NO-
stri Iesu Christi, Ludouicus diuina repropitiante clementia Imperator Augustus,
Hilduino venerabili Abbati monasterij sanctissimorum martyrum,
ac specialium Protectorum, Dionysij preciosi,
sociorumque eius, æternam in Chri-
sto salutem.

Nota quid
maiores no-
stri senserit
de Sanctis.

Cultus San-
ctorum non
inanis.

Dagobertus
Rex è per-
nis per fan-
ctos ereptus.

Tantum muneris atque præsidij non modò nobis, ac prædecessoribus seu progenitoribus nostris, verum etiam totius Imperij nostri populis, Domini prouidentia per beatissimum Dionysium sæpenumerò, immò continuè in magnis gratiarum vbertatibus contulerit, cunctæ per transacta tempora Gallicæ generationes senserunt, quæ eius insigni Apostolatu fidei rudimenta sumpserunt, & salutis subsidia perceperunt. Prædecessores autem nostri, gloriam huius eximij testis & amici Dei non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi opibus, quibus poterant, honorauerunt, per eius preces dignissimas honoris privilegio potiri, & in terrenis & cælestibus meruerunt: vt videlicet vnus ex præcis Francorum Regibus Dagobertus, qui eundem preciosissimum Christi martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & in mortali est vitæ sublimatus, & per eius

eius adiutorium, sicut diuina ac celebris ostensio perhibet, à pœnis est liberatus, inque vita perenni desiderabiliter constitutus.

Progenitores quoque nostri, mellifluum nomen domini Dionysij (sic enim verbis ac scriptis suis eum appellare consueuere) non incongruè pia dilectione, & dilectissima pietate amplexi sunt. Quia proauus noster Karolus, princeps Francorum inclitus, per orationes ipsius excellentissimi martyris, indeptum se fuisse gratulatus est apicem principatus, eidemque decurso mortalitatis tempore, quod charius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium, in magni die iudicij suscitandum, & animam Domino presentandam, fideliter commendauit, ac per hoc maximè deuotionem atque fidutiam cordis sui erga peculiarem patronum patenter ostendit. Sanctæ nihilominus recordationis auus noster Pipinus, propter altare, quod ante sepulcrum sepefati, sepiusque dicendi domini Dionysij per diuinam & memorabilem reuelationem, iussu ipsius sanctissimi martyris, in honorem Dei & Apostolorum Petri & Pauli, qui presentes ostendebantur, à beato & Angelico viro Stephano, summo Pontifice dedicatum est, inter sacra Missarum solennia vna cum duobus filijs, Karolomanno videlicet, & diuæ memoriæ domino ac genitore nostro Karolo, iurè prærenomato Magno, ab eodem Apostolico Papa, in Regem Francorum unctus, superni numeris benedictione percepit. Quique cum quanta se humilitate ante limina basilicæ sanctorum martyrum, defuncto huius vitæ curriculo, sepeliri præceperit, titulus etiam ipsius conditorij * innotescit.

Caroli Martelli deuotio erga S. Dionysium.

S. Dionysius per visum iubet altare extrui.

Pipinus unctus in Rege Francorum.

* pro, indicat.

Sed & nos multis ac frequentibus largitionibus beneficia eius sumus experti, præcipuè tamen in humanæ varietatis euentu, quo Dei, vt semper fatendum est, iusto iudicio in virga eruditionis suæ visitati, & baculo speciosæ misericordiæ eius, ante præscriptum altare per merita & solatium domini ac piissimi patris nostri Dionysij virtute diuina reerecti & restituti sumus: cingulumque militare iudicio atque auctoritate Episcopali resumpsimus, & vsque ad præsens ipsius gratioso adiutorio sustentamur. Idcirco venerabilis custos ac cultor ipsius prouisoris & adiutoris nostri domini Dionysij, monere te volumus, vt quicquid de eius notitia ex Græcorum historijs per interpretationem sumptum, vel quod ex libris ab eo patrio sermone conscriptis, & auctoritatis nostræ iussione ac tuo sagaci studio, interpretumque sudore in nostram linguam explicatis, huic negotio inseri fuerit congruum, quodque etiam in Latinis codicibus iam inde habes inuentum, adiunctis eis, quæ in libello eius passionis continentur: necnon & illis, quæ in tomis vel chartis vetustissimis armarij Parisiacæ ecclesiæ, sacræ videlicet sedis suæ prolatis inuenias, & obtutibus nostræ serenitatis ostenderas, secundum quod rerum, causarum etiam & temporum conuenientiam noueris, in corpus vnum redigas, atque uniformem textum exinde componas: quatenus deuotis compendiosis valeant innotesci, & fastidiosis minusve capacibus, vel studiosis lectionis possit tædium subleuari, pariterque omnibus edificationis utilitas prouideri. His ita contextis, volumus vt reuelatione ostensam beato Papæ Stephano in ecclesia eiusdem sanctissimi Dionysij, sicut ab eo dictata est, & gesta, quæ eidem subnixæ sunt, vna cum hymnis, quos de hoc gloriosissimo martyre atque pontifice habes, & officium nocturnale subiungas. Sed & differenter ac cum integritate sui, quæque ex eo reperta sunt, in altero volumine colligas, nobisque distinctè & correctè transcripta, quantocynis dirigas, aut præsentas: quoniam maximum valdeque dulcissimum pignus desiderabilis præsentis illius domini & solatiatoris nostri, vbiunque simus, habere nos credimus, si cum eo, vel de eo, aut ab eo dictis, oratione, collatione, lectione colloquimur. Vale in Christo vir Dei, in sacris orationibus iugiter memor nostri.

S. Dionysij beneficia in Ludouicum Pium.

Opera Dionysij Areopagitæ in Ludouici Pij cõuerfa Latine.

Innotesci, indicari.

Pars huius operis adhuc desiderata.

RESCRI.

RESCRIPTVM Hilduini Abbatis ad serenissimum Imperatorem, dominum Ludouicum: Vndè & qualiter sumpta sunt ea, quæ in corpus vnus textus, secundum iussionem ipsius, redegeram ex Græcorum & Latinorum historijs, de notitia excellentissimi martyris Dionysij.

**DOMINO BENIGNITATE ADMIRABILI,
ET AVTHORITATIS REVERENTIA HONORABILI, LV-**

dotuico Pio semper Augusto, Hilduinus humilis Christi famulus, & domini mei Dionysij preciosi, ac sociorum eius matricularius, vestraque imperiali dominationi in omnibus deuotissimus, præsentem in Christo prosperitatem, atque æternæ felicitatis benedictionem optat & gloriam.

1. Reg. 4.

Xultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo. Dilatarum est os meum, & gaudebunt labia mea, vt annunciem præconia domini mei gloriosissimi martyris Dionysij, ab eximio Imperatore domino meo iussus. Quæ reticere non poteram, etiamsi à quoquam fuisset fortè prohibitus, & reuera magna mihi est ratio gratulandi, quoniã cumulatius mihi effectũ desiderij mei præstare voluit diuina dignatio, vt mentis meæ conceptum ei placere cognoscerẽ, cum quod agere spontaneè disponebat mea humilitas, in agendo data manu authoritatis, cooperaretur vestra Deo placens sublimitas. Quæ de re bonorum operum, & spiritualium omnium studiorũ illum authorem esse non dubium est, qui quorum incitat mentes, quo sibi placet ingenio adiuuat actiones. Sed & in hoc valdè exultat spiritus meus in Deo salutari meo: quoniam Christianus animus vester sic euidentissimè erga se diuinæ bonitatis beneficia, & sanctorum cognoscit solatia, & tam promptissimè se accensum ostendit circa authoris & reparatoris sui, seu specialium suffragatorum suorum, venerationẽ atque obsequium. Non enim sic ab intimis pia anima vestra diuina confiteretur vera & iusta iudicia, nisi se ipsam sancto illuminatam cognosceret spiritui: nec ita deuotissimè amici Dei benè gesta & dicta, maximæ sagacitatis vestra prudentia perquireret, nisi summum bonum, à quo, & per quem omnia sunt bona, diligeret. Cuius amore religiosa deuotio vestra accensa esse dinoscitur, vt Christi militum gloriosos triumphos inquireret. Quos cum nouerit, per eorum adiutorium robustius contra vitia vitiorumque authores pugnabit: quatenus martyrum exempla sectando, qui viriliter certauerunt, & fideliter satis vicere, ad palmam, qua illi munerati sunt, & ipse pertingat. Huc accedit ad voti & sollicitudinis vestrae incitamentum, quia Ezras sanctæ scripturæ reparator, magnum remunerationis donum exinde apud Deum promeruit, & laudabile sibi nomen apud homines acquisiuit.

Luc. 1.

Sancti, suffragatores nostri.

Sacrarũ historiã notitia quid conferat.

Ezras scripturæ sacræ instaurator.

Nouit author Græcè.

Quocirca & vestra sedulitatis instantia, cum pro magna antiquitate huius sanctissimi patris nostri, quantum ad generationem terrenam, & cõuersionem seu obitum attinet, mira sanctitate & miraculorum prodigijs, orbi penè cuncto innotuit: notitia ipsius paucis nostrorum cognita, plurimis adhuc manẽs incognita, cum per vestrum studium patuerit, & meritum, vt melius ipsi scitis, grande vobis cõciliabit, & memoriale perpetuum acquiretis. Faciat autem Dominus, vt & nos idonei cooperatores inueniamur ad bonæ voluntatis vestrae perfectionem, qui tanto sine aliqua hæsitatione vestris iussionibus obedimus, quanto illa rogatis seduli exactores, quæ exhibemus voluntarij executores. Idcirco quia reperta quæque, tam in Græcis, quàm in Latinis codicibus, ex domino & patrono nostro Dionysio, quæ hæcenus minis cognouimus, vobis ocys in vnum collecta mittere poscitis, & incongruum ducimus, authoritatis vestrae pio desiderio differri, quod ex debito seruitutẽ nostram constat debere largiri: quantum conuiuet breuitas temporis, quicquid ori suggererit memoria citæ recordationis, fauente Domino, velociter scribentium cõmitteremus notariorum articulis: deprecantes vestram humiliter sapientiam, nè in his, quæ reuerentia & amore sanctissimi martyris, & propter iussionis vestrae obedientiam scribenda agredimur, verborum

verborum pompositatem, aut dictationis leporem, sed purissimæ veritatis, sicut ab antiquorum dictis sumpsimus, quarere studeatis sinceritatem: Nosque reprehendere de casuum, præpositionum, atque coniunctionum virtute, seu literarum in subsequentes immutatione, vel punctorum secundum artem Grammaticam positione, nolite: quia non id studendum, sed nostræ deseruitionis obsequium, ac commendationis vestræ officium, accelerandum suscepimus: maximè cum hæc, quæ ab aliena lingua expressimus, in tenoris serie, sicut de prælo sunt eliquata, texemus: quæ licet in interpretatione non redoleant supparem sermonis odorem, sapidum tamen referunt veritatis & intellectus sui saporem. Ordinem igitur historiae, sicut vestra iussit Propositio. dominatio; in vnum congestum, & singularim postea plenitudinem eius discretam, cunctis legentibus atque audientibus pandemus. Nam diuinæ erit inspirationis & executionis, id quod desideramus fidei animo propalare, verum atque probabile demonstrare. Ex quo nos laborandum non magnoperè estimamus: quia quid tenendum de hoc sanctissimo martyre Christi sit, quid credendum, notæ & probatissimæ personæ veracibus dictis declarant. Authores & fontes huius operis.

Genere siquidem eum nobilissimum, & Philosophiæ magisterio insignè apud Athenas claruisse, & aliarum historiarum, & Actuum Apostolorum testimonio, secula prisca seu instantia cognouerunt: maximè autem ex historia Aristarchi Græcorum Chronographi, qui in Epistola ad Onesiphorum primicerium, de situ Athenæ ciuitatis, & gestis ibidem Apostolorum temporibus, scribens, ortum profapia, & doctrinam eius, atque conuersationis ordinem, siue ætatis tempus, necnon & ordinationem ipsius, ac prædicationem, subrogationem etiam Episcopi loco suo, & aduentum illius Romam, ordinabiliter narrat. Quam epistolam vestræ dominationi dirigimus, & quisque studiosus, apud nos præualet inuenire: Curiosus autem ex Græcorum fontibus, vnde & nos illam sumpsimus, poterit mutuare. Quod enim ante conuersionem suam Heliopolim Astrologiæ gratia migraverit, vbi & tenebras in Crucifixione Saluatoris nostri vna cum Apolophanio sodali suo vidit: & quia tunc viginti & quinque erat annorum, ipse in Epistolis, ad Polycarpum Smyrnæorum Episcopum, & ad eundem Apolophanium missis, ostendit. Quia verò cum omni domo & Damari vxore sua crediderit, lectio Actuum Apostolorum docet, & euentius Dialogus Basilij & Iohannis, capitulo 5. libri quarti, demonstrat. Sed & beatus Ambrosius in Epistola ad Vercellenses, eandem vxorem eius ex nomine designans, perspicuè manifestat. Beatus denique pater Augustinus in sermone pulcherimo, quem de Seminatore verbi scripsit: Apostoli sermone finito, audita illic resurrectione mortuorum, quæ præcipuè est fides Christianorum, refert dixisse Athenienses, Audiemus te de hoc iterum. Erant enim quidam inter eos irridetes, quidam dubitantes, quidam credentes: atque in eis nominatur quidam Dionysius Areopagita, id est, Atheniensium principalis: & mulier quædam nobilis, nomine Damaris, & alij plures. Et in eodem sermone, vbi de scandalo Iudæorum & stultitia Gentium scribit, dicens, Iudæis quidè scandalum, Gentibus autem stultitiam: sed ipsis vocatis Iudæis & Græcis, hoc est, ipsi Paulo ex Saulo, & Dionysio Areopagita, his talibus, & illis, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Hic sermo. Possidit in Indico vocatur. Tractatum, & est reuera Augustini. 1. Cor. 1.

Cæterum de notitia librorum eius, quos patrio sermone conscripsit, & quibus petentibus illos composuit, lectio nobis per Dei gratiam & vestram ordinationem, cuius dispensatione interpretatos scrinia nostra petentibus reserant, satisfacit. Authenticos autem eosdem libros Græca lingua conscriptos, quando Oeconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ & ceteri missi Michaelis, legatione publica ad vestram gloriam Compendio functi sunt, in ipsa vigilia solennitatis sancti Dionysij pro munere magno suscepimus. Quod donum deuotioni nostræ, acsi cælitus allatum, adeò diuina est gratia prosecuta, vt in eadem nocte decem & nouem nominatissimæ virtutes in agrotorum sanatione variarum infirmitatum, ex notissimis & viciniori nostræ personis contiguis, ad laudem & gloriam sui nominis, orationibus & meritis excellentissimi sui martyris, Christus Dominus sit operari dignatus. Michael Imperator mittit Ludouico Pio Dionysij opera. XIX. miracula meritis S. Dionysij sunt nocte vna.

Quoniam autem beatus Clemens huc eum, videlicet in Gallorum gærem, direxerat, & qualiter per martyrij palmam diuersissimis & crudelissimis afflictus supplicij, ad Christum peruenerit, & quomodo caput proprium Angelico ductu, caelestis militiæ in celebratione exequiarum honoratus obsequio, ad locum, vbi nunc requiescit, detulerit, & quo ordine à Catulla quadam matrefamiliâ sit sepultus, libellus antiquissi-

Visbij scri-
ptu de Dio-
nyfio.

Missales li-
bri antiquis-
simi.

Visbius ocu-
latus testis
martyrij S.
Dionyfij.

Gallia in
Missa morē
Romanum
sequi quan-
do cepit.

for. * suppli-
cationum

Eugenij To-
letani de
Dionyfio
hymnus.

Eriam olim
inepti qui-
da de Dio-
nyfio multa
obiccerunt

Refutatio
allararum
obiectionū

Beda corre-
xit suam de
Dionyfio
sententiam.

quissimus passionis eiusdem explanat. Præcipue tamen conscriptio Visbij, quæ in to-
mo sat̄is superque abdito, Parisius diuino nutu inuenta, inter alia memoranda, sicut
in ea legitis, verba Domini nostri Iesu Christi ad eum prolata, quandò sacra mysteria
perageret, illi cunctis videntibus apparentis, continere dinoscitur. Cui adstipulari
videntur antiquissimi, & nimia penè vetustate consumpti, Missales libri, continentes
Missæ ordinem more Gallico, qui ab initio receptæ fidei, vsu in hac occidentali plaga
est habitus, vsquequò tenorem, quo nunc vtitur, Romanum suscepit. In quibus
voluminibus habentur duæ Missæ, quæ sic inter celebrandū ad prouocandam diuinę
miserationis clementiam, & corda populi ad deuotionis studium excitanda, tormenta
martyris sociorumq; eius succinctè commemorant, sicut & reliquæ Missæ ibidem
scriptæ, aliorum Apostolorum vel martyrum, quorum passiones habentur, notissimè
decantant. Quarum Missarum cantus, sensus & verba, ad eò passionis eorundem,
quam vobis misimus, seriei concordare videntur, vt nulli sit dubium, à teste illorum
martyrij, agones eorum fuisse descriptos, & ex ipsa veraci historia, memoriam tor-
mentorum suorum in præfatis precibus fuisse mandatam.

Videtur porrò in his Missarum obsecrationibus non contemnenda autoritas de
memorata passione sanctorum, cum extant apud nos Epistola Innocentijs, & post eum
Gelasij, necnon & modernius beati Papæ Gregorij, aliorumque Pontificum ad Epi-
scopos vrbium Galliarum, & Antistitem nostrorum ad ipsos, de more Romano in
cunctis ecclesiasticæ autoritatis munijis imitando: quibus datur intelligi, ab annis
pluribus hunc Missæ tenorē de Gallica consuetudine recessisse, & hanc passionis mar-
tyrum istorum memoriam, longo superiori tempore his occidentalibus partibus per
supplantationum postulationes inoleuisse: quibus tanto certius fidem accommo-
damus, quanto in tempore vicino post consummationē eorum, eandem fuisse com-
positas sine dubitatione concredimus.

Nec tamen quisquam putabit beatum Dionysium eiusque successores, ab institu-
tione Apostolica propter huiusmodi Missæ ordinem, Gallicis consuetudinibus in
primordio traditum, discrepasse, si ei constiterit, ipsorum Apostolorum & Apostoli-
corum virorum, ipsiusque etiam vrbis Romæ sensus proprii abundantiam notam esse.
Nec mirari quis poterit, cur hymnum sancti Eugenij Toletani de beato Dionysio ha-
beamus, & vicinorum sapientium scriptis, exceptis paucis, videamur carere: cum &
hæc, quæ habemus, vt exorata priorum nostrorum venia dicamus, abdita & negli-
genter relicta reperimus: & alia necdum prolata, quia non adhuc sunt ad liquidum
enucleata, nos possidere læramur.

Cæterum super garrulitate leuitatis eorum mirando deficiamus, qui contententes
hunc Dionysium Areopagiten esse non posse: ad munimētum suū, hæc quæ sequun-
tur, inaniter contrahunt: Venerabilem videlicet & sanctum Bedam presbyterum,
dixisse in tractatu Apostolorum Actuum, Areopagiten Dionysium non Athenarum,
sed Corinthiorum, fuisse Episcopum: addentes, eundem inibi diem obisse. Et quo-
niam libellus passionis istius testetur, hunc à Clemēte Pontifice Romano Episcopum
ordinatum, & in has Galliarum partes fuisse transmissum: Quia etiam passiones dis-
uersorum sanctorum martyrum, sub varijs Imperatoribus intersectorum, cōtineant
eoidē cum hoc sanctissimo viro has partes adijisse, quod ipse senatorum manifestè re-
fellit auditis. Et quòd Gregorius Turonensis, sicut in passione sancti Saturnini legisse
se dixerat, sub autumatione memoret, istum ipsum tempore persecutionis Decij sub
beato Sixto cum alijs sex Episcopis, quorum vitę vel passiones nequaquam eius dictis
in ratione temporum consonant, in has regiones fuisse directum.

Eccè omnis minus scientium, sibijpsi discordans, autoritas, cui velut ex superfluo
propter satisfactionem insipientium respondemus, cum veram ex hoc sancto Ponti-
fice & martyre narrationem veracium historiarum præ manibus habeamus: Primò
quidem petentes, vt in hoc iure contentiosi, ab albugine contracta arrogantia, ex
vlturpata sapientia, qua videri se scioli volunt, oculos tergant, quò perspicacia perspi-
caciter, & vera fideliter relegant. Et si non nisi vnum oculum aperuerunt, quandò
legerunt, quòd per subreptionem venerabilis Beda presbyter in præfato opere secus,
quàm debuit, dixerat, vbi idem se repræhendit, & repræhensorum suorum vocem
præueniens, retractationem scripsit: serobem, in qua oculus alter esse debuerat, ape-
riant, & in Ecclesiastica historia discant, quia Dionysius Corinthiorum Episcopus, de
Dionysio Athenarum Episcopo in Epistola sua, ad eosdem Athenienses directæ, com-
memo-

memorer. ita enim ibi lib. 4. cap. 23. scriptum est: Extat quoque & alia eius (Dionysij Corinthiorum Episcopi) ad Athenienses epistola, in qua ad Euangelij credulitatem eos inuitat, & concitat seigniores, simul & arguit quosdam, velut penè prolapsos à fide, cum Episcopus eorum Publius fuisset martyrio consummatus. Sed & Quadrati, qui Publio martyri successerat in sacerdotium, meminit, simul & memorat, quòd labore eius ac industria rediuius quidam in eis calor fidei reparatus sit. Et illud in eadem designat Epistola, quòd Dionysius Areopagites, qui ab Apostolo Paulo instructus, credit Christò, secundum ea, quæ Apostolorum Actibus designantur, primus apud Athenas ab eodem Apostolo Episcopus fuerit ordinatus. Cuius Epistolæ, sed & aliarum Epistolarum ipsius Dionysij Corinthiorum Episcopi, & eius utique, quam ad Soterem Episcopum miserat, beatus Hieronymus in libro de Viris illustribus facit apertissimè mentionem. Vnde quisque videns, sub quibus Imperatoribus quique eorum fuerint, liquidò potest colligere, quantæ absurditati ratio sit ista obnixæ, cum inter hos duos Dionysios, tam plura discreta sint tempora.

Legitur itè sic in eadem Ecclesiastica historia, capitulo quarto, lib. tertio: Memorantur autem ex comitibus Pauli, Crescens quidem ad Galatas esse profectus, Linus verò & Clemens, in vrbe Roma Ecclesiæ præfuisse, qui comites & adiutores eius fuisse ab ipso Paulo perhibentur: sed & Dionysium Areopagitem apud Athenas, quem Lucas descripsit, primùm Paulo prædicante, credidisse, ac inter socios eius fuisse, & Ecclesiæ Atheniensium constat sacerdotium suscepisse. De cuius, videlicet Dionysij Areopagitæ, obitu, nil Græci scriptores dixerunt, quia propter longinquitatem terrarum, transitus ipsius penitus eis fuit incognitus. Habemus tamen Græcæ auctoritatis martyrologion, de Tomo * Chartiscripijs Constantinopolitanis adeptum, qui tanta vetustate dissolutus, vt maximam cautelam à se contingentibus exigat: in quo diem natalitij eius designatum, & quia Atheniensium Episcopus fuerit, reperimus annotatum. Quod martyrologium, vt antiquitas eius demonstrat, ex eo tempore constare posse, non incongruè remur, quo Constantino iubente, nota occasione martyria sanctorum Domini de toto orbe collecta, & Cæsaream sunt conuecta. Sed & vsque hodiè Græcorum Maiores, & Athenæ incolæ perhibent, historiarum scriptis & successionum traditionibus docti, in eadem ciuitate Dionysium tum temporis primùm fuisse Episcopum, quando Timotheus, Pauli æque discipulus, Ephesiorum rexit Ecclesiæ: ipsumque, subrogato sibi Episcopo, Romam adisse, & vt compererunt, apud Gallorum gentem glorioso martyrio consummatum fuisse. Quod & Tharsius Patriarcha Constantinopolitanus per legatos suos sollicitè inquisiuit, & ita se eam habere certus, eandem Atheniensium ciuitatem pallio Archiepiscopali, quod iam ex ea diuturno tempore, orta quadam contentione, subtractum fuerat, redonauit, & synodali consensu, Metropolis auctoritate, qua antè functa fuerat, honorauit. Nam à præcedentibus annis vsque ad illud tempus, eiusdem ciuitatis Episcopus nec suberat alteri, nisi Patriarchæ, nec iuri eius, debitum sibi Episcopi ciuitatum subdebantur.

Quòd autem dicunt, in passione istius beati Dionysij scriptum haberi, quia eum sanctus Clemens Episcopum ordinauerit, Galliasque miserit: proculdubio sciant, quòd aut prædictam passionem ex veris & emendatioribus exemplaribus non susceperunt, aut Scriptorum vitio deprauatam legerunt: quoniam non ibi scribitur, eum Episcopum à beato Clemente consecratum, sed Apostolum totius Galliæ fuisse ordinatum: de qua ordinatione Apostolatùs, nisi ad alia se intentio nostra dirigeret, & ex Apostolorum Actibus, & ipsius Domini actione, auctoritatis exemplum sufficienter his scriptis possemus inferre. Fieri enim potest, vt diximus, quòd textum passionis huius sancti Dei, ex authenticis scriptum non habeant, & ideo in hoc errent: quia & nos plures codicellos exinde vidimus, qui in quibusdam sensu videbantur concordare, sed literatura dissonare: in quibusdam autem nec sensu, nec orationis tenore poterant sociari. Quod manifestum est, huius venerabilis & antiquissimi patris vetusta longinquitate, & ignotæ atque peregrinæ linguæ, vbi de eius notitia maximè scriptum erat, inscitia, seu deuotione fidelium accidisse: qui non studuere ad prisca historias pro cognitione eius recurrere, sed ea, quæ auditu collegerant, vt Gregorius Turonensis, non votiuo errore fallens, videntes insignia magnifica atque innumerabilia per eum fieri, prout vnicuique sensus abundauit, curauerunt scriptis committere. Sic & de sanctorum Apostolorum gestis ac passionibus factum legimus, & de alijs

Ppp. quibus

Diony. Corinth. de Diony. Areop. testimoniu. Publius & Quadratus Episcopi Athenien.

Præclarum pro Diony. Areopagita testimoniu. Philip. 4.

Chartophylacis: forte * Chartiscripijs Antiquiss. Græcū martyrologiū.

S. Dionysius primò Atheniensis Episcopus.

Athenæ metropolis.

Dionysius totius Galliæ Apostolus.

Apostolorum
historia à
quibusdam
deprauata.

quibusque historijs, Ecclesiæ necessarijs, manifestè comperimus. Fuerunt siquidem, qui de beatorum Apostolorum virtutibus vera dixerunt: sed de eorum doctrina, falsa sunt commentati. De Ecclesiasticis itidem historijs, atque ortu, vel actu, vel obitu Patrum quidam, quantum ad rerum gestarum spectat fidem, veracia conscripserunt: quantum verò ad temporum vel locorum attinet veritatem, minus cautè confinxerunt. Sic profectò, vt notum est, in scripturis Canonice diuersorum interpretum varietas extitit: in quibus * quique minus dixerunt, alij quædam addiderunt, quousquè earum per beatum Hieronymum lingua nostra meracam veritatem ab ipso fonte suscepit.

Historia facta
vt inter-
noscenda.

Quocirca nulla historia sic probabilis poterit vel debet haberi, quàm ea, quæ de veridicorum, præcipuè orthodoxorum, collatione poterit colligi. Et idè certius tenenda sunt, quæ modò de hoc eximio martyre collecta conscribimus, quàm illa, quæ de quolibet alio sancto sine authoris nomine passim scripta relegimus: præsertim cum hæc, quæ scribimus, de antiquariorum antiqua scriptura sint, velut ex prato non Parisiaco, sed paradisiaco. Cæterum parcendum est simplicitati viri religiosi Gregorij Turonensis Episcopi, qui multa aliter, quàm se veritas habeat, æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis ac simplicitatis voto, literis commendauit. Patenter & quidem noscere possumus, non adèd quædam solerter eum inuestigasse, cum ei contemporalis existens vir prudens & scholasticissimus Fortunatus, qui plura & frequenter ad eum scripserat, Hymnum rhythmicæ compositionis pulcherrimum, de isto gloriosissimo martyre composuerit: In quo commemorat, eum à beato Clemente destinatum, sicut in Latinorum paginis didicit: de natione autem eius & ordinatione Episcopatus, mentionem non facit, quia linguæ Græcæ penitus expertus fuit.

Fortunati
Scholastici
de S. Diony-
sio hymnus,
extat.

Tantis igitur & tam manifestis testimoniorum assertionibus de hoc sanctissimo & antiquissimo patre, ad liquidum elucubratam & propalatam omnibus scire volentibus veritatem, & ità nescire volentibus ingestam certissimam rationem, vt etiamsi velint, quod ex illo verum est, ignorare non possint: cesset, quòd idem Areopagites non sit Dionysius, exitiabilis & profana nimis contentio: quia qui famam martyris derogare aliquo modo gestit, veritati sine dubio, cui testimonium perhibens, tanta transfretando maria, in tam longinquam regionem exulari, & pro ea pati sic acerbius sustulit, detrahere cæca fronte & imbecilli virtute contendit. Nam vt verè impius & perucax iudicandus erit, qui post tot ratas sententias opinioni suæ hinc aliquid animo peruerso tractandum reliquerit: ità quisquis post veritatem repertam quiddam ex hoc vltèrius dubitauerit, quoniam * ex studio mendacium quærit, comes & discipulus eius, qui ab initio mendax & pater mendacij extitit, non immeritò rectorum decreto erit.

* ex studio,
pro, de indu-
stria.
Iohan. 8.

In eos, qui
negant Dio-
nysiu Areo-
pagitã fuisse
in Gallijs.

Et quanta sit hebetudo susurronum, pessimi generis hominum, æstimare non valeo, qui doctorem egregium & eximium martyrem se habere, si gloriam patriæ suæ, suamque quærerent, contendere debuissent: potiùs se, cum habeant, non habere immurmurent.

Sancti nô-
runt etiam
hominum
cogitationes.

Quanta quoquè sit mentium amentium peruersitas, dolere, vt res postulat, nequeo: quæ cum votis & laudum præconijs martyrem gloriosum suis iniquitatibus debuissent conciliare propitium, detractione & famæ minoratione laborant, quantum ex ipsis est, sibi habere infestum. Sed isdem in cælis talium nec laude crescit, nec derogatione decrescit: qui Saluatori iunctus, & conciuus Angelorum effectus, de summa cælorum arce singulorum voluntates intendit, & sequens agnum quocumquè ierit, corda omnium, diuino lumine plenus, perscrutatur & penetrat. In hoc quinetiam seculo non indiget gloriæ testimonio huiusmodi hominum: si tamen dicendi sunt homines, qui detrahunt ei iam in cælis immortaliter regnanti, quem adhuc in mortali corpore veneratæ sunt bestiaæ agonizantem. Sufficiens enim est illi suisque comitibus laus illa in seculo, quam splendidissima eorum monumenta testantur, & celebri adoratione Christianus orbis ferè totus proclamat. Nec mirum, si martyr Domini Iesu, istorum sustineat cauillationem, cum idem Deus maiestatis, qui resurgens à mortuis, iam non moritur, & in cælis ad dexteram Patris sedet, subiectis sibi principatibus, & omnium Angelorum potestatibus, per tanta annorum volumina adhuc ab incredulis in debita patiatur præiudicia.

Rom. 6.

Hæc interim, donèc plura sumatis de cognitione suffragatoris vestri, Auguste Serenissime,

nissime, sumite, & veraciter innotescite omnibus, quia hæc fideliter vestræ dominationi dirigimus, veraciter ex veracibus historiographis & historiarum paginis colligere procurauimus: Quoniam veritas, pro qua preciosum sanguinē hic seruus & amicus Domini fuderat, nostro mendacio ad stipulari non indiget, quæ suo sibi testimonio sufficit, quæque testes veracissimos quos repleuerit, testificantes veracia efficit. Denique quod nos diu multumque anxiantes quæsiuimus, aliquis alius fortè mirabitur, videlicet cur post omnia tormenta nouissimè, velut ab initio, hi sancti viri nudi publicè virgis cæsi, & ex studio hebetatis securibus sint decollati: quod tanto magis potest cogitando mirari, quanto alijs sanctis Dei hoc genus decollationis rariùs aut nusquam legitur adhiberi. Qui nouerit, uti in verbis passionis illorum conijcimus, & multa veterum gesta reuoluentes discimus, antiquitùs morem fuisse Romanum, ut quisquis nobilissimorum reus maiestatis, à militia & defensione Reipublicæ aliò se conferens, contra Senatùs votum ageret, vel aliter, quàm se sententiã haberet, docere quo modo præsumpsisset, securi ignobiliosè, flagellis publicè cæsus, cum omni dedecore interiret. Vnde & centesima vndecima Olympiade Romanorum consul Manlius Torquatus filium suum, licet victorem, quòd contra imperium in hostes pugnauerit, virgis cæsum, securi percussit. Quapropter ex his vos & qui que legentes aduertite, quantæ nobilitatis hic sanctus Domini Dionysius secundum terrenam generationem fuit in seculo, quantæ sublimitatis secundum spiritualem regenerationem in Domino, quanti feruoris & fidei, tanta terrarum spatia pio zelo veritatis perlustrando in Christiana religione, quantæ æstimationis etiam apud orbis Principem, qui ut trucidaretur, huc Roma apparitores suos direxerit, in nobilitate prosapiæ & fanatici cultùs euersione, quantæ fortitudinis in tormentorum perlatione, quàm abiectissimæ vilitatis in occisione, quàm preciosissimæ sanctitatis coram Deo in morte, quàm excellentissimæ & incogitabilis gloriæ cum Christo in cælo, quàm mactæ virtutis sit in adiutorio nostræ fragilitatis, adhuc laborantium in agone, quàm felix cum proprio & beato recepto corpore gaudebit perpetuò cum socijs suis, & omnibus Angelicis choris, cunctisque sanctis Domini & electis in æterna felicitate, per eundem Dominum & Saluatorem nostrum Iesum Christum, verum Deum, Dei que & hominis filium, qui in vnus substantiæ ac potestatis Trinitate perfecta viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Cur Dionysius cū suis virgis cæsi, & obtusis securib⁹ decollati sint.

Dionysius nobilis genere.

EPISTOLA HILDVINI ABBATIS INDIGNI, AD CUNCTOS SANCTÆ CATHOLICÆ MATRIS ECCLESIAE FILIOS ET FIDELIS,

les, pandens quomodo inuenire quisque scire desiderans valeat in Epistola, ad Christianissimum Imperatorem Dominum Ludouicum exinde directã, vnde & qualiter sumpta sunt ea, quæ in corpus vnus textus, secundum inscriptionem ipsius redegerat ex Græcorum & Latinorum historijs, de notitia excellentissimi martyris Christi Dionysij.

HILDVINVS HVNILIS CHRISTI SERVVS, ET domini mei Dionysij preciosi, sociorumque eius matricularius, omni Catholicæ dilectioni, quaquaersum Spiritu sancto diffusa, pacem continuam & gloriam optat æternam.

VM nos scriptura generali definitione admonet, dicens: Quod, ^{Ecclesi. 9.} cunque potest manus tua, instanter operare: & pij Augusti, simulque plurimorum ad hoc desideria cognoscerem anhelare: visum est mihi, etiam in hac parte quiddam sudoris impendere, ut notitiam de ordine * conuersionis & prædicationis atque aduentus ^{conuersationis} Romam, seu triumphalis martyrij beatissimi Dionysij, quæ maxime Græcorum contingeret historijs, & quasi sepulta, antiquorum scrinijs apud Latinos non modica portione seruabatur obteãta, in lucem Christo iu-

Nota quid
praesentent
cre historie.

Hilarius
non sua, nec
noua cudit,
sed vetera
proferit in
lucem.

Ecclesi.

4. Reg. 22.

Dan. 12.

Epistola
Aristarchi
chronogra-
phi ad One-
siphorum.

nante reducerem : quatenus deuotis exinde erga Dei & excellentissimi martyris sui cultum deuotio cumulata succresceret, & debita seruituti nostra, in domo Domini, quantum ad exiguitatem nostram & ingenioli nostri attinet, cyatho gustum fidelibus propinanti, eiusdem amici Dei, cuius id amore studuimus, interuentio gloriosa diuinam misericordiam impetraret. Vt enim ante nos dictum est, gesta bene uiuentium, elementa sunt uitam uolentium : & exempla martyrum, exhortationes sunt martyriorum. Quapropter sequentia relegens, poculo debriatus praclaro, fidem pietatis eructet, & non obsequium nostrum nomini temeritatis assignet. Quia uero, ut per quendam sapientem dicitur, multoties in uili persona despicitur ueritas, cui nihil praeferi debuisset : suppliciter omnes, in quorum manus haec uenerint, deprecor, ne in his nostrae personae humilitatem & agrestis orationis indisciplinationem attendant, cum personarum acceptatorem in hac duntaxat parte non esse Dominum sciant. In qua scilicet me imperitum sermone, non tamen scientia, fateor. Quinpotius hunc, de quo res agitur, inclytum & uerum Christi militem, ante oculos ponant, cui humanae uocis dignitate impar omne erit, quicquid in laude eius aliquis nunc mortalium dixerit : quoniam ab eo solo dignè potest laudari, à quo, & per quem talis meruit fieri. Vera itaque à ueracibus de eo scripta, & simpliciter in unum collecta fideliter relegant, & si nostrae imperitiae fuerint indignati, ad ueterum monumenta recurrant : quia nos non nostra, nec noua cudit, sed antiquorum antiqua dicta, de abditis admodum tomis efluimus, & ueritatis synceritate seruata, paginis manifestioribus indimus.

Ceterum neminem sani capitis haec minus acceptare putamus, quia anteriori tempore sepe non fuerant, cum liquidò noscat, quòd is, qui creauit omnia simul, noluit reuelari cuncta, uel cunctis in semel : multa uero manifesta, iterum esse tempore occultata. Ad mentem enim debet redire, quòd in literis diuinitus inspiratis legitur, de legis libro diu latente, & denuò sub admiratione inuento. Et cum Daniel dicat, Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia : quanto magis nullus abiurare debeat, quòd multis comitibus aliorum intuentibus, segnis quique aut tardus post gradus, perditionem in uia, quam praecedentes triuerant, inuenire non possit. Abiecta denique omni ambiguitate, quòd iste ipse Dionysius, cuius haec gesta scribuntur, non sit Areopagites & Athenarum Episcopus, quid quisque dixerit, ueluti de aurtumatione Gregorij Turonensis Episcopi, & subreptione Bedae sancti presbyteri, atque aliorum quorumque sine auctoritate iactatur : qui curiosus hoc scire uoluerit, ut de multis quadam designemus ex nomine, Eusebij Caesareensis historiam, & Aristarchi Graecorum Chronographi ad Onesiphorum primicerium Epistolam, & Visbij conscriptionem perquirat & relegat. Ibi que discere poterit, quis iste Dionysius fuerit, & qualiter per martyrij palmam ad Christum peruenerit, si hic eis in sui conuersione manus dare fidei detrectauerit. De his autem & alijs quibuscunque, unde sumpta sunt omnia, quae praemanibus tenentur collecta, si benignitati legentis commodum ac placitum fuerit, & alibi ea inuenire nequiverit, literarum nostrae paruitatis ex hoc ad serenissimum Augustum affatim illustratione ualebit. Nam etsi eis credere dignatus non fuerit, ille sibi tamen sine quolibet supercilio proderit, ubi haec uniuersa, & qualiter, & quo ordine dicta manifestè reperiat, ipsorumque librorum plenitudinem, si indigerit, ab archiuo nostrae Ecclesiae mutuare quibit. Valeat
fidelis & charus frater omnis in Domino,
cum pietate & gratia me-
mor nostri.

INCI-

INCIPIT PASSIO SANCTISSIMI DIONYSII, QUI A LOCO AREOPAGITA, ET PATRIOTICO

Prænomine Ionicus, Christiano autem agnomine est appellatus Macarius, à sancto Paulo Apostolo Atheniensium ordinatus Archiepiscopus, Apostolica verò auctoritate beati Clementis Papæ, totius Gallie constitutus Apostolus: Cuius inuicta pro fide Christi deuotio, sub Domitiano Cæsare & Præfecto Sisinnio apud urbem Parisiorum post multa certamina, inter quæ ei Dominus noster Iesus Christus apparuit, coram quamplurimis septimo Idus Octobris martyrium consummauit cum Rustico & Eleutherio: sanctusq; Dionysius caput suum tulit, vbi nunc requiescit.

OST beatam ac salutiferam Domini nostri Iesu Christi passionem, & adorandam eius ab inferis resurrectionem, Octobris 9.
Cap. 1.

seu in cælos gloriosam ascensionem, qua se manifestauit diuinitate nunquam defuisse, quò redijt, in vniuersis gentibus Apostolorum prædicatio profutura successit, ita vt fide crescente, multi mererentur fieri Christi nominis confessores, quos Catholica postmodum gaudet mater Ecclesia, promeruisse martyres, & fidei bellatores, quæ le-

Martyres,
fidei bella-
tores.

rabatur in Apostolis tantos se habere duces atque retores. Qui siquidem cum imminere suas cernerent passionem, quæ, Domino Iesu Christo docente, didicerant, repleti Spiritu sancti gratia, docuerunt, vt ad sanctæ confessionis gloriam & præmium transmigrarent. Vnde gratias agimus tibi Domine Iesu Christe, qui infestantis inimici iacula, probationem fidelium tuorum præstitisti esse, & non vulnera: sed inter cætera charismatum munera, talem tuis testibus tribuisti pro labore mercedem, vt nullum tuorum fuisse gaudeat hostis imbellem: quinimmo perpetuum illis es largitus triumphum, vt Ecclesiæ tuæ semper sint in exemplum. De quorum Collegio beatus Paulus Apostolus, quem cælo præsidens humanitas & benignitas Saluatoris nostri Dei, compellâs Saulum strauit, ac Paulum statuit, eorumq; merito ac numero sociauit: replens Christi Euangelio, non solum ab Hierosolymis vsque in Illyricum, verum & vsque ad terminos, quomodo à Deo constitutus magister omnium Gentium, peragrans superiores & vicinas ciuitates, tempore, quo princeps Claudius agebat in scetris, deuenit Athenas.

Martyres,
Ecclesiæ ex-
emplo sunt.
Act. 9.
Rom. 15.
Claudij tē-
pore Athe-
nas venit
Paulus.

Quæ vna urbium magnarum Metropolis in consinio Thraciæ prospiciens Lacedæmonie terminos, posita media inter Achaiam & Macedoniam iacet, qua nihil habuit Græcia clarius situ terrarum, eminentibus & frequentibus collibus montuosa, antiqua Scriptorum facundia, paterna viscera, & materna vbera, appellata: Ionici maris faucibus, bithalassi more, interclusa, Aegæum pelagus à læua contingit. Vrbs inclita & antiqua, sola præter externum incrementum gloriosa: Cuius ciuibus non dedit inrium collecta natiuitas: sed quæ illis sedes, eadem est & origo: terrarum fertilitate opulenta, fandi & eloquentiæ nutritrix, philosophorum & sapientium genitrix, artium liberalium & diuitiarum omnium copia præ urbibus cunctis emicuit.

Cap. 2.
Læus & de-
scriptio
Athenarum.

Hæc sita est in Attica Helladis prouincia, qua Cecrops & Menæder, Reges generosi splenduerunt: vbi Apollo & Hippocras ac Aristoteles, ceterique inuentores & propagatores totius peritiæ sunt exorti, & in toto orbe suis præsentia, & temporibus nostris memoria fulgent. In hac summoperè vrbe temporibus Cecropis & Menædri, Regumque succedentium cultus simulacrorum, & statuarum adoratio, idolorumque supersticiosa religio primò est reperta, & sanctionibus propalata. Hæc quoque in prouectu sui est Mineruæ sacrata, & ipsi eius de nomine nomen aptatum. Hæc prima cunctarum urbium leges condidit, & alijs iura vel tradidit, vel mutuauit.

Cecrops
Athenas
condidit.

Athenæ Mi-
neruæ sa-
crata.

Quinque sanè regionibus determinata signatur. Prima regio est, quæ Aegæum mare respicit, in qua situs mons extat supereminens vrbi, vbi Saturni & Priapi aureæ statuæ variarum illusionum colebantur dementijs: Hæc enim regio Kronos pagos

* mutauit.
Cap. 3.
V. Athenarum regio-
nes.

appellatur ex Saturni nomine, qui Græcè Kronos vocatur. Secunda regio Athenæ est, quæ respicit Thraciam, ubi terebynthus miræ magnitudinis inerat: sub qua Syluani & Fauni, agrestium hominū simulacra statutis diebus à pastoribus venerabantur, quæ regio Panos pagos appellatur ex nomine Syluani & Fauni: Græci enim Syluanum Pan, & Faunos ficarios Paníras vocitant. Tertia regio Possedonos pagos appellatur, quæ intendit portum Nepruni: Possedon nanque Græcè, Neptunus dicitur, cuius simulacrū & Dianæ effigiem Aegæi ibidem colebant: & quò recursus totius populi, luna renascente, in multis functionibus confluebat. Quarta regio in eadem urbe est, ubi idolum Martis & simulacrum Herculis in colle Tritonij montis, in medio urbis positi, steterat, ad colendum multis immolationibus & delusionibus Martem & Herculem, quos illi deos maximos & fortissimos adorabāt. Vbi etiam exercebantur iudicia & docebantur fora, ingenijq; omnis solertia, qui locus Areopagus appellatur à Marte: Mars enim, Ares Græcè vocatur. Quinta regio ciuitatis eiusdem versā est ad portā Schaam, Hermis pagus ex nomine Mercurij, qui Hermes Græcè dicitur, appellata, in qua staculum ipsius Mercurij veneratione sui, mente ceperat urbem.

Cap. 4.
Amoenissimus Athenarū sit, & mira omnium rerum copia.

Apollo Chronos pagita.

Apollo cre-
dum Chri-
stian. Paulo
docente.

Cap. 5.
Dionysius
cui dicitur
Theosophus
Item Areo-
Pagita.
Genus 5.
Dionysij.

Dionysius
pfititur
in Aegyptū
studij causa.

Tenebræ
Christo pa-
tiente.

Cap. 6.

Ventū erat
p venerat.

Hæc ciuitas munitissimis mœnibus, mari florido, mellitis, vt sic dictum sit, riuosis & fluminibus, satīs pinguis nimirum nemoribus, confitis & aromatibus odoratis, vinetis & cæcis & vberatis copia effluentibus, oliuetis abundantissimis, vireis florentibus, pascuis pecoribus sufficientissimis, auri, argenti, cæterorumque metallorum omnium copijs, nauium quoque ac vestigalium comœtatibus & voluptatum cunctarum affluentijs ultra vrbes alias exornata, quondam nobilissimè floruit. Sed quæ suo priori seculo cunctis mundi felicitatibus supererat, modò gentium frequenti & condensato impetu oppressa, & intercepta dirimitur. Vbi in aduentu Pauli quidam vir nobilis erat, qui symmytes, id est, consecratis Apollo Kronospagita, quoniam in eadem vrbs regione cæteros præcebat, nominabatur, cuiusdam Apollinis nobilissimi Atheniensium principis profapia deriuatus: cuius pater Nicolaus, vir magni ingenij, literarum studio pollens, cuius & Argolicæ artis magister fuit. Huius igitur filius Apollo, dum inter philosophorum scholas clarus haberetur, & authenticas bibliothecas reuolueret, deditusque esset philosophiæ, & vanis superstitionibus ritu paganorum, audiuit Paulum Apostolum noua & inaudita antea dogmata prædicantem: & cum ei resistere non valeret, inuenit veram esse doctrinam, quam Paulus apud Athenas docuit. Relinquens ergò dæmonicas ludificationes, & gentilitias adinventiones, proolutus Apostoli pedibus, deprecatus est eum, vt illi veram doctrinam & viam salutis ostenderet, seque Christi, & non Saturni, professus est fore discipulum.

His ita gestis, cum vocis nouitate Athenienses permoti, quadam die Paulum ad Areopagum duxissent, vt ibi examen sua doctrina acciperet, adoratus est Dionysium, qui ob plenitudinem diuinæ supernorum numinum scientiæ, Theosophus, id est, Deum sapiens, & à regione urbis, qua sedulo commemorabatur, & innatus principabatur, Areopagita genuino quasi vocabulo utebatur, altissimo sanguine primi & magni Dionysij, non illius Semelæ vel Deucalionis, sed eius, qui vitis inuentor apud Athenas insignis est habitus, longissima & clara propagine propagatus. Hic nanque annos aetatis quinque & viginti agens, & cunctis penè artibus copiose imbutus, clementi studio excelsus, vnâ cum Apollophanio conphilosopho suo astrologicæ disciplinæ voto Aegypti Heliopolim transmigravit. Vbi simul cum eo degens, quando Deus homo, Dominus noster Iesus Christus, pro mundi salute inuidia Iudæorum Cruci pependit affixus, & sol sui Domini mortem pauescens, lucis suæ radios in tetraë mutauit noctis horrorem, atque orbis climata tenebrarum obtexit caligine, earundem tenebrarum signo antea inuiso & inaudito atronitus, vt omnium literarum disciplinis edoctus, dixit: Hæc nox, quam nostris oculis nouam descendisse miramur, totius mundi veram lucem aduenturam signauit, atque Deum humano generi effusurum, serena dignatione distulit.

Vndè expletis, pro quibus perrexerat, feliciter redijt, arciq; totius urbis Athenæ præerat, & curæ Areopagi præsidens, omnium negociorum ciuiliū publicè & priuatim vt nobilior nobilissimis moderamina disponebat, atque inter primos primus sophistica & syllogistica vniuersalium doctrinarum acumina, & strophas, insularis toga philosophica, ciuibus ac vndique ad id studium confluentibus profundebar. Hunc siquidem vatem, qui olim paganus adhuc visceribus tanti mysterij, quod ven-

rum erat, quasi venturum valuit referare, vtpotè loci primatèrùm cum Arcopagū ad-
fisset, erectis ad verbum omnium auribus, interrogare specialiter cœpit Paulus, quid
coleret, & quibus numinibus in tā spatiofo & venerabili loco inferuiret. Cui respon-
dit Dionysius: Deos, quos coluerunt patres nostri, quorum virtute & solertia mater
terra cōtinetur, hos colimus & adoramus: Aras, quas vides, Martis & Herculis, Mer-
curij & Priapi nomine & honore sacratae sunt. Dum verò Paulus singula altaria & si-
mulacra falsorum deorum perlustrasset, inter cæteras aras reperit altare vnum, cui
erat titulus superscriptus, Deo ignoto. Et conuersus ad eum Paulus, interrogauit illū,
dicens: Quis est ille Deus incognitus? Ad quem Dionysius: Adhuc, inquit, non est
ipse Deus demonstratus inter deos, sed est incognitus nobis, & seculo venturo futu-
rus. Ipse enim est Deus, qui regnaturus est in cælo & in terra, & regnum eius non ac-
cipiet finem. Subiungens itaque Paulus, ait: Quid vobis videtur? Homo erit, an spi-
ritus deorum? Respondens Dionysius, dixit: Verus Deus & verus homo, & ipse re-
nouaturus est mundum: sed adhuc incognitus est hominibus, quoniam apud Deū
in cælo eius conuersatio est. Et ait Paulus: Illum Deū prædico vobis, quem incogni-
tum appellatis. Natus enim ex Maria virgine, passus sub Pontio Pilato, pro salute hu-
mana mortuus, resurrexit, cælosque ascendens, sedet in dextera Dei patris, verus
Deus & verus homo, per quem facta sunt omnia, & venturus est in fine seculi iudex
vniuersum, quæ geruntur. Qui notus est iam in Iudæa Deus, & magnū in Israēl & san-
ctum nomen eius. Quapropter quæ incognitum vsquenunc habuistis, modò cognō-
scite, quia ipse est Deus solus, & præter eum non est alter, qui nos demorte sangui-
nis sui precio reduxit ad vitam, qui cælum & terram, homines scilicet & Angelos, in
vinitate regni sui coniunxit, qui mortificat iustus, & viuificat pius: qui claudit, & ne-
mò aperit: aperit, & nemo claudit.

Pauli cum
Dionysio
disputatio.Ara Dei
ignoti
Athenis.

Plal. 73.

1. Reg. 2.
Apoc. 3.

Hæc & alia plura Paulo prædicante, & templa singula perlustrante, commendando
Christum Iesum Dei filium & Deum verum esse, quæ amica curiositate Athenien-
ses, propter ipsam nouitatem officiosissimè acceptabant: Dionysius veram doctri-
nam & dogma salutis audiens, & nihil esse idola, quibus seruiebat, quin magis da-
monia, quàm deos esse cognoscens, sanctum verò spiritum & verba vitalia in Pauli do-
ctrina euidentissimè sentiens, diuino lumine corde tactus, eidem Paulo cessit, & ab
illo expectijt, quatenus pro illo ipsius Dei, quem prædicabat, misericordiam depre-
cicaretur, vt illius cultor verus, & suus mereretur esse discipulus.

Cap. 7.

Dionysius
conuertitur
ad Dominū

Postero autem die, cum Paulus ageret iter, cæcus quidam cœpit eum obsecratio-
nis vocibus compellere. Sanctus autem Apostolus, Crucis signum clausis à natiui-
tate eius oculis imposuit, dicens: Christus Dominus & magister noster, qui oculis
lutum imposuit cæci nati, & lumen restituit ei, ipse te potentia sua illuminet. Quem
mox videntem his est verbis affatus: Vade, inquit, ad Dionysium, & dic ei, quia
Paulus seruus Iesu Christi ad te me misit, vt memor sponsionis tuæ, ad eum venire nō
differas, quò baptismū salutis accipiens, ab omnibus possis absolui nexibus delicto-
rum. Is autem, qui lumen recepit, obediens verba iubentis impleuit, & ad Diony-
sium properans, Pauli ei verba per ordinem nūciauit. Dionysius verò, electionis gra-
tia iam præuentus, vt cæcum respexit non antè habitis luminibus contuentem, ait
ad eum: Es ne tu ille, quem cæcum natum cuncti cognouerunt affines? Cui ille re-
spondit: Ego nempe sum, cui cæco nato hætenus sol non luxit: sed ipse Paulus, cuius
tibi defero mandata salubria, Iesu Christi magistri sui inuocata virtute, sanitatis mi-
hi lumen indulxit. Qui protinus surgens, cum omni domo & Damari vxore sua, quam
vt sumeret more terrenæ nobilitatis, propter amorè suscipiendæ charæ sobolis, eum
sui coëgere parentes, ad mandata properat sancti Pauli. Credensque fideliter, & ab-
negatis erroribus paganorum, sacri est baptismatis vnda respersus: ac sic demùm se
tradiidit eius magisterio plenius imbuendum, inque sanctæ Trinitatis fide, & incarna-
tionis, passionis ac resurrectionis Iesu Christi Domini nostri mysterio, seu cunctis ar-
canis Ecclesiasticæ sanctitatis affatim, vt comes eius inseparabilis, quocunquè gres-
sum mouerat, à beato Paulo per triennium institutus. Thessalonica, magistro obse-
quendo, reuertens, ab eodem beato Paulo Apostolo Atheniensium est ordinatus
Antistes, ac deindè, ipso iubente, Christi Euangelium prædicauit, eandemque ciui-
tatem & maximam partem patriæ ad fidem veritatis conuertit.

Cap. 8.

Iohan. 9.

Paulus cæ-
cum illum
nat.Damaris 3.
Dionysij
vxor.S. Dionysij
cum suis ba-
ptizatur.Triennio in-
stituitur à
Paulo.Ordinatur
Episcopus
Athenien.

Scriptis & per idem tempus ad Timotheum Ephesiorū Episcopum, suum autem
condiscipulum, diuino vsus stylo, fulguranti sermone, se eiusdem panis verbo, quò

Cap. 9.

Scribit de
Caestri Hi-
erarchia.
Eius libri
summa.
Caput 1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.

viuunt Angeli, repletum ostendens, de Caestri principatu, id est, de ordinibus Angelorum, insigni eloquentia, & reuerenda profundissimaque intelligentia, sicut reuerà is, qui in caelo os suū posuerat, cū de caestribus loquebatur, vbi corde & conuersatione degebat: Hæc, inquit, per sequentia capitula sufficentiſſimè differens. Primò, quia omnis Diuinus splendor secundū benignitatem variè in prouidentibus procedens, manet simplex: & non hoc tantū, sed & coadunat illa, quæ splendorē accipiunt. Secundò, quia decenter diuina & caestria, per insimilitudinum symbola monstrantur. Tertiò, quid est Hierarchia, id est, sacer principatus, & quis est erga Hierarchiam profectus. Quartò, quid significet Angelorum cognominatio. Quintò, cur omnes caestes substantiæ, in commune Angeli dicuntur. Sextò, quis est primus caestium substantiarum ornatus, quis medius, & quis vltimus. Septimò, de Seraphim & Cherubim & Thronis, & de prima eorū Hierarchia, id est, de primo eorū sacro principatu. Octauò, de Dominationibus & Virtutibus & Potestatibus, & de media eorū Hierarchia, id est, sacro principatu. Nondò, de Principatibus & Archangelis, & Angelis, & vltima eorum Hierarchia, id est, sacro principatu. Decimò, repectates, & congregatio boni & Angelici * chori. Vndecimò, cur omnes caestes potestates, communiter virtutes caestes vocantur. Duodecimò, cur qui apud homines sunt Hierarchi, id est, sacri principes, videlicet sacerdotes, Angeli vocantur. Tertiodecimò, cur à Seraphim dicitur mundari Eſaias. Decimoquartò, quid significat traditus Angelorum numerus. Decimoquintò, quæ sunt formales Angelicarū virtutum imagines & ordines: quid, quod igneum est. Et quid est, quod humana specie angeli apparent? Qui sunt illi oculi? quæ illæ nares? quæ sunt illæ aures? quæ illa ora? qui sunt illi tactus? quæ sunt illæ palpebræ? quæ sunt illa supercilia? quis ille auditus? qui sunt illi dentes? qui sunt illi humeri? quæ sunt illa brachia, & manus? quod illud cor? quæ sunt illa pectora? quæ sunt illa dorſa? qui sunt illi pedes? quæ sunt illæ alæ? quæ est illa nuditas? quis est ille vestitus? quæ est illa splendidiſſima vestis? quis ille sacerdotalis? quæ sunt zonæ? quæ sunt illæ virgæ? quæ sunt illæ lanceæ? quæ sunt illæ secures? quis est ille Geometricalis funis? qui sunt illi venti? quæ illæ nubes? quod est illud æs? quod est illud electrum? qui sunt colores differentium lapidum? quis visus leoninus? quis visus aquilinus? quis visus vitulinus? qui sunt illi equi? quæ sunt differentie equorum coloratorum? quæ sunt illa flumina? qui sunt currus? quæ sunt rotæ? quid est, quod dictum est gaudium angelorum?

Cap. 10.
Liber eius
de Ecclesiastica Hierarchia.
Sacerdos
Hierarcha.
Missa, sacrificium Dominicæ passionis.

Ad eundem etiam Timotheū alterum scripsit librum de Ecclesiastico sacro principatu, distinctum per capitula, quæ infra sequuntur, elegantissimè mysticū sacramentum prius ponens, & sic singulas singulis capitulis mysticorum sacramentorum theorias subiungens. In quibus ostendit, cūcta quæ in Ecclesiasticis & sacratissimis mysteriorum consecrationibus sunt, Angelico ministerio secundū conuenientiam vniuscuiusque ordinis, vnà cum ministris sancti altaris, & præcipuè Hierarcha, hoc est, sacerdote, qui vnus de Angelis secundū fas efficitur calitūs operari: Maximè in ministerio sacri sacrificij Dominicæ passionis, sanctissimi principatus militiæ caestis, cum consortibus suis in proprio ordine, & laudis officio semper assistunt, & in consecratione sacratissimi chrismatismatis, quæ vniformis & vniordo est symbolis sanctissimæ Eucharistiæ: in qua videlicet chrismatismatis initiatione, ordinem Seraphim, benignum Iesum, qui in omnibus sanctissimus sanctificat seipsum pro nobis, & omni nos sanctificatione replet in ipso perfectos, atque ex Deo natos circumſtare, & multilauda illa hymnologia, quam Propheta Seraphim se audisse clamare describit, eūdem Dominum nostrum Iesum Christum intelligibiliter laudare, obsequentibus etiam cæteris Angelorum choris, & sensualiter Alleluia concinentibus, liquidò manifestat: cuius libri est prima ista capitulario, Quæ est Ecclesiastici principatus traditio, & quæ est eius speculatio. De his, quæ in baptismatis illuminatione perficiuntur. De his, quæ in collatione Eucharistiæ perficiuntur. De his, quæ in chrismate perficiuntur, & in ipso consecrantur. De sacerdotalibus perfectionibus. De perfectis ordinibus, id est, monachorum, & seculo renunciantium etiam post baptismum. De his, quæ in dormientibus perficiuntur.

Eſa. 6.
Summa Ecclesiasticæ Hierarchiæ.
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Tertium quoque ipsi cōscripsit Tomū de Diuinis Nominibus, quæ & appellat de Symbolica Theologia, examusim & orthodoxè, vt sufficit, in eo disputans: Primo capitulo, quæ est verbi speculatio, & quæ est de diuinis nominibus traditio. De coadunata & discreta Theologia, & quæ est diuina coadunatio, & diuina discretio. Quæ est

Cap. 11.
Liber eius
de Diuinis
nominibus.
Eius summa.

ora-

DE SS. DIONYSIO ET SOCIIS MARTYRIBVS.

729

orationis virtus, & de B. Hierotheo, & de reuerentia & conscriptione Theologica: in quo ostendit se apud sanctam ciuitatem penes sepulcrum Iesu, vitæ principis, à Iacobo fratre Domini, & Petro Apostolorum principe, necnon & à Theologo Iohanne vnà cum præfato Hierotheo, & sancto Timotheo, alijsque quamplurimis sanctis fratribus audisse disputationem, & fidei sacramentum, quomodo ab omnibus tenebatur Theologis, de Diuinitate & humanitate Domini Saluatoris: sed & ex consequentibus, suppresso nomine, beatum Paulum his interfuisse demonstrat. De benigno, de luce, de bono & cupiditate, & ecclasi, & de zelo, & quia malum nec est, nec de existente, neque in existentibus est. In quo capitulo beati Ignatij cupiditatem, etiam in bono accipi debere asserens, cum venerationis laude cõmemorat, scribentis in quodam loco sic: Mea cupiditas, inquit, crucifixa est, Dominum Iesum volens intelligi. Sed & capitula suprascripti Hierothei contra philosophos non pauca interfert. In quibus ita per strophatos syllogismos de malo disputans, constringit eos, vt in neutram partem deflectere, neque post tergum regredi, sed & nec aliò seipfos possint dirigere, nisi quò ipse eos cogit impingere. De Est, & de paradignis. In quo sensum Clymæ Philosophi acutè redarguit. De vitæ, & in hoc amentiam refellit Magi Simonis, & contentiosos eius sermones à diuino choro repellit. De sapientia, de mente, de verbo, de veritate, de fide. De virtute, de iustitia, de salute, de redemptione, & de inæqualitate: vbi Elymam, si omnipotens est Deus, Magum ancipiti gladio percussit, dicentem: Si omnipotens est Deus, quomodo dicitur quid non posse? Et Paulum calumniantem syllogistico spiculo terebrat, & cor cerebrumque eius, id est, intellectum & sensum perfoedit atque comminuit. De magno & minore, & de idipsum, & de altero, & de simili & infimili, de statu, de motu, & æqualitate: De omnipotente, de antiquo dierum, & de seculo, & tempore: De pace, & quid vult ipsum, quod ipsum dicitur, & quæ est ipsa vitæ, & ipsa virtus, & quæ sic dicuntur: De sancto sanctorum, Rege regum, Domino dominorum, de Deo deorum: De perfecto, & vno.

Epitoma quinetiam eidem Timotheo composuit capitulatim, de Mystica Theologia per cataphasin, id est affirmationem, & per apophasin, id est, negationem, atque per hypotheticos, id est, conditionales syllogismos, omnia sensibilia & intelligibilia, & quæ in terra sunt, & quæ in cælo, sensu transcendens, ac prout mortali possibile est atque licitum, vsque ad ipsius Diuinitatis sacrarium penetrans. Quapropter à Græcorum sapientibus extunc & hodieque Dionysius *ἡρώδης τοῦ ἐπαφροδίτου*, quòd Latinus sermo explicat, Ala cæli, vocatur: quia illuc spiritali intelligentia & reuerentissimæ reuelationis gratia euolans, non solum illa multimoda & magnifica mysteria ac ministeria sanctorum spirituum, verum & sempiternæ Deitatis laporem palato cordis degustans, didicit, vnde hæc humanæ notitiæ literis eructauit. In cuius libri capitulo primo dicit intimatum sibi à beato Bartholomæo Apostolo, qualiter Theologiam, sanctumque Euangelium debuerit intelligere: quod & argutè cõpigit, & breuibus, sed profundissimis, verbis eiusdem Apostoli, scriptis suis ea inferendo, definiuit. In secundo autem capitulo tradidit, quomodo oporteat coadunari, & hymnos reponere omnium causæ & super omnia. In tertio verò, quæ sunt Kataphaticæ, id est, affirmatiuæ Theologiæ, & quæ sunt apophatica, id est, negatiuæ. In quarto, quia nihil est sensibile, quòd omnis sensibilis secundum supereminentiam causa. In quinto, quia nihil est intelligibile, quòd omnis intelligibilis secundum supereminentiam causa.

Sed & Gaio scripsit Epistolam, per sententias differentem, quomodo quædam ignorantia cognoscatur Deus, & quomodo visus sit ab his, qui eum vidisse leguntur, & quòd benignifico & Deifico munere aliquo modo intelligatur, & quòd non solum Diuinitatis, sed & humanitatis Christi ministeriũ, & dictu arcanum maneat, & intellectu ignotum: & quomodo Iesus, qui est super omnia, hominibus est substantialiter constitutus, & quòd secundum homines, de hominum substantia, substantialiter est substantiatus, sicut ostendit Virgo superexcellenter pariens, & aqua instabilis, materialem & terrestrem grauitatem sustinens. Et quòd non diuisè secundum Deum tantum Diuina egit benignus Iesus, neque humana tantum secundum hominem: sed vir Deus factus, nouam quandam Deuirilem operationem nobis perciviltauit.

Dorotheo quoque ministro direxit literas, innotescens quòd Diuina caligo sit lux inaccessibleis, in qua habitare Deus dicitur, & in qua sit omnis, qui eum scire & videre dignus in hoc corpore fuerit.

Alij verò, Meus amor crucifixus est.

Eccè quot philosophos & magos sua doctrina constittuunt & redarguat.

Cap. 12. Liber eius de Mystica Theologia.

Explicat summarim quod in Mystica Theologia habetur.

Cap. 11. Epistola ad Gaio, & eius argumentum.

Epistola ad Dorotheum ministrum.

Sofi-

Item ad So-
spat.

Cap. 14.
Ad Poly-
carpum.

Sospatrem autem sacerdotem breui Diplomate monuit, nè bona sua non mani-
festata, iudicet esse neglecta, & vt careat contentione verborum.

Polycarpo etiam Smyrnæorum Episcopo, beati videlicet Iohānis Apostoli disci-
pulo, Epistolam quavis apologeticam misit, innuens quòd pertinaces contradictores
veritatis sapius correpti, aliquantulum sint declinandi: simul & Græcos accusans,
quòd per sapientiam à Deo acceptam, non sanctè diuinis in diuina vtentes, diuinum
eijcere tentent cultum, & per multam vanam gloriam Poëtarum, seruitutem indu-
cere studeant creaturæ potius, quàm creatori. Vndè & Apollophanij sophistæ, cul-
toris scilicet Solis, faciens mentionem, & sancto Polycarpo de eo suadens, acti in so-
le sub Ezechia miraculi recordatur, cui fidem accommodare isdem Apollophanus

4. Reg. 20.

detrectauit: atque vt ei non possit monenti resistere, beatum Polycarpum instruit, &
rememorari eum Apollophanio perit de signo tenebrarum, in Saluatoris crucifixione
facto, earundemque tenebrarum accessionem & recessionem ab Oriente in Orien-
tem extitisse mirabilè, sicut in Heliopoli ciuitate pariter cõstituti viderunt: ad dens &
verba, quæ ei tunc sæpèfatus Apollophanus dixerat, vt pleniùs in Epistola ad ipsum
directa, infra docebitur: quam, ob pleniorem gestarum rerum cognitionem, huic
subnectere iudicauimus, habentem se in hæc verba:

Epistolæ ad
Apollopha-
nium tenor.

Apollophanio concreto, & conphilosopho: Nunc ad te mihi sermo dirigitur, præ-
cordialis amor, multos tibi sollicitudinum mearum angores de te replicans, teque
miti mente, super vecordi notæ tibi frivulitatis diutina pertinacia arguens, & de te
fanatica illusionnum phantasmata insultans, supernaturalalem modificationem beni-
gnitatis Dei magnificentissimè & diligentissimè adorando, tibi benè respicienti pars
animæ meæ coniubilo, tuisque te despectionibus cõpellabo, vt illa tibi iteratò com-
mendem, quorum pridem contempseras notionem. Frequentissimè quidem & dil-
ligenter sacris dilucidavi tibi, Moysè prodente, à Domino hominem limo factum,

Gen. 1.

Gen. 7.

& transgressiones eius cataclysmo piatas. Sequenter quoque eum in amicitia sumptum,
multaque in Aegypto & egressionis suæ itinere pro eo, & in eo fecisse magnalia: At-
que Theologos multimodos effecisse, quorum prænoscentia Deus humanatus, fieri
ex Virgine est dignatus. Vndè mihi responsalia multoties remisisti, non solum te hæc
esse vera, funditùs ignorare, verum & quis idem Moyses fuerit, pernescire: Euangeli-
umque Iesu Christi, Dei totius maiestatis, quod meum vocabas, renuere: Paulum verò
hominem mundi circuitorem, & seminiuerbium, de materialibus ad immaterialia
non velle suscipere: Immo me refellendo, quoniam paterna religionis iura degener
omittens, in sacrilega nefaria me transfuderim, hortabaris aut ea, quibus innitebar,
dediscere, aut his derelictis, paterer mea mihi sufficere, & non numina diuina, seu
leges patrias derogarem. Vt autem lux superna paternæ gloriæ splendorem in tuæ
mentis tenebras radiare suo proposito destinavit, penetralibus cordis mei infudit,
vt tibi memoriale piissimum recordarer, qualiter in Heliopoli penè cõuèni mihi, ego

deletis

Eclipsis So-
lis horribi-
lis, Christò
in Cruce pe-
dente.

quinque & viginti annorum ferè tempus exoluens, pariter morabamur: cum feria
quadam sexta ferè hora etiam quasi sexta, luna se ei iniiciente, sol est horribiliter
obscuratus, quia non Deus, sed creatura Dei, lucis suæ occubitu lucere nequiuit:

questusque sum apud te, quid hinc tibi, prudentissime, videretur: ex quo prudentia
tua respondit, quod adeò tenaciter cordi mentis meæ inhæsit, vt nulla obliteratione
abradi, nulla mortis imagine valeat aboleri. Obscusi nanque orbe vniformiter tene-
brarum caligine tabescente, vt purgatum redijt Solis diametrum, regulam Philip-
pi Aridei adsumpsimus: cumque reperimus, quod & erat notissimū, eotenus fatiga-
tione ecliptica solem pati molestias non debere, & lunam ab Oriente solarem ful-
gorem velis Aethiopicis obducentem, solere in occidua ora captare perfugia: tunc
autè lucigenos thesauros caligines, quas genuerant, vsque in Iliacos terminos, vt pu-
tauimus, proferentes recondere Occidētis, præsertim cum lunæ deesset, & nec con-
uentus tempus propinquaret, aio ad te peritia vastæ sacrarium, adhuc nescius tantæ
rei mysterium: Quid, inquam, speculum doctrinæ Apollophani, his secretis ascribis?

Apollopha-
nes vastæ
peritiæ sa-
crarium.

Dionysius
qua occasi-
one cõuer-
sus.

Iohā. 4.

Ad quæ mihi tu inquis omine diuo, & nõ humani sensus sermone: Ista, õ bone Dio-
nyssi, diuinarum retributiones sunt rerum. Denique notatum feriæ diem & annum
annunciacioni, quam Paulus auribus nostris suspensis insonuit, signis acclamantibus
concordare expertus, dedi veritati manus, & falsitatis sum nexibus absolutus: quam
ineffabiliter effero, tibi que infero, quæ est & via ac vita, & verum lumen est, quod il-
luminat omnem hominem venientem in mundum, cui tu tandem, vt verè prudens,
cessisti.

DE SS. DIONYSIO ET SOCIIS MARTYRIBVS.

731

cessisti. Cessisti nempe vitæ, cum abdicasti mortem, cuique bene facies inharendo, cum hinc nobis arctius iunctus eris. Is enim est illud Est, cuius me fulgore obtenebrans, eras solitus hinc inde fucis multicolorijs & multiplicibus, etiam intrâ penetralia infuliginare, & acuminatis spiculis terebrare. Quoniam, ut fatebâre, illius notitia sapida nosci, ut inhiabas, mentali palato se resultabat, & dedignans, in ventre tuæ notitiæ sedem sumere abnuebat. Sic, si modò cognoscencia & prouida corda gerens, suscipe, ne pro his qui non sunt, EST verum remutes: & pertinacior ad falsa tentantibus esto, quàm ad verum Est suggerentibus nostris votis extiteras. Ità nam in Iesu esse & vita mea, letus iam moriar, cum ipse in eo viues.

Demophilum nihilominus de proprio actu horribiliter increpans, quoniam eum, qui à fide apostatauerat, prohibuit recipi, valdè vtilem scripsit Epistolam, exemplis ac scripturarum testimonijs in modum ferti, de agro pleno sacrae scripturæ, cui benedixit Dominus, collecti redolentem. In qua vbiçunquè vocabulo Domini Saluatoris uti illum causa poposcerit, benignum eum appellat. Quam etiam si quis intente perlegerit, non mediocriter, cuius benignitatis & misericordiæ sit Iesus Dominus, quantum possibile est homini cognoscere, intuebitur, & qua fiducia post lapsum, si contigerit, ad benignum recurrere quisque debeat, peruidebit. Ministrorū etiam Ecclesiasticorum ordinem, & excellentiam atque authoritatem sacerdotum, in ea plenissimè satis ostendit. Cui hanc quoquè, nō dicam fabulam, sed rem spiritalem ipiritaliter gestam subiungit. Quam hinc ob vtilitatem ista legentium, in quorum manus forasè plenitudo ipsarum non perueniet literarum, narrare censuimus. Ait enim post multa & inter alia: Nō habemus, inquit, Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, sed ipse innocens & misericors, non erumpet, neque clamabit. Mitis enim est, & propiciatio pro peccatis nostris. Quapropter non recipimus, o Demophile, tuos zelantes impetus, etiamsi decies milliès resumas Phineem & Eliam, cum audierimus illa, quæ placebant & displicebant benigno Iesu à discipulis eius, qui fuere in carnis commoratione participes mansueti & benigni ipsius spiritus. Docere enim, non cruciare, oportet ignorantes, sicut & cæcos non cruciamus, sed manuducimus. Benignus nanque errantem inquit, & refugientem vocat, atque vix iuentum in humeris tollit. Qui & refugientibus cupidè iungitur, & nō dedignatur dedignari à se reijcientibus, & sine causa prouocantes se tolerat, & ipse excusat: immò promittit mederi eos, & adpropinquantibus sibi præoccurrit & obuiat, & totus totos complectens deosculatur, & non accusat aut impropert eis priora eorū: sed diligit presentia, & diem festum agit, & conuocat amicos, benignos videlicet Angelos, ut sit omnium delectantium habitatio. Quicunque igitur iniquè agere aut nefacere incipiunt, illos sibi spiritus benignitate aut malitia sociant, quorum voluntatem facere inchoant. Et hi quidem benignorum Angelorum discipuli ac comites, ad semper existens speculum beatissimas suas delegant terminationes, vbi semper cum Deo erunt: quod est bonorum omnium maximum: Isti autem & hinc decidēt à diuina simul & perpetua pace, & post mortem cum domesticis suis dæmonibus erunt. Non ergò oportet nos multa festinatione cum Deo benigno per multā benignitatem & misericordiam fieri, & semper manere cum eo, & segregari de malis iniustificantis nos? Atque post pauca: Et si vis, ait, diuinam visionem sancti cuiusdam viri referam tibi, quam non deridebis: vera enim dicam. Cum essem aliquando secus Cretam, hospitio me suscepit S. Carpus, vir, & si aliquis alius, per multam mentis munditiam ad Dei visiones * diuinissimus. Qui non inchoabat sanctas mysteriorum consecrationes, nisi prius ei ostenderetur de supernis propitia visio, orati ante oblacionem sanctissimi sacrificij. Conferentibus nāque nobis quædam adinuicem, retulit mihi idem, se nimis cōtristatum à quodam infidelium. Causa autem erat ipsius tristitia, quoniam isdem infidelis, dum celebrarentur dies festi eorum, aberrare fecit quendam fidelem à benigno Iesu Domino nostro. Quem consolans, suasi ei opportunum esse, ut pro illis diuinam clementiam peteret, & à Deo Salvatore opitulationem accipiens, infidelem quidem conuerteret, apostatam autem benignitate vinceret, & hortando eos conuerti, donèc est hodiè, non deficeret, sicque illos in diuinam scientiam duceret. Sed is hoc patienter non sufferens, & nescio quomodo multa quadam infestatione & amaritudine tabescens, dormitum perrexit, ex hoc malè habens. (Vespere enim erat.) Circa mediam autem noctem (solicitus nanque erat isto in tempore ad diuinos hymnos euigilare) surrexit ex somnis, & turbatione

Alludit ad illud Exodi: Qui est, misit me. Item que: Ego sum, q. sum.

Cap. 15. Epistola ad Demophilum

Benignitas Domini quanta.

Dignitas sacerdotū.

Heb. 4.

1. Iohan. 2.

Num. 24.

3. Reg. 18.

Luc. 15. Benignitas Dei in erratis.

Luc. 15.

Mal. 86.

Eius iustitia in obstinatos.

Historia B. Carpi.

* dignissim.

Nota, Sanctas myste-

riorum consecrationes,

& sanctissimum sacrificium.

Nota de hymnis nocturnis.

nimia

Visio S.
Carp.

Eccē locum
inferni.

Eccē immē-
sam Chri-
stus hīc di-
cit.

De peccatō-
ribus pecca-
torib⁹ Chri-
stus hīc di-
cit.

Cap. 16.
Epist. ad Ti-
m. & eius
materia.

Epistola ad
Iohan. Euā-
gelistam.

Matth. 10.

Nota, vt pij
in hac vita
se gerant.

nimia anxians, stetit ad orationem, non benedicens. Tristabatur enim & grauabatur ultra modum, dicens non esse iustum, vt uiuerent viri, qui erant sine Deo, & peruertebant vias Domini rectas. Et hæc dicens, postulauit Dominum, vt igne caelesti ambo simul immisericorditer amitterent vitam. Quod cum dixisset, statim est raptus in spiritu, & visum sibi fuisse dixit, vidisse se repente domum, in qua stabat, concussam, & à culmine per medium in duas partes diuisam, & ita se sub dio remansisse. Quendam etiam rogum multo igne flammantem, vsque ad ipsum descendentem: cælum autem ipsum totum accensum, atque in parte australi Iesum benignum in throno sedentem, & adstantem ei in hominum speciebus inæstimabilem Angelorum numerum. Hæc videns desuper, & admirans Carpus, cum se inclinasset deorsum, vidit terram horribili hiatu apertam, & tenebrosam barathrum hiscēs, & eosdem viros, de quibus tentabatur, ante se in margine lubrico tenebrosissimi barathri stare tremētes & misereros nimis, nondum tamen deiectos ab instabilitate lubricationis, in qua vacillantes collabebantur. De deorsum verò barathri, vidit serpentes horribiles repere, & circa pedes eorum se subijcere, atque interdum illos trahere, inuolutes se eis, simul & cruciantes eos. Aliquando etiam dentibus trahebant, & vellebant iidem serpentes eosdem viros, qui caelesti igne consumebantur, & conabantur illos trahere in barathrum, vnde ipsi exierant. Vidit quoque & esse viros quosdam in medio serpentiū, cum tumultu personantes & percutientes, atque impellentes in barathrum eos, qui cruciabantur. Videbatur itidem ei, quosdam alios viros accessisse ad illos: qui volebant, vt ipsi miseri in breui cruciarentur, & satisfacerent: sed illi, qui percutiebant & impellebant eos, nolebant. Cumque his, quæ deorsum conspexerat, Carpus intruderet, & superna, quæ prius viderat, negligeret, & rædere cœpisset atque cessari, quia iam rei non caderēt in profunditatem voraginis, insuper immisericorditer maledixisset illis, respexit fursum, & vix se videre posse cælum denuò dixit: sed Iesum benignum intuitus est, miserantem super peccatores, qui torquebantur: & exurgentem illum de caelesti throno, ac descendentem vsque ad illos, & manum benignam illis in tormentis positis, porrexisset: moxque Angelorum multitudines, qui cum eo descenderant, coacceperunt illos de vtraque parte, in qua stabant, dum torquebantur, quando eis manum porrexit benignus Iesus, & eruerunt illos. Et conuersus ad Carpum Iesus, dixit ei: Carpe, manu in istos constituta, & non per misericordiam retracta, percute aduersum me. nam paratus sum pro hominibus resaluandis iterum pati, & complaceo super his, quam super alijs hominibus, qui non peccauerunt. Venuntamen vide, si sic bene habetur tibi in barathro cum serpentibus mansiones commutare, sicut mecum ac eum benignis ac humanis Angelis esse. Ista sunt, quæ ego audiens, credo vera esse. Hæc ad Demophilum dicta sunt.

Tito verò interroganti per Epistolam, quæ est sapientiæ domus, & quis est crater, & quæ sunt escæ eius, & qui potus, luculentissimè & disertissimè satis respondet. Et quanuis breuis, tamē sermonum lepore, sensusque honorabilitate egregia, ad Iohannem Apostolum & Euangelistam in Patmo iusula relegatū, consolatoria & prophetalis extat ipsius Epistola, qua prædixit ei, sicut ex Deo didicerat, quòd adhuc de eodem exilio rediturus, & in Asia Euangelium foret prædicaturus. Quam etiam hīc gestorum narrationi inserere dignum duximus, ita exordientem: Iohanni Theologo Apostolo & Euangelistæ, determinato & credito Patmo insulæ. Appellans sacram animam dilectissime: est mihi hoc ad te apud Apostolos præcipuum. Aue verè dilectissime à dilecto & desiderabili, atque charissimo valdeque amantissimo. Quid mirum, si Christus verum dixit, & iniqui eius de ciuitatibus persequuntur discipulos? Digna siquidem eis agunt, cum à sanctis sceleratū se segregant. Verum abigētes & discernentes eos, ex visibilibus inuisibilem prætendunt imaginem. Neque enim in seculis venturis erit culpandus Deus de iustis segregationibus, cum impij seipsos fecerint secretos ab illis, & pios iam cum Deo inde videamus effectos. Quoniam veritatis cum sint amatores, à libidine quidem recedunt rerum materialium, ac in omnibus malorum omnium liberi, cupiditate diuina bonorum omnium pacem diligunt & sanctificationem, & de presenti inchoant vitam futurā, angelicè decenterque in medio hominū conuersantes, cum omni animi affectione, & diuina nominatione, atque benignitate, seu cæteris bonis. Quapropter non vos hoc conturbet, quasi suspicantes non pati: sed & corporis passiones tantummodò iudicare, non autem eas te credo sentire. De his verò, qui iniquè agunt in vos, & determinant vos non rectè, Euange-

Iij solem conueniens inuoco. His omisfis, qui seipfos agunt in bonum conuertere, nobis vos opto adiungere, & luminis participes esse. Nos autem nulla aduersitas priuabit à Iohanne splendidissimo radio. Nunc quidem interpello memoriam, & reuocationem tuæ veræ Theologiæ, paulo post, etsi audacter, dico vos ipsos mihi coadunari. Idoneus autem omnino sum prænunciare tibi, & discens ex Deo, & dicens: quia & Patmo carcere dimittèris, & in Asiaticam terram reuertèris, ibique ages benigni Dei imitationes, & his qui post te futuri sunt, eas trades.

Prædicat S. Iohannē ex Patmo reuerturū in Asiam.

Multa præterea tam voluminibus, quàm differētibus ad diuersos Epistolis, vt fluuius eloquij mystici edidit, & velut oraculum sancti spiritus, præcipuo opere & vero ac philosophico magisterio prælagiuit ad subuertendos errores, & destruendos nodos syllogismorum Gentilium, atque euacuandum cultum idolorū, seu cōmendandam patriæ celestis beatitudinem, & æternæ vitæ immortalitatem: quorum magnifica excellentia exiguitatem nostri sensus videtur excedere. Plura etiam scripsit, quæ non est dubium nostram notitiam latere. Paulo autem Romæ, & post primam suam defensionem in occiduis partibus, vt sibi ipse prædixerat, Christum testificante, preciosus & facundissimus Dionysius, qui à patria Ionicus, Christiano autem agnomine, propter maximam sanctitatem vocabatur Macarius, quod interpretatur beatus: nè post discessum magistri, lupi rapaces & gregi non parentes, Dominicas oves inuaderent, quod institutor suus plantauit, abundantis sollicitudine rigare contendit. Undè vicinas & longè positas pertransiens ciuitates prædicando, & ad fidem populos conuertendo, fidelesque in verbo confirmando, atque oppressos varijs languoribus sanando, vsque Troadē secessit Euangelij gratia. Atque in iisdem partibus aliquanto tempore degit. Sed & post aliquot annos cum Pelio Lacedæmoniorum positus, Petrum & Paulum Apostolorum capita Romæ tentos, & Petrum ergastulo, Paulum secundò vinculis, peruulgata fama affici comperisset, Athenas rediens, subrogato sibi Episcopo plebem tradidit, & per contiguas parochias verbi spargēs semina, quotenus Romam perueniret, cum quibusdam officialibus, quos sibi comites sumpserat, gnauiter ministravit: sicque Achiuæ alumnus fortunæ, & doctus architectus, Ecclesiæ se Romanæ amplitudini contulit, & Græciam, cui doctrina ac miraculorum memoria manet, nequaquam deseruit. Magno enim Apostolorum amore, & martyrij desiderio, festinantia itineris Romam accelerans insistebat, vt simul cum eis, si ita vellent Christus, occumberet. Sed vota eius præuenit dispositio diuina, & viri diabolici dementissima satis vesania.

Cap. 17.

Pleraque scripta Dionysij ignota

Multis locis Dionysius Christum prædicat.

Subrogat sibi Athenis Episcopum.

Sicut martyrium.

Nam cum impijssimus Nero, terra marique imperij sui frenata laxasset, & nimia voluptatis successu, inter cætera nequitiarum suarum cumulamenta, etiam furor crudelitatis eius dira rabie in Christi famulos ebullisset, quarto decimo imperij sui anno, antequam beatus Dionysius Romam adiret, sanctos Dei Apostolos, alterū per crucis trophæum, alterum autem gladio animaduersum, felici cruore perfusus, & martyrij gloria dignos, transmisit ad superos: seque, viuendi faciens finem obitu nefando, vt fuerat & vita, in breui destinauit ad inferos.

Petrus & Paulus Romæ occiduntur sub Nerone.

Preciosus denique Dionysius, cum arcis Romanæ mœnibus sui, auspice Christo, præsentiam intulit, quoniam fidei necessitas, & ad suscipiendum Dei verbum, euidens in gentibus, quas pertransierat, ostij apertio cum morosius detinuit, beatum Clementem Pontificem, sanctæ & summæ Sedis Apostolicæ iam apicem gubernantem inuenit. A quo idem gloriosus Domini Atheniensium Archiepiscopus Dionysius mox, vt se potuerunt inuicem salutare, digno est cum honore susceptus, ac pro sanctitatis ac eruditionis suæ reuerentia, seu anterioris fraternitatis coniunctione, loco maximæ venerationis est habitus. Cum quo etiam pro mutua colloquutione Apostolicarum sanctorum, & dulcedine spiritualis dilectionis, aliquandiu familiarissimè conuersatus, immo dici amoris vterque vinculis sese constrinxerunt. Sed cum Deus omnipotens veri Solis, Domini scilicet Iesu Christi, radio splendidissimo & orientali, id est, sanctissimo Dionysio, Occidentales tenebras vellet sua gratia illustrare, & murum validissimum infidelitatis, qui totius Galliæ & Germaniæ terminos penè irremediabiliter occupauerat, prouideret ariete tali destruere, tantoque peritissimæ eloquentiæ spiculo gentilitatem perfodi, quo antè, vt munitissima defensione, erat solita gratulari: atque omnem hanc Galliam ipsius Dionysij apostolatu disponeret subleuari, quam Mercurio dæmoniaca seruitute constabat miserabiliter ancillari, beati Clementis cor tetigit, & vt istiusmodi verbis preciosum Dionysium alloqueretur, accedit:

Cap. 18.

Venit Romam S. Dionysius ad S. Clementem Papam.

Cap. 19.
Clementis
de Diony-
sio testimo-
nium.

Clemens cū
sua autori-
tate mittit
Dionysium
in Gallias.

Math. 25.

Adiungit
ei locos.

Cap. 20.
Veniunt
Arelatrem.

Nota Sedis
Apostolicæ
authoritatē

Dionysius
venit Lute-
tiam.

Percupidus
est obediens
pro Christo
morsis.

Encomiū &
descriptio
Lutetiæ.

Cap. 21.

Lisbius Pa-
risiensis, vir
nobilissim⁹.

Non vult
Dionysius
oblatum à
Lisbio agrū
accipere.

Vides, inquit sanctus Clemens, mi frater charissime Macari Dionysi, quanta est in-
finitas Dominicæ rationis, & quam pauci sunt operarij. Quia ergo de omnibus Catholicæ
pietatis es sufficienter edoctus, & omni Christiana virtute ac religione admodum ro-
boratus, perge in nomine Domini, partes aggrediens Occidentis, & vt bonus miles
Christi, præliare prælia Domini Dei tui: atq; sicut Dominus Iesus Christus magistro
meo Petro tradidit, & ego sanctæ hereditatis iure suscepi, vt in ligandi soluendique
authoritate tibi semper præsto sit diuina potestas, nostris orationibus comitatus, &
sanctorum Apostolorum intercessionibus roboratus, in tui Apostolatus sorte, Apo-
stolica nostra authoritate, omnem suscipiens Galliam, opus fac Evangelistæ, ministe-
rium tuum imple, vt Christi notitia per te vbique diffusa, à Domino in die retributi-
onis merearis audire: Eugē serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra
multa te constituam, intra in gaudium Domini tui: & nè verearis multitudinem &
atrocitatem gentis barbaricæ, pro certo sciens, quia qui plus laborat, plus mercedis
accipiet. Socios quoque ei & comministros verbi plures & probatos viros adhibuit,
illi que dixit: Sicut fuit Dominus cum dominis & patribus ac magistris nostris, Apo-
stolis suis Petro & Paulo, ita sit tecum in omnibus, quocunquē te verteris. Esto robu-
stus: tu enim maximam & innumerabilem populi multitudinem introduces in veram
repromissionis terram filiorum Israël. Et dans pacem omnibus, ita hanc veram fraterni-
tatis societatem soluit abire.

Qui simul properantes, & circuncircā Dominum prædicantes, appulerunt por-
tū Arelatensium ciuitatis. Et exinde quibusdam in partes necessarias, prout ei visum
fuerat, destinatis, idem Macarius Dionysius, qui Sedis Apostolicæ priuilegio, traditē
sibi beato Clemente Petri Apostoli successore, verbi diuini semina gentibus Gallicis
eroganda susceperat, beatissimi principis Apostolorum & magistri sui informatus
exemplo, qui Romanæ crudelitati se propter Iesu Christi nomen immerferant, quō
amplius apud Gallias gentilitatis feruere cognouit errorem, illuc intrepidus & calore
fidei armatus accessit, ac Lutetiam Parisiorum, Domino ducente, pertēnit, doctri-
naque præclarus, miraculis coruscans, & virtutum signis, quæ Atheniensem magister
Paulo docente didicerat, Gallijs ministravit: non veritus incredulæ gentis expetere
feritatem, quia virtutem suam præcitarum pœnarum recordatio roborabat, tor-
mentis expertus multis, morte tandem a sequenturum se vitam: tota nihilominus
intentione desiderans, vt qui iam erat Christi nominis inter multa tormentorū fla-
gella perfectus confessor, fieri mortis mulctatione mereretur & martyr. Tūc memo-
rata Parisiorum ciuitas, vt sedes regia, & conuentu Gallorum ac Germanorum, &
nobilitate pollebat: quia erat salubris aëre, iucunda flumine, fecunda terris, arbo-
ribus nemorosa, & vineis vberima, constipata populis, referta commercijs, ac va-
rijs cōmeatibus, vnda fluminis circumfluente. Quæ siquidem inter multimoda com-
moditatum genera, etiam aluceo suo magnam piscium copiam ciuibus ministrabat.

Hunc ergo locum Dei famulus elegit expetendum. Ad quem cū primò fide ar-
matus, & confessionis constantia roboratus accessisset intrepidus, atque ibidem de-
ductiore tempore immoratus, maximam Christi gratiam in lucrandis populis fuisset
indeptus, quendam Lisbium, virum honoratissimum ciuitatis Parisiæ, qui eius præ-
dicatione in Dominum Iesum Christum crediderat, & illi fideliter adhærebat, allo-
cutus est, dicens: Vir illustrissime, quia iam operante gratia Iesu Christi Domini no-
stri plurima populi multitudo in credulitate & confessione sui sancti nominis, bene-
dictione baptismatis consecratur, & quotidie fidelium numerus augmentatur, visum
est mihi, secretarij tui agrum precio à tua fraternitate suscipere, & domum baptisma-
tis ibi construere ac consecrare, quō ad laudes diuinas sacramentorum ministris ce-
lebrantibus populus Deo dignus possit confluere, & charismata diuina percipere.
Cui Lisbius: Gratis inquit, eum, pater beatissime, offero per sanctitatem tuam Do-
mino Iesu Christo. Non, ait beatus Dionysius, ita nobis in huiusmodi negotio est
agendum, quia Deus & Dominus noster Iesus Christus pro nostra salute, operante
spiritu sancto, ex beata Maria semper virgine, cū ipse fecerit mundum, in locato
est diuersorio natus. Quapropter non videtur æquum, vt gratis accepto agro, præ-
parem domum, in qua ei filij adoptionis per nostrum ministerium renascantur. Sed
& de eius precio captiuorum est sepultura comparata. Propterea rationale iudi-
catur, vt precio sumam locum, vbi illi, qui in commercio sanguinis illius, morte in-
tercedente, de captiuitate diaboli & mortis perpetuæ baptizati fuerint, rediman-
tur.

tur. Commutationem verò precij tu Christi pauperibus largieris, qui te illi deuotissimè obtulisti.

His ità expletis, ecclesiam illic, Dei se omnipotentis semper in omnibus & vbiq̃e comitante auxilio, iuxta facultatem suarum virium, vtq̃e nouus adhuc aduena poterat, in honorem Domini nostri Iesu Christi, quæ necdùm locis illis & populis nota erat, construxit, ac officia deuotè Domino seruentium clericorum ex more constituit, probatasq̃e personas honore secundi ordinis ampliauit, incessanter restituens populos creatori, quos à deuo cultu reuocauerat creaturæ. Cinctus ergò fide & deuotione populi, quam in constructione & reuerenti basilicæ frequentatione cernebat, admodùm roboratus, Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, quem peccatore purissimo nouerat, & corde ardentissimo diligebat, in sinuare gentibus nõ cessabat: cunctisque misericordiam eius in hoc tempore, & iudicium futurum proponens, paulatim sociabat Deo, quos diabolo subtrahebat: atque totis exhortationis nisibus, & signorum prodigijs satagebat, quatenus quos abripiebat mundo, dignos faceret celo. Tantas enim Dominus per illum dignabatur exercere virtutes, vt rebellium corda gentiliũ non minùs miraculis, quàm prædicationibus obtineret. Et cum ità ineffabiliter in eo lux cælestis gratiæ radiabat, vt aut omni ferocitate vnà cum armis deposita, se illi prosternerent: aut qui compuncti Spiritus sancti dono ad credendum non erant, pauore nimio soluerentur, & territi à præsentia eius aufugerent. Mirorq̃e modo inermi viro non valebat plebs armata resistere: sed subdebat se illi potius certatim Gallicanus cothurnus, atque Germanica ceruicofitas: iugũque Christi suauè imponi sibi, acta cordis contritione, posebat. Ab ipsis quoq̃e destruebantur idola, quorum sumpru fuerant & studio fabricata: & inuento salutis portu, idolorum gaudebant naufragio. Lugebat quoq̃e portio victa diaboli, cum de ea victrix Ecclesiæ legio triumphabat.

Tunc hostis antiquus videns sibi perire, quod Domino constabat assidua populorum conuersione proficere, toram artificij sui machinam ad impugnanda, quæ fuerant constructa, conuertit. Vndè suæ partis authores, deorum suorum sceleres exitia, quos ad impietatem persecutionis in eos armauerat, qui vnum & verum Deum, Dominum Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto colendum prædicauerant & timendum, pariterq̃e in eos, qui hanc salutis fidem deuoto corde receperant: cum quod malè cupierant, perficere propter fidelium multitudinem non valerent, hac calliditate suæ artis instruxit, quo efficerentur compotes voti sui, vt Domitiano, qui post Neronem, perditionis filium, secundam persecutionem in Christianos exercuit, super virtutum & prædicationis præconio sancti viri, quod se iam longè lateq̃e diffuderat, intimarent: quatenus oculis deorum suorum venerationi cõsuleret, quæ iam etiam ab ipsa hominum memoria per Dionysium, vt asserbant, quendam præstigiatores & magum inuictissimum, eiusque sequaces abolebatur. Quæ audiens immanissimæ crudelitatis bellua Domitianus, in tantam rabiem indignationis exarsit, vt vbiq̃e per se vel per suos satellites Christianum quempiam reperisset, aut cogeret dijs sacrificare incestis, aut diuersis poenis addictum, gladio traderet puniendum. Sed & totum per sibi subditum orbem in cunctis ciuitatibus, oppidis, municipijs quoq̃e & vicis publicum pependit edictum, vt administrationis infulis seruientes, omnes Christi nominis amatores exponere diuersitati supplicij maturarent, nè superesse posset, qui valeret acquirere, quod peribat.

Persecutionis ergò publicata sententia, iniquorum gaudens turba, in omnem mundi partem bacchando progreditur, & contra Dominicum populum pugnatu- ra conspirat, non cunctati appetere gladio, quos Dominus suos monstrauerat esse signaculo. Qua de re nulla iam pro Christo certantibus præsentis vitæ indulgebatur tranquillitas, nulla sanctorum martyrum erat excusata libertas: sed cuncti, prædolor, aut impijs iussionibus obediebant, aut quod statutum à crudelissimo Cæsare fuerat, perferebant. Dirigitur proindè præfectus Fescenninus Sifinnius, tradita sibi electa apparitione, cum ingenti strepitu ad partes Occidentium regionum, vt sanctum senem, nominatissimumq̃e doctrina virum, & virtutũ insignibus præcipuum

Cap. 22.
Construit
ecclesiam.

Instanter
prædicat
Christum.

Multa edit
miracula.

Lux mira in
Dionysio,
eius hostes
frangit.

Galli & Ger-
mani con-
uerſi destrui-
unt idola.

Cap. 23.

Domitianus
persequitur
Christianos.

Apud eum
Dionysius
defertur.

Cap. 24.
Dira Chris-
tianorum
persecutio.

Sifinnius
præfectus
venit Pari-
sios.

Macarium Dionysium, vbi cunquē reperire potuisset, perquirens, aut decreto principis idolis thurificare compelleret, aut tormentis laceratum immensis, & pœnis exquisitissimis tormentatum, inter cetera etiā secundum leges Romanas, vtpotē eum, qui præstantissima nobilitate terrena floruerat, & contra senatūs ac Reipublicæ promulgationes, contraque imperium egerat, nudum publicè virgis cæsum, securi percuteret.

Cap. 25.

* Parisios

Rustic^o Archipresbyter, & Eleutherius.

Itaque cum prædictus Fescenninus Sisinnius sui que commanipulares præceptum Principis suscepissent, pro Macarij Dionysij inquisitione Galliarum penetrant fines. Quibus adhuc procul positis, sancti viri celebre nomen innotuit. Vndē ampliùs effecti, cursu velociori, tumētibus animis, vultibus trucissimis, * Parisios adire: vbi beatum Dionysium contra incredulos dimicantem, & prædicatione continua populi multitudinem ad fidem inueniunt exhortātem. Cum quo etiam beatum virū Rusticum Archipresbyterum, & Eleutherium Archidiaconum, quos ipse famulus Domini in suis ordinibus consecrārat, prædicationis & diuini obsequij comministros, persecutorum dirus furor inuenit. Hi sancti viri à beatissimi Dionysij nunquam sustinere abesse præsentia: quos diuina dignatio æterni regni iam præciebat esse consortes, quosque ab inuicē ignita tempestatis insectatio, per martyrij certamina nullo suæ calliditatis, aut seueritatis actu separare præualuit. Denique aduentus præfecti Fescennini Sisinnij, cum Romanorum militum apparitione, in vrbe Parisiorū, & per omnem regionem subitō personatur, & à primoribus ciuitatum Galliarum ei occurritur, Imperialis iussio virgens super captura sancti pontificis Macarij Dionysij, cum omni imperio diuulgatur.

Cap. 26.

Dionysius capitur cū Rustico & Eleutherio.

Sistuntur corā Sisinnio.

Præclarum S. Dionysij responsum.

Veri Christiani qui sint.

Præfecti impia oratio.

Cap. 27.

Er quia Dominus Iesus Christus diū laboranti seni sanctissimo, sudores certaminum suorum decreuerat proprii sanguinis fonte ablucere, quō posset liberius, carnis sarcina liberatus, & super niuē dealbatus, præsentia illius adstare, & qui semetipsum holocaustum odoriferum offerebat, sacrificium laudis Iupiter immolare: ab innumerabili penē caterua dæmoniorum virorum curritur, & sanctus Domini capitur, illuditur, loris durissimis & crudelissimè ligatur, trahitur, & vnā cum sancto Rustico Archipresbytero, & Eleutherio Archidiacono suo, præfecti præsentia sistitur. Quē cum nimia seueritate præfectus alloquitur, dicens: Tūc es ille infandissimus senex, qui diceris Dionysius Ionicus, & agnominaris Macarius, qui etiam deorum nostrorum culturam euacuas, & inuictissimi principis statuta contemnis? Cui beatus Dionysius ait: Senex quidem sum corpore, sed feruore deuotionis & fidei, atque salutari confessione Domini & Saluatoris mei Iesu Christi, maneo semper nouus, & nouos illi genitos per ministerium prædicationis meæ infantes, quos illi fons sacri baptismatis parturit, rationabili lacte pascere sine dolo, nō cesso. Sed & illius principis scita, qui verè est inuictissimus, innocenti opere & mundo corde conferuo. Cui Præfectus: Dic ergo, cuius numinis te profiteris esse cultorem, & cuius conditionis te asseris. Tunc hi tres beatissimi viri, Dionysius, Rusticus & Eleutherius, itā dono sancti spiritus inspirati, & zelo fidei inflammati, sono vnus vocis eisdemque verbis, cum non nisi vnus interrogaretur, reddidēre responsum, acsi vnus hominis ore sermo procederet. In hoc, inquiunt, manifestum est nos esse verissimos Christianos, cum corde credamus, ore confiteamur, & opere pio colamus patrem & filium & spiritum sanctum, vnum Deum ac Dominum, itā vt in Trinitate perfecta, & plenitudo sit diuinitatis, & vnitas potestatis. Dominum autem nostrum Iesum Christum, vnam ex eadem sancta Trinitate personam, Deum ante tempora secularia, hominem verum propter salutem hominum ex beata Maria semper virgine in fine temporum factū, passum, mortuum & sepultum, & ab inferis resuscitatum, federe ad dexteram paternæ maiestatis in excelsis, super omnem principatum & potestatem caelestem, venturum ad iudicandos viuos & mortuos, & seculum per ignem, in melius immutādum, fideliter prædicamus. Tunc Præfectus dixit: Non mihi iussum est de his quiddam fideliter agere, præsertim cum te decrepita & pessimæ senectutis nimia eloquētia, & profundissimorum verborum tergiuersatione, atque vltra naturam humanam in populi seductione, vnā cum magicis præstigijs, orbi penē Romano callere innotuerit. Ex his enim Romæ satis audiimus. Tantūm edicito, si magni principis Domitiani iussis obedire, & immortalium deorum iura venerari disponitis. Sin autem, non verborū, sed verberum conflictatione vobiscum viriliter decertabo.

Cumque hæc agerentur, & secū, Præfectus scilicet & sancti Domini, quererentur, quæ-

quædam inclytæ familiæ matrona nobilis, multo comitatu stipata, nomine Larcia superuenit, compellens Præfectum, à Dionysio Ionico, agnomine Macario, virum suum Lisbium magicis artibus mente captum, & eius transgressionibus sociatum. Qui statim quæstus, repertus est & adductus, atq; in Christi nominis confessione, Præfecto dictante, sententiam mortis excipiens, transmissus est vitæ perpetuæ. Sancti verò Domini, tortoribus traditi, ad pœnalia loca ducti sunt, & in conspectu sanctorum Rustici & Eleutherij, vt tormentorum ipsius terrore ab intentione sua respiscerent, preciosus campiductor eorum, & fortissimus athleta Domini Dionysius expoliatur, & toto corpore nudus, à ternis militū ternionibus vicissim flagellatur, nec vincitur. Qui inter crepitus verberum Dei gloriam collaudare, & commilitones suos, vt ad hæc se inuictos præpararent, cōmonere: omnesque fideles, vt hinc in Dominica fide corroborarentur, non desinit prædicare, dicens: Laudem Domini loquetur os meum, & benedicat omnis caro nomen sanctum eius: quoniam stigmata passionis Christi perferre dignus habitus sum pro confessione eius in corpore meo: quod est gloria vestra, ô viri fideles, & dilectissimi fratres. Ideoque videte, nè deficiatis in tribulationibus meis, sed magis armentur corda vestra, & ad similia propter amorem Domini nostri Iesu Christi offerte promptissimè corpora vestra.

Flagellantur etiam Rusticus & Eleutherius satis acerrimè: & immenso catenarū pondere simul sancti Domini onerantur, & in ergastulum tenebrosissimi carceris retruduntur. Indeque ad præfecti auditionem reducti, in catastis extensi & flagellati, Domino gratias referēbant. Tunc beatissimus & acceptabilis Domino hostia Dionysius, in oculis suorum super lectum ferreum, suppositis flammis, nudus extensus est, & cantabat, dicens: Ignitum eloquiū tuum Domine vehementer, & seruus tuus dilexit illud. Propterea Domine Iesu Christe, omnipotentis Dei patris virtus & sapientia, qui dixit: Cum transieris per ignem, flammæ non nocebunt te: & dedisti mihi periculosiorem ignem in cupiditatibus vincere, fac & ad nominis tui gloriā hanc aduersionem me superare. Et sic cum ambusto toto corpore fuisset leuatus, ad bestias ferocissimas, in rabiem multo ieiunio excitatas, proiectus subrigitur. Quas cum imperu validissimo conspexisset accurrere, contra eas faciens signum Crucis, & suspiciens in cælum, ait: Tu Domine, qui semper idem es, adesto nunc mihi, eandem potentiam exerendo, quam in lacu seruo tuo Danieli misericorditer contulisti. Peruenientes autem ad eum bestie, māfuetissimè proceidebant ei. Præparantur quoque ingentia clibani incendia, & in ea vir Domini S. Dionysius, vexillo sanctæ Crucis armatus, proijcitur: Et hinc, inquit, mihi non deeris Domine Iesu Christe, vt illæsus hac etiam perpetui tormenti imaginaria concrematione egrediar: roreque tui sancti spiritus, hos fidei mee sedes rogos, qui rompheam ignitam in custodiam paradisi, cruoris tui lactice, fidelibus tuis ad vitam præbens transitum, extinxisti.

Inter hæc sancti Domini Rusticus & Eleutherius flentes, & ad pœnas similes voto promptissimo properantes, vinciti differuntur, non dimituntur. Cumque extincto ad orationem eius fornacis incendio, beatus Domini pontifex Dionysius fuisset splendidior auro e ductus, patibulo cruciarij stipitis, tormentalium instrumentorum confixione appenditur. Vnde semper Iesum Christum verum Dominum esse cunctis spectantibus prædicans, diutiùs tortus nec mortuus, deponitur, & in carcere Glaucini, tres simul electi Domini, cum fidelium multitudine recluduntur. Ducebantur sanè à delicto obligatis, iusti in vinculis, condemnadi à damnatis, & innocentes à nocentibus exponitur. Vbi cum post multas & pernecessarias populi, qui eum sequendo, carcerem irruperant, exhortationes, & ad absentes directa institutionum præcepta, Dominica Missarum solennia, vt confirmarentur participatione corporis & sanguinis Domini fideles, velut iam in cælis positus celebraret: hora, qua frangebatur panis sanctus, quo ipse & populus communicare debebant, resplenduit huiusmodi lux de cælo super eum & omnes, qui ibi aderant, qualem nemo eorum antea viderat: In qua veniens apparuit ei Dominus Iesus Christus, etiam cunctis videntibus, quibus est datum videre, cum multitudine Angelorum: & accipiens panem sanctum, dedit illi, dicens: Accipe hoc chara meus, quod mox complebo tibi vnâ cum patre meo: quoniam mecum est maxima merces tua, & his qui audiērint te, salus in regno meo. Nunc facies fortiter, & memoria tua erit in laude. Dilectio autem & benignitas, quam habes semper, pro quibuscunque petierit, impetrabit. Huius verò terribilis & admirandi spectaculi mysterio, quanquam adhuc pagana

Larcia maritū Lisbium accusat apud Præfectum.

Lisbius pro pietate trucidatur.

S. Dionysius dicit flagellatur.

Laudat Deum in pœnis.

Cap. 28. Flagellatur etiam Rusticus & Eleutherius. Iterum flagellatur. Assatur Dionysius. Psal. 118. Ela. 43.

Obijcitur feris.

Signo Crucis & oratione feræ mi tescunt.

Dan. 6. & 14.

lactatur in clibanum.

Gen. 3.

Cap. 29.

In crucem suspenditur.

Cum multis truditur in carcerem.

Missam in carcere celebrat.

Immensa lux illic conspicitur.

Nota res miras.

curiositate, tamen miraculorum sollicita, prædicta Larcia intererat.

Cap. 30.
Rursus è
carcere si-
statur mar-
tyres coram
iudice.

His quoque explicitis, adsunt carnifices, qui Christi famulos de squalore carcæris educentes, Præfecti obrutibus iterum præsentârunt. Quibus Præfectus ait: Si prudenti consilio tandem ad vitam tenditis, immolate dijs, & viuite: si verò mori eligitis, mortuorum, quos seduxistis, cadauera infelicitè inhumata, & tormètorum adhuc signa seruantia, euntes cernite: & si non respueritis, infelicitatem eorum infelicitate excedite, & infelicitè, vt desideratis, obite. Ad hanc vocem Christi martyres, Dionysius, Rusticus & Eleutherius, in agonia pari confessione fidei & virtutis còstantia roborati, post nimia tormenta gloriosum complere martyrium elegerunt. Et iudicis abstracti conspectibus, ac funeribus sibi sanctorum ostensis, diuina iusta & occulta laudauère iudicia, qui sic eos in præsentem humiliare disponit, quos in cælesti regno tam gloriosè exaltari ante omne tempus decreuit. Deinde terrore subiuncto, multisque iniurijs & non antè perlatis supplicijs macerati, Christi se famulos magna confessionis voce pronunciant: lacerabaturque præcipuè sanctus Dei sacerdos humana rabie, cui seruiuit & bestia: qui præcurrebat ad tormèta, nè tardè iret ad gloriam. Prouocabat in se pœnam, vt maior esset victoria. Confligebant inter se, illinc cresceret & corona. Quapropter iterum, velut ab initio, virgis in conspectu omnes sancti martyres nudi calsi, & suis vestibus reinduti, è regione idoli Mercurij, ad locum constitutum educti, ad decollationem sunt genua flectere iussi.

Præ cæteris
atrocibus cru-
ciatur S. Di-
onyfius.

Rursus vir-
gis cædun-
tur marty-
res.

Cap. 31.
Oratio S.
Dionysij an-
te mortem.

Tunc beatus antistes Domini Dionysius manus expandens, & oculos ad cælos erigens, ait: Deus Deus meus, qui creâsti me, & gratia tua in vitam hanc induxisti me, qui æterna sapientia tua docuisti me, & consilia secretorum tuorum non abscondisti à me: sed semper in misericordia & miserationibus tuis multis consolatus es me, & fuisti mecum in omnibus, ad quacunque perrexi: tibi gratias ago pro cunctis, quæ fecisti & ostendisti mihi, atque dignatus es operari per me. Maxime quia nunc humilitatem meam visitasti per te, & vocasti senectutem meam, tuo desiderio fatigatam, ad te: sciens, quia iam ex multo tempore largius concupiui videre te. Nunc iam Domine per coronam martyrij cum fratribus meis seruis tuis suscipe me: Tuosque tuæ custodiæ commendo, quos ministerio nostro, & tibi tuo sanguine acquisisti: cunctosque etiam, qui te per nos in nomine tuo petierint, vt pollicitus es, elemènter exaudi: quoniam tuum est regnum & potestas cum Patre & sancto Spiritu ante omnia, & in omnia secula seculorum. Cumque beatus Rusticus & Eleutherius, cunctique fideles, & multi etiam paganorum, qui eum lamentantes prosequèbantur, respondissent, Amen: positis genibus, & protensis ceruicibus, vno eodemque momento, heberatis, secundum principis præceptum, securibus decollati sunt: atque in hac fidei constantia permanentes, reddentes terræ corpora, beatas cælo animas intulère, Tali que ad Dominum meruère professione migrare, vt amputatis capitibus, adhuc puraretur lingua palpitans Iesum Christum Dominum confiteri. Quoniam vnde mentibus inerat amor, licet præcisus capitibus, quod ore iam sumpterat, sermonibus æstuabat ardor. Verè beata nimium, & Deo nostro grata societas, inter quos nec primus alter potuit esse, nec tertius: sed Trinitatem confitentes, trino meruère decorari martyrio, quatenus fide pares, gloria coronaret æqualis.

Obrutis se-
curib' mar-
tyres decol-
lantur.

Cap. 32.
Innumeri
fideles cum
Dionysio
perimuntur.
Psal. 78.

Truncū cor-
pus S. Dio-
nyfij erigit
se, & abspor-
tat caput
suum.

Adsunt cæ-
lestes spiri-
tus.

Tantaque multitudo fidelium, quæ per eum crediderat, eadem die cum illo, & in circuitu ciuitatis pro Christi nomine cæsa, & diuersissimis ac antea inauditis supplicijs est affecta, vt Parisijs videretur impletum, quod de Hierusalem prophético varicinio fuerat peroratum: Posuerunt mortalia seruorum tuorum in circuitu eius, & non erat qui sepeliret. Nanque ad declaranda sancti martyris & Galliarum primi sacerdotis merita gloriosa, vt vbi salutifer primò coeperat fructus oriri, eò amplius gloria ipsius pateret triumphus, maximus cunctos assistentes horror inuasit, ac lux ineffabilis cunctis resplenduit: & beatissimi Dionysij se cadauer erexit, sanctaque manu caput à corpore dólabra licitoris truncatum, Angelico ductu gressum regente, & luce cælesti circunfulgente, pendulis cœpit brachijs veçitare. Et facta est comes multitudo cælestis exercitus exanimi eius corpori caput proprium, ab ipso monte, vbi fuerat decollatus, per duo ferè millia deportanti vsque ad locum, in quo nunc Dei dispositione, & sua electione requiescit humatum, sine cessatione hymnis dulcisonis Deum laudans. Sed & cælos petentia diuinorum spirituum innumerabilia agmina sunt audita, canore inæstimabilis suauitatis modulantia, Glo-

ria

Gloria tibi Domine: adiuncto frequentius, Alleluia. Nam prout discerni potuit tantus auditus, velut alternatim chori Angelici hæc & alia, quorum intellectus non potuit percipi, concinebant. Quod videntes & audientes innumeri populi, & multi etiam persecutorum, in Dominum crediderunt. Non credentes autem, nimio terrore percussi, quique in suas partes fugerunt.

Competens profectò erat diuinæ dignationi, mirificatum sanctum suum in cælis, taliter demonstrare in terris, qui ad ferocissimos populos inclitus nuncius & confessor ipsius preciosus, succensus igne diuini amoris, constanter sustinuit supplicia passionis, & per immanitatem tormentorum peruénit ad societatem Angelorum. Nempe nouum, prius & in auditum, miraculum, exanime corpus viuentis currere more, & hominem iam mortuum, recto gressu incedere. Sed quanquam sit mirum, non est tamen difficile, præciso capite, sanctissimi viri corpus Angelico ministerio in modum viuentis ambulare, cum idem Deus sua omnipotentia efflato spiritu cadauer eius facillè propter fidei suæ commendationem, quam idem suus fidelis seruus prædicauerat facillè ut iret, potuit regere, qui id ipsum corpus de puluere terræ compingens, spiritum, quo vegetaretur, dignatus est inspirare: idemque redactum in cinerem, dignabitur reparare, & qua yixerat anima, viuendum perenniter reddere. Quod stupendum miraculum, cum superius fata Larcia conspexisset, prosiluit in infidelium turbas, & vociferata est se esse Christi gratia Christianam. Quæ mox capta, & in Christi Domini nostri confessione, sanguinis sui fonte ab immunditia idolorum occubuit baptizata in remissionem peccatorum: cuius filius Visbins, quem ex præscripto Lisbio viro susceperat, Romam ductus, Domitiano * euespillato, per tres Casares militauit, & sub sancto Masso Episcopo, qui tertius à beato Dionysio Parisiorum rexit Ecclesiam reuersus omnibus, quæ sunt mundi, relictis, baptizatus, & religiosorum Christi quæ pauperum numero est sociatus. Cæterum metuentes persecutores, & gentilium phalanges, nè conuersi populi fidelissima probataque deuotio, sanctorum corpora Rustici & Eleutherij, quæ in monte, vbi ipsi vnà cum beato Dionysio fuerant martyrizati, iacebant, profutura sibi ad patrocinium colligerent, & tumularent, inito consilio, eligunt tetris Sequanæ profundisque gurgitibus martyrum corpora perdenda committere. Quæ imposta nauibus, ad prouisum gurgitem ministros iubent demergenda perferre: sed Deus omnipotens præsciens futurorum conceptum, prudentia beneuolentis foemine immutauit, iniquorum consilia suæ dispositionis arti, industria qua voluit, seruire coëgit.

Cap. 33.

Larcia nobiliss. matrona credit.

Interficiunt. * Euespillato, id est, à vespillonibus exportato. Ità erat, ad marginem MS. codicis antiqui.

Judith. 13.

Cap. 34.

Catulla, licet pagana, mira industria sanctorum corporum suffuratur.

Nam nobilis quadam materfamilias, Catulla nomine, quæ licet paganorum adhuc erroribus necessitate potius, quam voluntate, teneretur addicta, conuerti tamen ad fidem Christi, per exempla martyrum, atque ad baptismi gratiam peruenire se desiderare, & mente demonstrabat & opere, Dei misericordia inspirata, matris virtutis consilium appetiuit, atque ad conuiuium venire postulat sanctorum corporum perditores. Et dum eis copiam oblatæ humanitatis expendit, à memoria eorum quæ susceperat agenda, discussit, fidelibusque suis & familiaris voti conscijs secreta ordinatione committit, ut subtrahendo furto preciosa corpora beatorum diligens labore occultare prouisio. Qui dominae voluntate & iussione comperta, festinanter, quod eis præceptum fuerat, exequuntur, furtumque laudabile, quod nemini damnum intulit, & omnibus piè credentibus lucrum maximum contulit, sexto à memorata vrbe lapide, in sulcis autumnalibus, quos tunc seminibus iaciendis, præscripta matrona in abundantia parabat arantium, speciem agricolantium pratendentes, velut quiddam ruralis operis laborantes abscondunt: locum etiam certo notamine assignare procurant. Ex quo eadem Dei futura plenius foemina, ac sibi collegæ Christiani, inter nocturna secreta silentia, præscripta martyrum corpora tollentes, beati Dionysij corpori coniunxerunt, & ueneratione, qua inter persecutorum tabiem poterant, deuotissimè frequentabant. Facta deinceps satione, nec suum seges negauit obsequium, quæ tali est foecundata pinguedine, atque sic se in eam beneficium vberitatis effudit, ut centuplicatos fructus deuotissima cultrix acquireret, & patria mereretur salutem.

Eccè ut primi Christiani sacras reliquias uenerantur.

Prædicta itaque materfamilias, cum primum vidit persecutionis tepuisse feruorem, locum tantorum martyrum ossa seruantem, qua oportuit honorificentia, vnà cum sanctis Domini sacerdotibus & fidelium turbis reuerentissimè satis aggreditur, &

Cap. 35.

incomparabilem thesaurum, quem diu sibi & posteris profuturum seruauit, omnibus parenter eadem sacratissima die innotuit, qua beatus Dionysius cum socijs suis triumphans agonem expleuit, & coronam victoriae accipere de manu Domini meruit, atque testis Iesu Domini preciosus sidereum senatum possedit, ipsumque locum eminentis mausolei aedificatione signauit. Sanctorum quoque corporibus digna ueneratione sepultis, eorum uestimenta, tunica uidelicet, cilicium & calige Dionysij preciosi, & casula sancti Rustici Archipresbyteri, atque dalmatica beati Eleutherij Archidiaconi, exceptis portionibus, quae pro reliquijs electorum Domini, a fidelium deuotione sumptae sunt, usque hodie debiti cultus reuerentia conseruantur. Quorum meritis & precibus, eadem venerabilis foemina, in nomine sanctae Trinitatis ex aqua & Spiritu sancto renata, cuncta, quae habere potuit, Domino Iesu Christo Saluatori nostro, atque ipsis martyribus tradidit, & sacras excubias apud eorum corpora, quando superuixerat, celebrans, in bona confessione ac conuersatione, ad Christi & sanctorum martyrum gloriam, ipsis intercedentibus, migrare promeruit.

Processu uero temporis multiplicata fidelium numerositate, Christiani & beati Dionysij patrocinij deuotissimi, basilicam super preciosorum martyrum corpora, magno sumptu, cultuque eximio construxerunt: ubi quotidie, operante Domino nostro Iesu Christo, merita eorum virtutum probantur monstrari frequentia. Quorum miraculorum insignia, non solum sermo non prauelet enarrare: uerum nec ipsis queunt humanis mentibus comprehendi. Vnde nec dignitas honoris & magnificentiae eorum, hominis cogitatu potest attingi. Experiuntur tamen infirmi, ac quibuscunque anxietatibus afflicti, in eodem loco & ubicunque Domini clementiam per eorum merita martyrum inuocantes, quantum Dei famulos conueniat honorari, quorum interuentu recipit caecitas visum, debilitas gressum, & obstricta aurium ianua recipere merentur auditum. Sed nec illud silendum est, quod immundorum spirituum infestatione vexati, dum ad memoratorum Christi testium tumulos examinandi uirtute diuina ducuntur, sanctorum ipsorum coguntur imperio, quo quisque sit martyrum positus loco, designatis nominibus indicare. Quorum memoranda & gloriosissima passio est regione urbis Parisiorum in colle, qui antea Mons Mercurij, quoniam inibi idolum ipsius principaliter colebatur a Gallis, nunc uero Mons martyrum uocatur, sanctorum Domini gratia, qui ibidem triumphale martyrium perpetrarunt, celebrata est 7. Idus Octobris, Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi nonagesimo sexto, a passione autem sexagesimo quarto: aetatis uero beatissimi Dionysij circiter nonagesimo, Imperij quoque Domitiani crudelissimi Caesaris decimo sexto ingruente. Quem ultio diuina, ut & Neronem, cuius hic portio fuerat, post necem Apostolorum, sine ulla est procrastinatione secuta: qua percussus, vitam cum tyrannico principatu miserabiliter, ut par erat, amisit: Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria, uirtus & imperium cum Patre in unitate Spiritus sancti ab aeterno, & nunc, & per omnia secula seculorum, Amen.

REVELATIO FACTA SANCTO PAPAE STEPHANO, ET RELATIO DE CONSECRATIONE ALTARIS in honorem Apostolorum Petri & Pauli, sanctique Dionysij: quod situm est ante sepulcrum eius, sociorumque Rustici & Eleutherij.
Habetur in peruetusto MS. codice.

STEPHANVS Episcopus, seruus seruorum Dei. Sicut nemo se debet iactare de suis meritis, sic non debet opera Dei, quae in illo per suos sanctos fiunt sine suis meritis, silentiare, sed praedicare, quia sic Angelus admonet Tobiam. Vnde ego pro oppressione sancte Ecclesiae a Rege atrocissimo & blasphemio, & nec dicendo Aistulpho, ad optimum & S. Petri fidelem, dominum Pipinum Christianissimum Regem, in Franciam ueni, ubi aegrotavi usque ad mortem, & mansi aliquod tempus apud pagum Parisiacum, in venerabili monasterio beati martyris Christi Dionysij. Quo cum iam me medici desperaret, fui in oratione in ecclesia eiusdem beati martyris subtus campanas, & uidi ante altare bonum pastorem dominum Petrum, & magistrum gentium dominum Paulum, & nota mente illos recognoui de illorum sarcarijs, &

Notaturus antiquissima deuotionem erga sacras reliquias.

Cap. 36. Insignis martyrum basilica conditur.

Innumera eorum miracula.

Quo loco passus sit.

Item quo tempore.

Neronis & Domitiani interitus.

Tob. 12.

Aistulphus Logobardorum Rex premit Ecclesiam.

Vtus campanarum antiquissimus.

ter

DE SS. DIONYSIO ET SOCIS MARTYRIBVS.

ter beatum dominū Dionysium ad dexteram domini Petri, subtilem & longiorem, pulchra facie, capillis candidis, colobio indutum candidissimo, purpura clauato, pallio toto purpureo, auro interstellato: & sermocinabantur inter se lacerantes.

Dixitque bonus pastor dominus Petrus: Hic frater noster postulat sanitatem, & dixit beatus dominus Paulus: Modò sanabitur. Et appropinquans, misit manum suam ad pectus domini Dionysij amicaliter, respexitque ad dominum Petrum, Et dixit dominus Petrus ad dominum Dionysium hilariter: Tua gratia sanitas est eius. Et statim beatus Dionysius, thuribulum incensi & palmam in manu tenens, cum presbytero & diacono, qui in parte stabant, venit ad me, & dixit mihi: Pax tecum, frater, noli timere: non morieris, donèc ad sedem tuam prosperè reuertaris. Surge sanus, & hoc altare in honorem Dei & Apostolorum eius Petri & Pauli, quos vides, dedica, Missas gratiarum agens. Erat enim ibi inestimabilis claritas & suauitas. Moxque sanus gratia Dei factus, volebam implere, quod mihi præceptum erat: & dicebant, qui ibi aderant, quòd dementabam. Quaproptet retuli ex ordine illis & Regi, suisque optimatibus, quæ videram, & quomodo sanus fuerim. Et impleui, quæ iussu sunt mihi, omnia. Benedictus Deus.

Gesta sunt autem hæc in beato Stephano Papa, diuina clementia, adiuuantibus sanctis Apostolis Petro & Paulo, per beatissimum martyrem Dionysium hoc anno, qui est ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi septingentesimus quinquagesimus quartus, quinto Calendas Augusti: quo Christi roboratus virtute, inter celebrationem consecrationis præfati altaris, & oblationem sacratissimi sacrificij, vnxit in Reges Francorum, florentissimum Regem Pipinum, & duos filios eius Carolum & Carlomannum. Sed & Bertradam, ipsius inclyti Regis Pipini coniugem, indutam cycladibus regijs, gratia septiformis spiritus sancti in Dei nomine consecrauit, atque Francorum proceres Apostolica benedictione sanctificans, auctoritate beati Petri, sibi à Domino Iesu Christo vero Deo tradita, obligauit & obtestatus est, vt nunquam de altera stirpe per succedentium temporum curricula, ipsi, vel quique ex eorum progenie orti, Regem super se præsumant aliquo modo constituere, nisi de eorum propagine, quos & diuina prouidentia ad sanctissimam Apostolicam sedem tuendam eligere, & per eum, videlicet vicarium sancti Petri, immò Domini nostri Iesu Christi in potestatem regiam dignata est sublimare, & vnctione sacratissima consecrare.

Hunc autem locum sacratissimum priuilegijs magnæ auctoritatis sublimauit, & super altare, quod consecrauit, pallium Apostolicæ dignitatis pro benedictione sancti Petri reliquit, & claus ob venerationem prærogatiuæ eius, qui in ligandi & soluendi pontificio, claus regni caelorum à Domino Iesu Christo accepit, hic in memoria & honore atque reuerentia principis Apostolorum dimisit: vt quia eius ceterorumque Apostolorum, simul & sancti ac preciosissimi Dionysij merita sunt iuncta in caelis, eorum memoriæ pariter venerentur in terris.

Idem namq; sanctus Pontifex reliquias sanctissimi Dionysij Romæ detulit, & monasterium in honore ipsius ædificare in proprio suo coepit, quod frater eius Paulus, illo morte præuento, quoniã ipsi in Pontificatu successerat, nobiliter cõsummauit, & connectis ibidem plurimis sanctorum martyrum corporibus, cõsecrauit, seu veluti à fratre & prædecessore suo iussus fuerat, famulatores Domini natione Grecos inibi cõstituit, & idè monasterium, Ad sanctos martyres in schola Grecorum appellari fecit, ad honorem & memoriã preciosissimi Dionysij sociorumq; eius: Quorum cultus & veneratio redudat ad laudem & gloriã Domini nostri Iesu Christi, cui cum Deo patre in vnitate spiritus sancti debetur honor & adoratio per immortalia secula seculorum, Amen.

Epistola Hincmari Rhemensis Archiepiscopi de S. Dionysio Areopagita.

DOMINO glorioso Carolo Imperatori Augusto, Hincmarus nomine, non merito. Rhemorum Episcopus, ac plebis Dei famulus. Lecta B. Dionysij passione, à Methodio Constantinopolim Roma directo, Græcè dictata, & ab Anastasio, vtriusq; linguæ perito, & vnde cunquè doctissimo, sanctæ sedis Apostolicæ bibliothecario, Latine conscripta, sicut in præfatione sua narrat, recognoui his, quæ ibi scripta sunt, ea, quæ in adolescentia legerã, consonare, videlicet per quos ac qualiter gesta martyrij beati Dionysij sociorumq; eius ad Romanorum cognitionem,

741
Vito Papæ.

Pōtifer per
visionem
curatur.

Stephanus
Papa vngit
Pipinum &
filios eius in
Francorum
Reges.

Templum
hoc multis
gratijs & do
nis sublimat

Stephanus
Pontifex
Romæ con
dit mona
sterium S.
Dionysij.

Cultus san
ctorum redun
dat in glori
am Christi.

Methodius
scripsit pas
sionē S. Di
onysij.

tionem, indeque ad notitiam Græcorum peruenerint. Nam quandò, Deo disponente, in Franconofurth palatio natus estis, Hucberto præcentori palatij Episcopi Meldensis ciuitatis commissum est, ubi propter Hilderici Episcopi ætatis prolixitatem & diutinam ægritudinem, quædam ad scientiam & religionem pertinentia, necnon & ædificia ac cætera quæque necessaria, neglecta inuenit. Quapropter à familiari suo Bodone, clerico domini & nutritoris mei Hilduini Abbatis, sacri palatij clericorum summi, quendam clericum, ipsius Bodonis propinquum, nomine Vuandelmarum, qui cantilenam optimè à Teugario magistro in sancti Dionysij monasterio didicit, ad erudiendos clericos suos obtinuit. Cui Abbatiolam beati Sanctini in beneficium dedit.

Hincmarus
Hilduini
alumnus.

S. Sanctini
monasteriū.

Isdem autem Vuandelmarus, in loco sibi commissio quaterniunculos valdè contritos, & quæ in eis scripta fuerant, penè deleta, de vita & actibus beati Sanctini reperit: quos propter notitiam familiaritatis, & quia me sciolum putabat, ad exhaurienda ea, quæ in eisdem quaterniunculis contineri videbantur, & ad transcribendum apertè in noua pergamina mihi commisit. Quod & studiosè peregi, & mihi commendata, commendanti restitui. Sed quia diù est, quòd idem Vuandelmarus etiam ante obitum Hucberti defunctus fuit, & sicut audiui, idem locus neglectus extitit, ac demùm in eadem vrbe Nortmanni fuerunt, & quædam incendio ibi concremauerunt, quædam verò prædantes diripuerunt, nescio si ipsi quaterniunculi, vel eorum exemplaria in eadem vrbe valcant reperiri. Propterea exemplar eorum, quod mihi retinui, vestro deuoto & bono studio offerendum putavi, vt si quæ sunt illorum reliquiæ, qui negabant dominum & patrem nostrum, patronum vestrum Dionysium esse Arcopagitem, à beato Paulo Apostolo baptizatum, & Atheniensium ordinatum Episcopum, & in Gallias à beato Clemente directum, ex his, quæ Græca testificatio, & sanctæ sedis Romanæ attestatio, & Gallicana intimat. contestatio, ratum & in hac causa, quod longè ante nos dictum est, recognoscant: quia veritas sæpius exagitata, magis splendescit in lucem.

De S. Diony-
sio ex anti-
quissimis
monumen-
tis.

Sanctus Arcopagites Dionysius, egregia Pauli Apostoli prædicatione, fidei veritate illuminatus, & in nomine sanctæ ac indiuiduæ Trinitatis baptizatus, demumque cælestium mysteriorum arcanis sufficienter instructus, Atheniensium est ordinatus Episcopus. Procedente autem tempore, magistri desiderio & beati Petri amore, quem vnà cum præceptore suo Paulo apud sepulcrum vitæ principis viderat, & docentem audierat per reuelationem, ordinata sibi commissæ Ecclesiæ, Romam venit, quos nequissimi Neronis crudelitate iam martyrio coronatos inuenit: & à beato Clemente Petri Apostoli successore, amabiliter ac honorabiliter susceptus, post aliquod spatium temporis, cum alijs ad eroganda diuini verbi semina in Gallias est directus. Qui prædicando, & sermonem confirmando sequentibus signis, Parisios, ducente Domino, peruénit.

Marc. vii.

Sanctinus
primò Car-
noren. inde
Meldensis
Episcopus.

Destinatis quoque socijs per diuersas ciuitates ad dolos diaboli destruendos, & populos Domino acquirendos, Sanctinum ordinauit Episcopum, & Carnotum eos illuminare, qui in tenebris & in ymbra mortis erant, inspirate Domino, misit: ubi eum per aliquod temporis immorari disposuit. Postea verò Meldensium ciuitati pastorem & Episcopum esse constituit, eiusque suffragio Antoninum, qui iunior, ad distinctionem senioris Antonini, prænominabatur, adhibuit. Domitianus denique impijssimus Cæsar, post Neronem sæuissima persecutione in Christianos exastuans, lictores ad perquirendum & comprahendendum Dionysium, cuius famam in destruendis idolis, & conuertendis ad Christum populis, per multos audierat, in Gallias misit, vt eum diligenter perquirent, & inuentum ac comprahensum, aut idolis sacrificare cogerent, aut diuersis supplicijs affectum occiderent.

Sanctino &
Antonino
mādar Dio-
nysius, vt
ipsum mar-
tyrium con-
scribant.

Quos cum beatus Dionysius ad fines Parisiorū appropinquare comperit, Sanctinum & Antoninum ad se accersuit: quibus præcepit, vt sermones & agones ipsius solerter intenderent, & memoriæ commendarent, ac quibus tormentorum generibus per passionū supplicia corporis vitam finiret, conspicientes, Romanæ sedis Pontifici & fidelibus, quos tunc ibidem inuenerint, (quia vndè in orbē Christianorū persecutio procedebat, illic ardentius conflagrabat) per ordinē nunciare quanto cyus studerent: eosque obnixè deposcerent, vt Atheniensium ciuibus ea nota facerent, quatenus & ipsi Domino pro cursu laborum eius impleto gratias agerent, & erga cultum eius bono animo fierent. Consummato siquidem beato Dionysio per martyrij palmam,

palnam, Sanctinus & Antoninus, sicut eis præceptum fuerat, Romam iter aggredi maturauerunt: & venientes in Italiam, Antoninus valida febre correptus est. In cuius obsequijs per aliquot dies Sanctinus immoratus. consilio ac consensu eiusdē Antonini, ne præceptio beati Dionysij quacunq̄ occasione impediretur, peragere cœptum iter disposuit, & sufficienter xenijs ac honestis linteis principi domūs, in qua iacebat Antoninus, commissis, petijt & per Dominum obrestatus est eum, vt si Antoninus conualesceret, exindē illi abundantissimē ministraret: si etiam vita decederet, honestissimē sepeliret. & sic iter, quod ceperat, peragendum arripuit.

Antoninus
in infirmitate
tem incidit.

Et cum Sanctinus fines Romanorum iam contigit, Antoninus vita decessit. Quem princeps domūs, retentis omnibus, quæ sibi in obsequijs eius commendata fuerant, catabuli sui, in quo animalia eius manebant, axes leuauit, & in fossam, vbi sterco, a & vrina animalium defluebant, proiecit, & desuper axes remisit. Quæ mox omnia Sanctinus per spiritum sanctum cognouit, & cum maxima festinatione reuersus ad domum, in qua Antoninum iacentem dimiserat, stans & dolens peruēnit, & principem domūs interrogauit: Vbi est, inquit, Antoninus frater meus charissimus? Is autem fictis gemitibus ac suspirijs simulara moestitia, Mortuus est, inquit, quem de mihi à re commissis honestissimē sepeliui. Cui Sanctinus: Mentiris, inquit, fili diaboli: in sterquilinum proiecisti eum virum sanctum & iustum. Et nunc veni mecum ad catabuli locum, in quem proiecisti eum. Is autem timore percutus, non est ausus reniti, quin cum eo veniret ad locum, vbi eum proiecerat. Et leuantes indē axes, Sanctinus cum lachrymis clamauit voce magna, dicens: Antonine frater, in nomine Domini nostri Iesu Christi, pro cuius nomine & amore passus est gloriosissimus martyr Dionysius, surge, & perficiamus simul obedientiam, quam idem pater & magister noster communiter nobis præcepit. Et statim Antoninus stercore obuolutus surrexit, quem Sanctinus de catabuli fossa extraxit, & diligentissimē lauit, & mundis ac honestissimis vestibus induit: sicque offerentes Domino sacrificium laudis, Eucharistiæ corporis & sanguinis Christi participati sunt: & accipientes cibum, confortati sunt, & iter cœptum aggredientes, Romam, auxiliante Domino, peruenerunt: & iam beato Clemente martyre coronato, in eadem sede sanctum Anacletum, natione Græcum de Athenis, qui fuerat à beato Petro Apostolo presbyter ordinatus, consecratum Pontificem inuenerunt.

Excedit &
vixit.

Sanctinus
eū reuocat
ad vitam.

Missæ sacri-
ficium offer-
runt.

Anacletus
Græcus Pō-
tif. Rom.

Cui per omnia, sicut eis beatus Dionysius iusserat, actus & martyrij eius ordinem narrauerunt. Perfecitque negotio, ad ciuitatem Meldensium reuersi fuerunt: vbi sancta prædicationi ac pijs operibus insistentes, Sanctinus plenus fide, virtutibus ac bonis operibus, ad cælestia regna transiuit. Cui Antoninus in Episcopatu successit, & per plures annos in sancto officio degens, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro, migravit ad Dominum: Cui est honor & gloria per omnia seculorum secula, Amen.

Sanctinus
abis a vita.

Item Anto-
ninus.

EPISTOLA ANASTASII ROMANI BIBLIOTHECARIJ,
*contra falsas quorundam opiniones, asserentium beatum Dionysium, Parisiorum
primum Episcopum, non esse Areopagitam.*

DOMINO pijsimo & serenissimo Carolo Imperatori, Deiq̄; verè cultori semper Augusto, Anastasius exiguus Apostolicæ sedis Bibliothecarius, in Domino æternum cum Christo Imperium. Ecce Imperatorum solertissime & Christianissime, qui effodis & rimaris sapientiam sicut thesaurum, cui nil sinistrum est, cum vtraque nimirum manu pro dextera vtaris. Nam sic humana Reipublica commissa secundum legem Dei gubernacula moderaris, vt diuina quæque non deseras, sed præferas. Passionem sancti hieromartyris Dionysij quondam Areopagita, postquē Athenarum antistitis, quam Romæ legi, cum puer essem, quamque à Constantinopolitanis legatis audieram, secundum iussionem vestram diu quæsitam, tandemque in maximo cœnobiorum Romæ storum repertam, etiam inter diuersos languores positus, arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi, quantum potui, auxiliante Deo, etsi non ex toto verbum è verbo, sensum tamen penitus hauriens. Cesset ergo iam quorundam

Carolus Cal-
uus is est.

Anastasius
passionem
Dionysij La-
tinè cōuer-
tit.

dam opinio, perhibentium non esse Areopagitam Dionysium eum, qui prope Parisium corpore ac virtutibus redolet: cum hoc & Græcorum quoque stylus, cum Latina lingua concordans, testetur & prædicet, in qua profectò natus est, & qua celsa scripta sua contexuisse probatur: præsertim cum manifestè sciamus, præcipuos tractatores Ecclesiæ, qui Latino stylo scripsere, quid dubium in sancta scriptura reperiens, mox ad Græca exemplaria currere, & ad eorum sensum, protinus à se omne nubilum ambiguitatis excludere.

Nec mirum, si quisquam Doctorum erga plurima occupatus, nec Græcorum scripta rimatus, aliter senserit, cum ipse Apostolus Petrus quædam sic tenenda esse putauerit, ut meritò coapostolus eius Paulus eum reprehensibilem iudicauerit. Beatus etiam Cyprianus Doctor & martyr, quiddam de rebaptizatione definiuit, quod tota Ecclesia reiecit. Quid autem de sancto Augustino dicemus, qui etiam libros Retractionum conficiens, nonnulla, quæ se benè sensisse dudum putauerat, reprehendit? Nam Deus omnipotens nonnunquam dispensatorie gerens, cui multa reuelat, quiddam opertum deserit, & quod alteri obserat, alteri referat: nec tamen sine remunerationis dono relinquit, quod ex radice charitatis prodire non nescit: quia cum cor scrutetur, non tam dictum, quam intentionis admittit affectum. Verum hinc cor scrutetur, non tam dictum, quam intentionis admittit affectum. Verum hinc cor scrutetur, non tam dictum, quam intentionis admittit affectum. Verum hinc cor scrutetur, non tam dictum, quam intentionis admittit affectum.

Hæc nihil pertinet ad hæreticorum impia commenta, quæ ex radice charitatis minimè proficiuntur.

Methodius Episcopus Constantinopolitanus.

Sanè quia nonnulli beatum Dionysium *πρεβόγιον τοῦ ὀυρανῶ* à Græcis appellari commemorant: notandum, quòd hunc beatus Iohannes Chrysostomus *πρεβόν τοῦ ὀυρανῶ*, id est, volucrum cæli in ultimo Sermonum describat. Quorum duum nominum differentiam, sacri Euangeliorum atque Psalmorum Græcè scriptorum libri demonstrant: nam in altero quidem Græcè *πρεβόγιον* scriptum, codex Latinus non aliam, sed pionaculum interpretari declarat: In altero verò *πρεβόν* crebrò sermone Romano translatum, volucrum sonare designat. Huius autem passionis textum beatus Methodius, qui à sede Apostolica Constantinopolim presbyter missus, eiusdem vrbis tenuit pontificium, & extrunciter sanctos ab omnibus ob suæ confessionis & agonis certamen veraciter veneratur & colitur, edidit, pauca de multis præcedentibus scriptis excerpens. Deus autem pacis conterat fatanam sub pedibus vestris velociter, & qui dedit amplum in terris Imperium, tribuat in cælestibus ditissimum regni præmium. Actum mense Iunio, Indictione nona, anno Pontificatus viri beatissimi domini nostri Iohannis octauæ Papæ quarto, Imperij verò domini clementissimi Caroli semper Augusti primo.

Hic iam sequi debebat historia sancti Dionysij, auctore Methodio, sed MS. codex eam non habebat. Possunt autem lectori abundè sufficere, quæ superius allata sunt.

MARTYRIVM S. DOMNINI MILITIS ET SOCIORVM EIVS, VT HABETVR IN PERANTIQVO

MS. libro, cui consentiunt vetustiora martyrologia. Dictionem hincindè mutauit F. Iac. Mosander.

Octobris 9.

Maximianus Christiano occidit eto præcipit.

TEMPORE Maximiani Imperatoris magna persecutio nis procella detonuit in Christianos, qui se à sacrilega demonum cultura abscidebant. Nam legis iniquæ edictum exierat, ut si quis Christiani numinis cultor inuētus esset, vel dijs immolare cogeretur, vel, si nollet, diuersis tormentis excruciat, capitali supplicio plecteretur. Promulgato igitur huiusmodi edicto, Maximianus sexto Imperij sui anno relicta Roma venit ad Mediolanensem ciuitatem, ibiq; iterato edicto præcepit Christianos inquiri, ac diuersis tormentorū generibus affici, ut medio hoc, vniuersum populum ad immundorū deorum culturam reuo-

reuocaret. Rursus Mediolano eodem ferè tempore discedens, venit in fines Germaniæ, assumptis secum sui exercitus aliquot militibus. Qui cum aliquandiù in finibus illis hæreret, intellexit quosdam adesse, qui virtutibus ornati, sectam sequerentur Christianorum, studètes suo Domino Iesu Christo per omnia placere. Quibus ille accitis, cuius essent religionis, inquisiuit. Illi verò vno ore Christum professi sunt. Quibus Maximianus: Quis ille Christus? Sancti martyres responderunt: Iesus Christus filius Dei viui. Rursus ille, cui Crucis mysterium stultitia videbatur, Illūmne, inquit, Christum profitemini, qui à Iudæis crucifixus est? Is enim manibus eorum non valuit eripere se, sed opprobrijs affectus & verberibus, tandem ab eis crucifixus est & occisus. Quam ergò fiduciam aut spem collocatis in eum? Sancti verò responderunt: O Imperator, si donum Dei scires, nullos vtiquè blasphemiæ sermones in ipsum conijceres. Ipse enim Dominus noster Iesus Christus terrenus non est sed caelestis, qui de sinu Pa-
S. Martyres apud Imperatorem accusantur. 1. Cor. 1. 1. Cor. 15.

tris descendens in Mariæ virginis uterum, ex ea incarnatus ac natus est, qui multa prodigia operatus est coram principibus sacerdotum & populo Iudeorum, mortuos suscitando, leprosos mundando, paralyticos curando, dæmonia effugando, ægris, corporis ac spiritus sospitatem elargiendo, ac spiritu oris sui omnibus verbum vitæ administrando. Audiens hæc Imperator, furore succensus, præcepit deos suos in medium proferri, dicens: Venite, adorate deos meos, qui hucusquè vos patientissimè sustinuerunt, & offerite eis sacrificium & incensum, nè malis tormentis excruciati capitali sententiæ deputemini. Sancti verò respòderunt: Deos tuos, ó Imperator, non colimus, qui cum non ambulent nec loquantur, sed nec spiritus sit in ore ipsorum, sibi quicquam boni præstare valent. Quæ enim ratione sacrificaremus eis, qui iam Christi Iesu, Domini nostri seruitio deputati sumus, nos ipsos viuam hostiam ipsi offerentes? Tunc Imperator ira repletus, iussit eos apprehendi & capite cædi. Erant autem Christiani qui ante conspectum impijssimi Imperatoris stabant ferè quingenti: Intèr quos vir clarissimus Dominus cubicularius Imperatoris, cui & diadematis cura demandata erat ac Imperatorem iustis temporibus coronabat. His conuocatis Christianis, ita exorsus est: Videtis commilitones charissimi hominem sacrilegum, qui nec Deum timet, nec animæ suæ curam gerit, vt possit eam de inferno inferiori eripere, sed qui repletus omni malitia & diabolicis operationibus, conetur fidem nostram extinguere. Videtis, inquam, eum obcæcatum & deuium, ad inferni claustra properantem, cui os eius patèat, ac omnia tormenta, quæ ante mundi initium diabolo parata sunt & angelis eius, illi debeantur. Antiquus enim ille serpens redegit eum in suam potestatem ita vt nunquam recordetur salutis animæ suæ. Nil enim ei proderit Imperialis dignitas, non aureum diadema in extremo illo examine iudicij, sed pro sceleribus iustam ultionem accipiet. Proinde charissimi fratres, demus locum iræ iuxta Dominicum exemplum, & ab huius scelerati hominis insidijs paululum nos subtrahamus.
Pfal. 113. S. Dominus Imperatoris cubiculari. Oratio eius ad socios. Rom. 12. Iohan. 8.

Quibus auditis, statuerunt quingenti illi Christiani ad ciuitatem Romanam confugere, qui prius se præsentantes Imperatori dixerunt: Audi pessime Imperator. Nos omnipotenti Deo Patri seruimus, & Domino nostro Iesu Christo filio eius, cuius vultum nec dignus es adspicere, nec gloria frui. Deos verò tuos non colimus, nec tuæ fallaciæ consentimus. Est enim Deus noster in cælo, cui nos deuouimus sincera mente seruire. Hic corda scrutatur & renes, hic nouit quid nobis expediat, & auxilium præstare potest in tempore oportuno, à quo etiam remedium liberationis ac salutis pure mente expectamus. Audiens hæc Imperator, ira stimulatè præcepit velocius impleri antè latam sententiam. Statim ergò aliqui ex ipsis detenti, in eius præsentia detruncati sunt. Reliqui verò se subtrahentes, cum omni festinatione Romanum arripiunt iter, alij per Flamineam, alij per Aureliam, alij itèr per Claudiam fugientes à conspectu furoris impijssimi tyranni. Beatus verò Dominus perrexit via Claudia: Qui cum venisset quindécimo miliario à Iulia Crisopoli ciuitate, à ministris Imperatoris insecutus apprehenditur, & circa fluuium Siferionem nomine, in media, quæ Claudia vocatur, via publica capite plectitur. Qui statim virtute diuina abscessum caput è terra subleuans & palmis portans, transiit per mediū Siferionem, atque ad iactum lapidis vltra progrediens substitit, ibique caput reposuit. Quo loco sacra eius ossa seruantur. Ad cuius sepulcrum multi ægri, quacunque fuerint infirmitate detenti, sacris eius interuenientibus meritis curantur.
Pfal. 113. Apoc. 2. Hier. 17. Fugiant Christiani à conspectu tyranni. Capite cæditur S. Dominus.

Contigit tempore quodam inter infirmos qui ad sancti huius imploranda suffragia conuocantur.

R r r

Multa ad eius sepul-

erum fiunt
miracula. conuolabant, quendam agrum equo vedum intrare ecclesiam, eodem equo ad fo-
res templi alligato, qui post multos lachrymarum imbres sospitate adepta egressus
foràs, inuenit equum furto ablatum. Qui memor prioris accepti beneficij, reuersus in
templum, proiecit se in terram ad sepulcrum sancti Domini, lachrymis ac precibus
Memorabi- rogans sibi restitui ablatum iumentum: Egressusque foràs post orationem, vidit illum
le exemplū. hominem, qui equum abstulerat, rapido cursu remeantem ad fores templi, qui exi-
liens tradidit eum suo possessori in manus proprias. Tunc ille duplici iustificatus be-
neficio, gratias egit Deo & sancto Dominino, cunctis referens quanta Deus per sancti
sui intercessionem fecisset magnalia. Decollatus est verò sanctus Dominus septimo
Idus Octobris, regnante Domino nostro Iesu Christo cum suo Patre & Spiritu sancto,
in sempiterna secula, Amen.

VITA S. GISLENI MONACHI INSTITVTI
SANCTI BASILII, INCERTO QUIDEM AVTHORE,
*sed tamen bona fide, vt apparet, conscripta, aliquanto tamen
verbosius: atque ea causa per F. Laur. Surium
succinctius reddita.*

Octobris 9.
Cap. 1.

Athenis li-
teris erudi-
tur.

Sap. 6.

Cap. 2.

Fit mona-
chus.

Ad sacros
ordines &
sacerdotiū
promouetur.

Cap. 3.
Angelus ei
apparet.

Gen. 12.
Romā ve-
nit, & loca
sacra perlu-
strat.

GREGIVS Christi confessor Gisleus, à Græcis Chri-
stianis parentibus feliciter ortus, à Deo peculiariter ele-
ctus, & vineæ Dominicæ ab ipsis incunabulis diuinitus
est cultor fidiſſimus prædeſtinatus. Eius adhuc pueri
ſingulari pietate permoti parentes, operæ precium ſibi
facturi videbantur, ſi eum Athenis curarent accuratè li-
teris erudiri. Scholæ igitur admotus, feruenter orabat
Dominum, vt ſui ſpiritus gratiam ipſi adſpiraret, quæ
ipſum ab omni ſeruaret errore, & per iuſtitia rectum
planumque iter deduceret. Non deſpexit Deus preces
pueri, ſed dedit illi ſediū ſuarum aſſiſtricem ſapientiam,
quæ circuit quærens dignos ſe.

Porro diſciplinis liberalium artium perfectè inſtitutus, nè malitia mutaret intel-
lectum eius, è ſeculi periculoſiſſimis fluctibus ſe ſubduxit, atq; intrà monaſterij clau-
ſtra incluſus, optatiſſimum ſe ſalutis portum artiſſiſſe lætatus eſt. Atque aliquandiu
illic ſancti Baſilij inſtituto viuens, optima quæque conſectabatur, ita vt fratribus eius
monaſterij virtutum egregia de ſe exempla præberet, firmæ fidei, charitatis non fictæ,
multæ humilitatis, (quæ ei virtus familiaris admodum erat) iucundæ & alacris obe-
dientia, profuſæ beneuolentiæ, magnæ abſtinentiæ, multarum vigiliarum. Omnibus
quoque affabilis erat. Atque ita factum eſt, vt Deo omnia moderante, quo poſſet ali-
orum inſirmis curandis animis idoneus adhiberi medicus, ad Eccleſiaſticos ordines
gradatim promoueretur. Denique ſacerdotio initiatus, & iam inter Deum & homi-
nes quaſi ſequeſter quidam conſtitutus, vinum & oleum infundeſcit in mentiū vul-
nera, ſpem diuinæ miſericordiæ cum iudicij diuini timore omnibus prædicans. Inte-
rim multa animi vigilantia ſibi ipſi ſemper intentus, id ſummoperè ſecum pertraſta-
bat, quo pacto per omnia poſſet oculis placere omnia videntis Dei.

Quadam autem nocte precibus & diuinæ contemplationi ſolito feruentius inſi-
ſtens, cum poſt multas preces deſatigato ſomnus obrepiſſet, vidit Angelum ſibi ap-
parentem, & blandiſſimo vultu dicentem: Nè mundi procelloſis fluctibus agiteris,
poſthabito natali ſolo, Apoſtolicis triumphis celebrem inuiſe Romam: atque illic
tibi oſtendetur, quid te oporteat facere. Ille ad ſe reuerſus, quid ea viſione didiciſſet,
nulli prorsus indicare voluit: ſed honeſto ſtipatus comitatu, & curam omnem ſui
atque ſuorum in Deum reiiciens, iter ingreſſus eſt, cum beatis patriarchis exiens è
terra & cognatione ſua, cum quibus etiam in cælis gloria & honore iam coronatus
eſt. Vbi Romam venit, beatiſſimorum Apoſtolorum, Eccleſiæ principum, limina pe-
tiit, eaque largo piarum lachrymarum imbre infudit, inenarrabiles Domino gemitus
& ſuſpiria offerens, magno utique ad omnes rare pietatis exemplo. Perluſtrauit verò
etiam beatorum martyrum & confessorum venerabiles memorias, in alteris roſarum,
in alteris liliorum ſuaui odore animum oblectans.

Cernere

DE S. GISLENO CONFESSORE.

747

Cernere erat lachrymas sancto spiramine fufas,
Et quid mente gerat, tellus madefacta reuelat.

Apparuit autem ei aula cælestis ianitor post solis occasum, aitque ad eum: Est pa-
gus, qui ab amne præterfluente Hainau appellatur. Ibi tuæ habitationi noueris diui-
nitus destinatum locum illum, quem incolæ Vrsidungum vocant, ab vrsâ, cum catulis
illuc deprehensa. Tu illic meo & fratris mei Pauli nomini elegans oratoriū condes,
nostrisque patrocinij reuerenter consecrandum curabis. Cumque multas ibi Do-
mino lucratus eris animas, beato sine illic claudes viram, & in cælis cum Angelis eter-
num lætaberis. Hac visione exhilaratus vir sanctus, laudes & grates egit Deo, atque
è comitum turba non nisi duos sibi retinēs, Lambertum & Bellirium, nudus nudum
secuturus Saluatorem, ad locum sibi ab Apostolo indicatum properauit.

In eo itinere perlustranti sacra monasteria, vrbes & castella, dictum est de amantif-
simo Christi cōfessore Amando, cuius celeberrima fama gratissimo sanctitatis odore
Ecclesiam compleuerat, & animas hominū mirè afficiebat. Valdè igitur sitiens eum
videre, & cum eo colloqui, obnixè rogat Dominum, vt præstet sibi copiam eius san-
ctis colloquij perfuendi. Venit inde ad beatum virum, exponit ei causas itineris sui,
petit ab eo salutare consilium: atque eius benedictione percepta, profectus est, ve-
nitque ad montem, quem Castrilocum vocant. Cumque putaret eum esse locum
sibi à Domino promissum, cœpit extirpare arbuſta, vt posset illic templum constru-
ere, aptum Christo seruituris.

Per id tempus Brachbantus (sic enim author Brabantiam nominat) Dagoberto
Regi iucundas exhibebat venationes. Eius canes quandoque immanem insectantes
vrsam, coegerunt eam fuga sibi consulere. Venit igitur ad beatum eremicolam Gisle-
nitum, & sub eius tunica, quam propter laborem ad arboris ramum suspenderat, tan-
quam defensionem expetēs, sese defessa reponit, & nihil iam reformidans, secunda qui-
escit. Stant procul canes, nec latratus edunt vllos, sed caudarū molli agitatione blan-
diri videntur. Ea re commoti venatores, ministri Regis, contumeliosè & impiè pro-
cindunt virum Dei & discipulos eius, aiuntque eos magicis imbutos artibus, dignos
qui Regis iudicio pœnas luant. O miram rerum cōmmutationem. Fera bellua quo-
dam humanitatis sensu affecta videtur, & homines in belluas transisse. At vir mitissi-
mus Gislenuſ nil ea verborum petulatia permotus: Ego, inquit, superni Regis fultus
præsidio, Regis terreni minas non pertimesco. Interea Dagobertus Rex venit cum fa-
miliaribus suis, audiensque quid accidisset, ait ad virum Dei: Quis es tu, aut vnde, qui
canes nostros nescio qua arte debilitare ausus es? Respondit ille: Ego natione Græcus
sum, patria Atheniensis, nomine Gislenuſ, religione fidelis Christianus. Nec noceo
cuiquam malis artibus, nec quicquam alienæ rei concupisco: solum autem Deum
diligō, cuius, licet indignus, sacerdos sum. Tum Rex animaduertens esse eum virum
sanctum ac planè Angelicum, relicta fera, & à tanto sacerdote accepta benedictione,
abijt cum suis, laudans Deum, qui est mirabilis in sanctis suis.

Viro autem beato in suum opus incumbente, surrexit vrsâ, & arrepta sporta, in qua
erant sacræ vestes, in quibus vir Dei sacrificare solebat, pedetentim abscellit. Cernens
id vir beatus, indignè tulit: sed nesciens quid faceret, more suo totum se contulit ad
obsecrandum Deum: Domine Deus, inquit, qui es omnium bonorum largitor, si gra-
rum est maiestati tuæ, vt tibi seruam, qui has mihi vestes dedisti, tu eas restitue. His
dictis, correpto scipione, bestiam sequitur: sed, viâ ignarus, nescit quò tendendū sit.
Mox adest aquila, antecedit eundem, & recto itinere perducit ad campum, vbi erant
pastores, qui se dicerent vidisse vrsam ferentē vestem quandam: ostenduntque ei locum
dumofum mireque condensum, vbi vrsâ suos solebat catulos nutrire, & ea causâ Vr-
sidungus dicebatur. Mox eò properat vir sanctus, & lustrato dumeto, inter catulorum
complexus reperit vestimentum, Deo conseruante, nihil læsum aut contraminatum.
Lætatur igitur se rectâ perductum eò, quò iussus esset proficisci. Deindè præcepit bel-
læ in Christi nomine, vt neminem lædens, quamprimum recedat, & alibi locum op-
portunum sibi capter. Paret illa, & confestim abscedens, postea illic visa non est. Ecce
obedit seruo Dei bestia ferocissima: & homo rationis particeps, sui creatoris & re-
demptoris iussu contemnit. Obiter autem hic animaduertendū est, bruta animantia
hominum obtemperare volūtati, cum homines ad imaginem Dei conditi, à ve-
ritatis via non aberrant. Cæterum vir beatus locum à Deo ipsi mōstratum repurgat,
& magno Christi amore seruēs, vt iussus erat cælitus, in beatorum Petri & Pauli Apo-
stolorum

s. Petrus ei
apparet.

Nudus nu-
dum sequi-
tur Christū
Gislenuſ.

Cap. 4.

Loquitur
cum beato
Amando.

Cap. 5.
Brachbant⁹
Regis vena-
tor.

Dagobert⁹
Rex ab eo
petit bene-
dictionem.
Psal. 67.

Cap. 6.

Vrsidungus
vnde dicitur
locus qui-
dam.

Obedit vrsâ
viro Dei.

Cella Apo-
stolorum à
Gislenuſ ex-
tuitur.

stolorum honorem, templum ædificat, Cellam Apostolorum illud vocās. In ea verò Cella ipse porrò secum habitauit, & humanam fugiens laudem, mundo se celauit, vixitque Deo, atterēs corpus suum fame & frigore, semper degēs in cilicio & cinere, sciens quòd per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnum Dei.

Act. 14.

Cap. 7.

Autbertus
Cameracens
Episcopus
ad se Gisle-
nū vocat.

Ea tempestate Cameracensis Ecclesia Autberto præfulē sanctissimo gaudebat, & tanti viri meritis in cælum vsque sese porrigebat, eius fidei ceu lucis columnæ innitēs, in ea spe & charitate fundata. Is præclarus Episcopus, comperta beati Gislēni sanctitate, iubet eum ocyūs ad se venire, probare volens, vtrum ex Deo spiritus esset. Non cunctatur Gislēnus, sed humiliter se dans itineri, vbi ad pagum, quē rusticē Resinum vocant, accessit, nocte imminente, humanissimē acceptus est hospitio à quodam ingenuo paupere, qui etiam obnixē eum rogauit, vt reuertens, ad ipsum diuerteret. Postquā ad Episcopum Autbertum venit, iussus est dicere genus suum, & rationem susceptæ peregrinationis. Tum ille paucis expediens: Natione, inquit, sum Græcus, religione Christianus, professione monachus, sacerdotum minimus. In Gallias vēni, cupiens habitare in loco, quem Vrsidungum vocāunt, ibique templum construere in honorem Petri & Pauli Apostolorum, vt diuinitus iussus sum. Idque vt ex oris tui sententia fieret, decreueram quidem copiæ impetrandæ & consilij expetendi causā ad tuam accedere sanctitatem, sed prudentia tua meam ignauitā anteuertit. Cernens beatus Autbertus multam in sancto viro apparere virtutem & religionem, sanctis sermonibus confirmato, & superne benedictionis munere aucto, facit copiam recedendi, & ea, quæ Apostolus mandarat, exequendi. Abit ille, cupiensque ad amicam redire solitudinem, nocte eius cursum retardante, repetit hospitium supradictum, & hospes nitidas ei apparat ædes. Discumbente autem illo, hospes ad eius vestigia aduolutus, rogat humiliter, vt diuinam imploret misericordiam pro ipsius vxore, ob partūs difficultatē iam penē moriente. Respondet vir sanctus: Facefat dolor omnis: geminum tibi suppeditat gaudium, vxor incolumis, & infans vagiens. Mox vir fidelis se confert ad coniugem, videt vera esse, quæ dixerat Gislēnus: reuertens, laudes promittit Deo: rursusque ad pedes sancti viri se abiciens, orat vt infantem natū baptizare & sacro chrismate vngere, & sibi filium affiscere dignetur. Non se ad hæc difficilem præbet vir Dei, perpetuò sitiens animarum salutem: omnibusque peractis, cum hospite suo iter prosequitur. Vbi autem Vrsidungum venēre, animaduertens sancti viri hospes locum illum commodum esse Christo seruientibus, quicquid Relini iuris habere videbatur, beatissimis Apostolis, terræ principibus, donauit.

Expetit cō
siliū Episco-
pi sanctus
Gislēnus.

Sanatur fer-
mina, ex
partūs diffi-
cultate pe-
nē exami-
nis.

Cap. 8.

S. Amandus
venit ad S.
Gislēnum.

Cum autem Deo & hominibus charus Amandus Episcopus, quem, cogente Dagoberto & pontificibus, triennio ferē inuitum tenuerat Traiectensis Episcopatus, visitandi & cōsolandi gratia veniret ad beatum Gislēnum, & ab eo honorificē susceptus, more suo optimis sermonibus eorum, qui aderant, animos recreasset, iamque ab illis deduceretur Elnonem proficiscens, beatus Gislēnus multo cepit mœore affici, quòd vir sanctus nihil alimonie illic accepisset. Sed cum nihil haberet, quod ei apponeret, seque humiliter apud illum excusaret, stantibus illis ad fluuium Hainan,

Nora de pi-
sce miracu-
lum.

vbi naus expectabat sanctum Episcopum, piscis ingens in terram exiit. Orta illic tum pia contentio est, sancto Amando tantum Dei munus beati Gislēni precibus adscribente, contra verò beato Gislēno id sancti Amandi meritis tribuente. Mox Episcopus à fratribus ad monasterium reducit, & ei mensa præparatur. Sumpto cibo, recessit miraculorum gloria illustris Amandus Episcopus.

Cap. 9.

Dagobertus
Rex, multa
largitur S.
Gislēno.

Porrò beato Gislēno templum inchoatum absoluere cupiente, Dagobertus Rex illac iter facturum erat. Id vbi rescituit vir Dei, honorificē ei obuiam processit, precibus eum Domino cōmendans. Eum verò Rex clementer resalutauit, & exosculatum rogauit, vt pro peccatis ipsius Dominum deprecaretur: diuinoque instinctu permotus, Hornutum & Vrsidungum Christo & seruo eius Gislēno cum omnibus eò pertinentibus largitus est. Inde autem recessit, & Gislēnus tantis auctus beneficijs, in Dei cultum studio ardentiori incubuit, gratias illi agens.

Cap. 10.

* Magdel-
garius.

Absoluta autem oratorij structura, rogante beato Gislēno, sanctissimi Pontifices Amandus & Autbertus, in honorem Apostolorum more ecclesiastico illud celeberrimē dedicāunt. Ea dedicatione peracta, populo salutari prædicatione pasto, & in fide corroborato, impensaque Episcopali benedictione, quisque ad sua reuersus est. In ijs quidam Comes illustris * Magdalgarius, prædicantibus Episcopis, corde compunctus est, & fallacissimo mundo nuncium remittēs, Autberti Episcopi manibus tonsus est,

& in

& in Alto monte monasticum indutus habitum in clusus, sanctè vixit vsque ad obitum suum. Eius vxore castè in seculari habitu degente, & filio prædia strenuè gubernante, beatus Gislenus à Domino admonitus est, vt eam inuiseret, & ea quæ ad animæ salutem pertinent, diligenter ei inculcarer, doceretq; eam mundum contemnere, solum Christum concupiscere, quem amare, & eius præceptis obedire, reuerà viuere est. Fecit Gislenus alacriter, vt erat iustus, sitienti que animæ æternæ vitæ pocula abundè obtulit: quibus Vualdetrudis (sic enim vocabatur) sobriè inebriata, totam se ad virtutis & bonorum operum studia accommodauit. Sed cum necdùm haberet cellam, in qua sub monastica disciplina corpus suum maceraret, interim circa frequens ministerium cum Martha occupabatur: viditque nocte quadam beatum Gaugericum in visione sibi calicem vini cum fragmine panis blandè ac comiter offerentem, dicentemque: Age quod agis, operare quod operaris: placent enim Deo & nobis opera tua. Ea visione admodum exhilarata, feruenter orabat Dominum, vt spiritus sancti adspirante gratia, illo præclaro calice eius sitiens anima inebriari mereretur, de quo Propheta dicit sponso cælesti: Calix tuus inebrians quàm præclarus est. Indicauit verò eam visionem cælestis verbi seminatori Gisleno, eius interpretationē ab eo nōsse volens. At sanctus vir intelligens, quid ea sibi vellet visio, vt prudēs medicus & seruus fidelis, poculum salutis necdùm satis firmæ menti, & quasi de visione glorianti statim præbuit, ita dicens: Quandoquidem in visione audisti placere te Deo, oportet sanè, vt omnia tui corporis membra cælesti subdantur sponso, eiusq; solius amplectendo pulchritudinem, vilescant oculis tuis ea, quæ sunt in mundo, vt carnem mortificando, & spiritu ambulando merearis effici membrū corporis Christi. Vt igitur viuens videaris iam mortua, ea quæ tibi ex bonis temporarijs supersunt, pauperes & peregrini in illa cælesti domo recondant, vt vocante Domino, audias illam vocem suauissimam: Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Vbi tum omnia cetero plura audiora recipies, quæ iam hîc pro Christi nomine expēdisti. Non cesset igitur neque pes, neque manus à bono opere. aderit enim fidus remunerator, redditurus vniciuique propriam mercedem secundum suum laborem.

Hac visionis interpretatione pius religiosæ matronæ animus valdè accensus est, totamque se illa ad Dominum conuertens, Fiat, inquit, misericordia tua Domine, vt consoletur me secundum eloquiū serui tui: veniantque super me miserationes tuæ, & viuam. Deindè prosternēs se ad sancti viri pedes, orauit, vt locus aliquis sibi pararetur, diuino seruitio accommodus. Tum vir Dei indicauit ei Castrilocum, dicens eum ab omni æternitate diuinitus illi esse destinatum, vbi, vt ex cælesti visione didicerat, eius institutione animæ sanctæ irent de virtute in virtutē, vt videre possint Deum deorum in Sion. Is locus placuit beatæ Vualdetrudis, & quòd ipsi esset indicatus, gratias egit Christo, & fideli seruo eius Gisleno. Erat adhuc incultus ille locus, & cum toto animo cuperet in monasterio degere, misit ad Hildulphum virū eximium, qui eius neprem habebat in matrimonio, orans vt in Castriloco cellulā ipsi construeret, in qua posset, toto à se mundo excluso, vni Deo vacare. Hildulphus mox venit ad eum locū, & quia non ignorabat alieni eum iuris esse, à legitimis possessoribus illum emit, & ibi excelsum construxit domum, in qua Vualdetrudis Christi famula habitaret. Sed illa nihil sublimè appetens, multum abhorruit conspecta domo, cogitans mundi opificem in angusto collocatum præsepio, non habuisse, vbi caput suum reclinaret. Itaque pius Dominus eius humilitatem probās, proxima nocte domum illam euertit. Illic perlatum est ad Hildulphum, omnem operam & impensas eius, collapsa domo, perijsse. Contristatus ille hac re, putabat tali opere se indignum fuisse. Sed tandem in se reuersus, & à sancto sacerdote Gisleno ruinæ causam edoctus, citò redijt, & humiliorē curauit domum in montis latere ædificandam, simulque oratorium in honorem Petri & Pauli Apostolorū: vbi beata Vualdetrudis cum eiusdē instituti religiosæ sceminis castè & humiliter vixit, & beato Gisleno hortante, Cameracum profecta, à sancto Auberto Episcopo sacrum accepit velamen, quod est innocētis vitæ symbolum. Ac deinceps, quoad vixit, sanctis virtutibus operam dedit, & alias illic degentes docuit calcare mundi huius vanitatem, cūctisque sanctitatis speculum & norma salutis fuit.

Pergebat interim beatus Gislenus verbi Dei iactare semina, cupiēs omnes ab huius mundi amore abducere, & adiungere Christo. Et opportunè sanè ad beatā Vualdetrudem accessit, saluberrimè eam admonens, vt memor scripturæ dicentis, Qui audit, dicat, Veni, sororem suam Aldegundem Deo lucrari conaretur, atq; etiam filias suas

Malgarius Comes, monachus etc. mita.

Luc. 10.

Visio Vualdetrudis.

Psal. 22.

Optimè instituitur ones S. Gisleni.

Matth. 25.

1. Cor. 3.

Psal. 118.

Indicat Vualdetrudi locum diuinitus sibi destinatum.

S. Vualdetrudis molestè fert straturæ alta fastigia.

Vellū ei imponit Aubertus Episcopus.

Cap. 11.

Apoc. 22.

- Cant. 5.** Aldebrudem & Madelbertam consecrare Agno illi, qui est candidus vellere innocentia, rubicundus passione, electus ex millibus sanctorum, Ecclesia teste. Non surda aure id accipit Vualdebrudis, hortatur Aldegundem, sanctus pater Giflenus docet eam, Aldegundis virgucula Christi totam se cofert ad Domini sui famulatum, in Malbodiensi cenobio, quod ipsa condidit ex bonis suis hereditarijs, sponso suo seruiens, qui pascitur inter lilia niuei pudoris. Atque illic constructo oratorio, & alijs necessarijs officinis atque domicilijs, sub umbra dilecti, quem desiderabat, sedit, & fructus illius dulces gutturi eius. Denique amore languentem introduxit in cellam viniariam, ordinavitque in ea charitatem. His vero alijsque sanctitatis studijs de die in diem ad meliora progrediens, omnibus visa est lucerna lucens & ardens. Venit postea ei in mentem, ut forem suam Vualdebrudem in monte Castriloco inuideret: quam cum vidisset multis huius vitæ rebus necessarijs egere, eius misera inopia, orauit, ut apud ipsam in castro Malbodiensi maneret, ubi maior tum familia, tum bonorum omnium copia esse videbatur. At beata Vualdebrudis, cui Christus erat viuere, & mori lucrum: Hæc, inquit, soror, requies mea in seculum seculi: hæc habitabo, quoniam diuina disponente misericordia elegi eam. Qui enim promisit se futurum cum fidelibus suis usque in finem seculi, non patietur me ex inopia periculosè laborare, cum etiam propheta dicat se sensisse, nec vidisse iustum derelictum. Tibi autem, soror mea, Christus retribuatur pro tua erga me benigna voluntate, idemque præstet, ut quandoque in eius mereamur amplexus castissimos admitti, cui tu te virginem consecrasti. Denique post mutuos de disciplinis caelestibus sermones, dulciaque aeternæ vitæ colloquia, Aldegundis Malbodium reuersa est.
- Cap. 12.** Per id tempus egregius Christi confessor Amandus, omnium bonorum fructu repletus, feliciter migravit ad Dominum. Qua autem hora decessit, ea beata Aldegundis, vigilijs & hymnis ante altare beatissimæ matris Dei vacans, extra se rapta est, & ab Angelo per amœna iucundissimæ habitationis loca deducta, vidit senem virum cygneo capite reuerendum, sacerdotalibus, iisque præclaris vestibus indutum, baculum manu tenentem, ad superna proficisci, turbamque copiosam albatum, ante & post eum iter habere. Cumque requisita, quis ille esset, nescire se diceret, Angelus ei dixit: Amabilis Deo Amandus excessit à vita, & quia dignum se præbuit antistitem, & bonæ voluntatis atque sanctarum virtutum studijs diuinæ maiestati se sacrificium obtulit, tam gloriosus nunc ad gaudia Domini sui proficiscitur: Turba autem albatum, quam vides, ij sunt, qui eius prædicatione conuersi, ad illius imitationem se accommodarunt, & digni censentur, qui in sanctorum consortiū admittantur. Quos etiam eò, quod pastor illis idoneus fuerit, in regno sanctorum & in terra viuentium princeps modis omnibus gratiosus antecedit. Eam visionem nulli è puellis cum ipsa manentibus reuelare voluit Aldegundis, sed misso ocyus nuncio, rogauit beatum Giflenum, ut cum Vualdebrude ad ipsam veniret. Illis venientibus occurrit obuiam sancta virgo in loco, qui Memrini nomen habet, & post amicam salutationem, de rebus caelestibus inter se conferebant: atque inter cætera beato Gifleno visionem suam Aldegundis exposuit, expectans eius de illa sententiam, quippe qui quoddam spiritus sancti sacrarium esse videretur. At ille alta trahens suspiria, ita ait: Quandoquidem & transitum & remunerationem tanti præsulis virgo Christi videre meruisti, vna hac re, duo tibi à Domino indicata noueris, ut sine intermissione bonis operibus intenta sis, & certum habeas, breui te quoque ea præmia à fidei remuneratore percepturam, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Itaque si te morbus occupauerit, Deo semper gratias agas, qui quos diligit, corripit. Deinde cum sancta virgo in Dei seruitio fideliter perseueraret, canceri morbus eius dexteram mammillam corripuit: qui eius carnem tenerrimam mirè excrucians, animæ sordes omnes ad purum excoxit. Illa verò in doloribus semper gratias agebat Deo, sua patientia, fidelium animos ad bene agendum inflammans.
- Cap. 13.** Porro beatus Giflenus cum Vualdebrude reuersus est. Cumque ad pagum Trameias venissent, atque illic parum residerent, sancta Vualdebrudis quandam eius partem beato Gifleno donauit. Crebro deinde mutuis sese tum verbis, tum scriptis ad meliora adhortabantur. At ubi curua senectus & iter longum non sinebant eos inuicem inuisere, communi sententia statuerunt, ut in pago Quatermone in honorem sancti Quintini martyris oratorium conderetur, ubi interdum possent inter se de caelesti patria rebusque diuinis colloqui, mutuoque sese in Domino confirmare. Extructum oratorium beatissimis Apostolis Petro & Paulo Vualdebrudis assignauit, ut pauperes

ibi reficerentur. Eò pariter solebant interdum conuenire beatus Gislenuſ & illa, de rebus diuinis & caeleſtibus colloquentes. Creſcebat interim in beato viro cum ætate vitæ ſanctimonia, ita vt totius iuſtitie & integritatis de ſe omnibus exempla præberet, eſſetque Chriſti bonus odor in omni loco, virtutum ſuauiſſimis odoribus implens Eccleſiam Dei. Sentiens autem aduentare obitûs ſui tempus, indicauit ſuis, ſe propediem è vita deceſſurum. Erat hoc illorum auribus triſtiſſimum nuncium, ſicut teſtabantur lachrymæ, ab eorum oculis manantes. Sed illis ſlentibus, & Dominum deprecantibus, ſacramento Eucharistiæ vir Dei ſeſe communiuit, febreque correptus, inter diſcipulorum expirauit manus, cum beatis Angelis in cælum proficiſcens: vbi ſtola immortalitatis donatus eſt à Chriſto, cui viuens indefeſſam exhibuerat ſeruitutem. Corpus eius in beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eccleſia, quam ipſe extruxerat, humatum eſt: vbi ſacris eius meritis morbi omnes ſanitatem recipiunt, gratias agentes præpotenti Deo, qui viuunt & regnat in infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Sacra Eucharistiæ munus, excedit è vita S. Gislenuſ.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM MARTYRVM EVLAMPII ET EVLAMPIAE,
Authore Simeone Metaphraſte.

IAM Dei cognitione totum orbem peruadente, & Saluatore quidem Chriſto Ieſu, qui ſolus eſt Deus noſter, ſuos martyres confirmante ac corroborante: maligno autem & bonis infeſto dæmone ſuos ad impietatem incitante ſamulos: adoleſcens quidam Eulampius dictus, genere inſignis, eleganti ſpecie, & qui bona ac clara noſcebatur eſſe natus patria, nempe Nicomedia, & erat ornatus operibus pietatis, cum nollet habitare in tabernaculis peccatorum: & diuinum Chriſti nomen videre tam impudenter irrideri, ac ſubſannari non ferendum eſſe cenſeret, relicta vrbs habitatione, amplectitur ſolitudinem. Et cum vitæ abſtinentia, & ſeceſſu internum hominem expurgâſſet, & zelo ſicut magnus Elias referatam omninò haberet animam, relicta pariter ſolitudine, deſcendit ad habitandum in ciuitate.

Octobris 10 Cap. 1.

Eulampij patria.

Viuit ſolitarius.

Cum autem ad Imperatorias conſtitutiones intendiſſet oculos, quæ ſupra portas proſcriptæ erant omnibus, valdè ridens talem conatum, fuit ab impijs depræhenſus protinus, & ſtatim vincus fuit coniectus in cuſtodiam, tanquam aliqua præda liſtendus coram Iudice. Poſtquam autem, quod factum fuerat, delatum fuit ad aures magiſtratum, iuſſit Iudex cum duci ad tribunal. Et protinus adſpiciens ad eum, qui ductus fuerat, cum propter teneram ætatem ſperâſſet fore, vt virum expugnaret fortiſſimum: Quanam eſt, inquit, tanta tua, quæ dicitur, amentia, quæ etiam propè effecit, vt deducerer ad aſperitatem, niſi ipſa, quæ fuit conſpecta ſpecies, perſuaſiſſet rem non ita ſe habere: eſt enim omninò alienum, & non conſentaneum, hanc liberalem formam, & apertum characterem nobilitatis, facta aggredi tam audacia. Ecce ergò tibi proponitur multitudo deorum, quæ diuerſis operationibus & inuocationibus ſibi aſſarum comparat venerationem. Ipſum quoque templum eſt tibi apertum: ſanguine autem conſperſa cernuntur altaria: publicum feſtum celebratur: & parata ſunt quæcunq; conueniunt ſacrificio. Et tibi ergò optimè conſules, & nobis rem gratam facies, ſi deos colueris, & eis ſacrificaueris.

Cap. 2. Coniicitur in carcerè.

Martyr autem ſpiritu ſancto totus repletus, cum ſe ſigno Crucis, veluti quibuſdam armis, muniſſet: Vana ſunt, reſpondit, o præſes, quæ à te proponuntur. Neq; enim ex rebus externis, & quæ minimè fuerint in poteſtate alicuius, metienda eſt pietas, quæ apertè eſt boni inſtituti, & in noſtri liberi arbitrij ſira eſt poteſtate. Atque, ſi quidem fieri non poteſt, (nè te nò velle dicam) vt ad vnum & trinum omnium adſpicias principium, ab eorum ſaltem, quæ producta fuerunt bono ordine, diſce Deum vniuerſorum. Sin autem deorum præfers multitudinem, per quos ſimpliciores deducis ad barathrum interitûs, at ego quidè nec ea, quæ tu dicis, audire ſuſtineo, neq; in animum induco, vt talibus deleſter ſacrificijs, vt qui ſim præditus anima particeps rationis,

Cap. 3. Signo Crucis ſemunit.